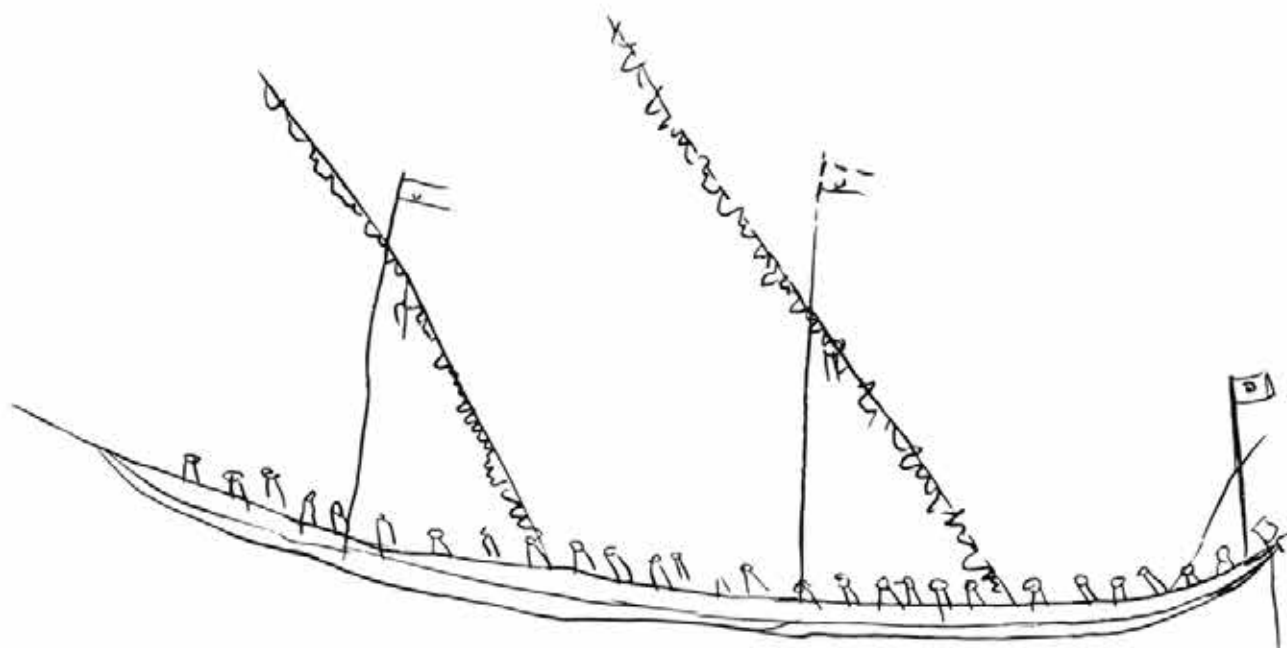

L'emigració del Camp de Tarragona a Llatinoamèrica (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

COL·LECCIÓ
LLIBRE DIGITAL
N.11

 Port de Tarragona

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Edita: Autoritat Portuària de Tarragona i Arola Editors

Autoritat Portuària de Tarragona – Servei de Publicacions
C/Anselm Clavé,2
43004 Tarragona
publicacions@porttarragona.cat

Arola Editors
Polígon Francolí, Parcel·la 3
43006 Tarragona
arola@arolaeditors.com

1a edició: març 2017

© Del text: Ginés Puente Pérez

© Del pròleg: Josep Fàbregas Roig

© De la imatge de la coberta: Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.

© Imatges i fotografies interiors, indicat al peu.

Disseny gràfic:

Disseny portada: Miquel Pujol

Impressió: Gràfiques Arrels

ISBN: 978-84-946619-7-6

Dipòsit legal: T 241-2017

AROLA EDITORS

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

*A mi madre y a mi padre, por permitirme estudiar aquello
que me gustaba y con lo que disfruto, por creer siempre
en mí y, sobre todo, por dárme todo a cambio de nada;
sin ellos nada hubiese sido posible.*

Índex

Presentació	11
Pròleg	13
Introducció	15
1. Marc teòric	19
2. Què s'ha dit sobre les migracions?	31
3. La monarquia hispànica entre el segle XVIII i mitjan segle XIX	37
4. L'emigració cap a Amèrica	43
5. Anàlisi del procés migratori	53
5.1 Migració interna	55
5.2 Camp de Tarragona	57
5.2.1 El Tarragonès	72
5.2.1.1 Altafulla	81
5.2.1.2 Canonja, la	87
5.2.1.3 Creixell	88
5.2.1.4 Pallaresos, els	89
5.2.1.5 Pobla de Montornès, la	90
5.2.1.6 Riera, la	91
5.2.1.7 Roda de Berà	92
5.2.1.8 Tarragona	92
5.2.1.8.1 Tamarit i Ferran	98
5.2.1.9 Torredembarra i Clarà	100
5.2.1.10 Vila-seca	108
5.2.1.10.1 Salou	109
5.2.2 Baix Camp	109
5.2.2.1 Alforja	114
5.2.2.2 Botarell	115
5.2.2.3 Cambrils	116
5.2.2.4 Mont-roig del Camp	117
5.2.2.5 Reus	117
5.2.2.7 Selva del Camp, la	123
5.2.3 Alt Camp	124
5.2.3.1. Alcover	128
5.2.3.2. Bràfim	129
5.2.3.3. Pont d'Armentera, el	129
5.2.3.4 Puigpelat	130
5.2.3.5 Puigtinyós (Montferri)	131
5.2.3.6 Riba, la	131
5.2.3.7 Valls	132
5.2.3.8 Vila-rodona	135

6. Conclusions finals	139
7. Bibliografia	145
8. Annexos	153
Taules d'emigrants del Camp de Tarragona	153
8.1 Comarca del Tarragonès	153
8.2 Comarca del Baix Camp	165
8.3 Comarcal de l'Alt Camp	168

PRESENTACIÓ

Possiblement poques vegades som conscients del treball de recerca, de contrastació de dades, de fets, de redacció, de correcció, de temps, en definitiva, que es troba darrere un llibre, i crec que valdria la pena tenir-ho en compte abans de començar la seva lectura.

Ginés Puente ha realitzat una gran tasca dedicant moltes hores i esforços per arribar a un bon resultat final: l'edició de *L'emigració del Camp de Tarragona a Llatinoamèrica (1778-1833)*. Una emigració que forma part de la nostra història, allò d'*anar a fer les amèriques* perquè les circumstàncies, molt diverses, així ho requerien.

A més del discurs històric, que també és un discurs humà, al final del llibre trobareu els noms i cognoms d'aquelles persones que van emigrar a fer les amèriques, amb el seu lloc d'origen i de partida, i, en alguns casos, el nom de la nau amb què van partir. Aportació aquesta molt laboriosa i que s'ha d'agrair, ja que pot satisfer la curiositat de més d'un de nosaltres, sobretot si va tenir un parent llunyà, o proper, que decidí fer aquesta travessia. Un viatge que en alguns casos només fou d'anada, sense tornada, per quedar-se definitivament en una nova terra, en un nou paisatge, en un nou començament en tots els aspectes de la seva vida.

Cal agrair a Ginés Puente la seva bona feina, que esperem que en el futur immediat continuï.

Josep Andreu i Figueras

President del Port de Tarragona

PRÒLEG

Recordo que temps enrere Ginés Puente Pérez em va temptar per dirigir-li el seu treball de fi de grau. Aleshores em va explicar el seu projecte, nascut a partir de recerques que al llarg de la carrera havia elaborat. Puc assegurar que era engrescador i no exempt de riscos. Com a investigador, una part important de la meva tasca és la d'estudiar el comerç català amb Amèrica i no podia defugir dirigir una monografia d'evidents paral·lelismes; en lloc de mercaderies ara el que anava cap al Nou Món eren persones. El risc, al que he fet esment, estava en el fet que el contingut es referia a emigrants i sempre hi ha el perill que se'n *perdi* algun durant la travessia.

Fent d'advocat del diable, a Ginés, li vaig insistir en una sèrie de recomanacions perquè s'ho rumiés, però cap no el va aturar; mentre desenvolupava el meu discurs m'observava amb una mirada que expressava la determinació de tirar endavant el seu desig, independentment de les dificultats que poguessin sorgir. El seu convenciment es fonamentava en la qualitat de les fonts de què disposava, en un entusiasme que no podia amagar i en la persistència del seu esforç. Uns mesos després tenia el treball damunt la taula, l'empresa havia arribat a bon port, tant que a l'avaluació el tribunal el va considerar mereixedor de la màxima qualificació.

Per les fonts utilitzades, és més aviat un treball de consulta que no pas de divulgació. Per la rigorositat amb què ha estat elaborat trobarà ressò en treballs científics de característiques similars, però també serà ben rebut per aquelles persones que només pretenen conèixer una mica més el territori i les vicissituds que van patir els avantpassats que hi residien. És un estudi d'àmbit global que abraça les localitats del Camp de Tarragona en un període força ampli –entre 1778 i 1833–, una cinquantena d'anys. La primera de les dates es correspon amb la de la publicació del *Reglamento y Aranceles Reales para El Comercio Libre de España a Indias* –Decret de lliure comerç–, mentre que la segona assenyala la finalització de la Dècada Ominosa, amb la mort de Ferran VII. Un període força significatiu, pel que fa al nombre de desplaçats, dins la cronologia migratòria catalana.

Lluny de localismes, Ginés Puente ens mostra com una part de la societat de l'època –cercant progressar–, es va veure impulsada a buscar nous horitzons en un altre continent, les causes eren majoritàriament per motius econòmics. No podem oblidar que dins el marc cronològic analitzat es van produir èpoques de crisi acusada i l'emigració, independentment de la destinació, devia ser una sortida habitual per alleugerir la tensió social.

Els anys finals de la dècada dels vuitanta del segle XVIII i els inicis del segle XIX es van caracteritzar per un notable augment de l'atur, que es va traduir en revoltes i que va donar lloc que institucions eclesiàstiques promoguessin fins i tot la instauració de menjadors socials. A començament del segle XIX, la posada en marxa d'obres públiques va servir per donar feina als operaris. A aquests emigrants hi hem d'afegir els fills segons i tercers de famílies més acomodades. Noms pertanyents a famílies benestants, de comerciants i de patrons

del territori apareixen en els llistats; segur que no hi són tots, la mancança documental és un peatge que sovint hem de pagar els historiadors, però constitueixen una bona mostra de l'abast d'aquella diàspora.

No voldria que el lector s'espantés pel fet de veure's inundat de gràfics i de taules; aquests elements, juntament amb els mapes, només contribueixen a facilitar la lectura. Hi ha quelcom més, les dades numèriques no són res més – i no és poca cosa – que el resultat del buidatge de l'expedient de cada emigrant, on es conté la documentació requerida per viatjar a Amèrica, custodiada a l'Arxiu General d'Índies, i representen l'eix fonamental d'aquest estudi. L'anàlisi d'aquests informes permet conèixer que emigrar no era una cosa fàcil, les traves que posava l'administració no eren poques, cosa que justifica la presència d'un nombre indeterminat d'emigrants que van esquivar aquesta burocràcia: els il·legals.

Les fonts primàries es veuen complementades per les aportacions d'especialistes ja consolidats, entesos en la qüestió migratòria i en el coneixement del nou continent, és el cas d'Antonio Eiras, José A. Escudero, Carlos Martínez Shaw, Rosario Márquez, Josep M. Delgado, Magnus Mörner o César Yáñez, entre d'altres historiadors.

Ginés Puente ha realitzat l'anàlisi del procés migratori a partir de tres àmbits territorials: Camp de Tarragona en tota la seva globalitat, Tarragonès, Baix Camp i Alt Camp, separatament; i, finalment, profunditza en el detall de cadascuna de les localitats d'aquestes demarcacions. A banda de l'emigració exterior treballa també els desplaçaments interiors, previs a creuar l'Atlàntic. Les dades obtingudes permeten conèixer el lloc de naixement i de residència dels desplaçats, els països i les localitats de destinació; la causa que justificava el trasllat, el sexe, l'estat civil i l'activitat professional que exercien. En alguns casos també s'ha pogut identificar el model i el nom del vaixell amb què van fer la travessia. A l'annex final, trobem la relació de tots els emigrants agrupats per localitats, un altre incentiu per donar un cop d'ull a aquesta publicació.

En conclusió, aquesta aportació de Ginés Puente Pérez és un recull seriós, realitzat amb rigor, on ens presenta els resultats d'un exhaustiu treball d'investigació. Els especialistes del fenomen migratori de ben segur que l'acolliran amb interès i els residents del Camp de Tarragona coneixeran una realitat fins ara poc estudiada. És un estudi que va nèixer amb modèstia, la que ha de tenir tot investigador que vulgui arribar lluny, però que en el transcurs dels mesos –gairebé sense adonar-se– ha anat creixent fins assolir un contingut d'unes dimensions actualment gens menyspreables; des d'aquestes pàgines exhorto l'autor que en el futur li doni continuïtat. De fet, l'esperit incansable de Ginés Puente l'ha portat ja a superar àmpliament el marc territorial del Camp de Tarragona i desitgem que pròximament ens puguem situar en el procés migratori d'altres demarcacions de Catalunya.

Josep Fàbregas Roig
Universitat Rovira i Virgili
Tarragona, juny de 2016

INTRODUCCIÓ

Aquest estudi és el resultat de la recerca iniciada durant el curs acadèmic 2011-2012 i que tingué com a objectiu realitzar el meu treball final del Grau d'Història, cursat a la Universitat Rovira i Virgili.

El contingut de la investigació es refereix a aquelles persones que a finals del segle XVIII i començament del XIX marxaren a fer les Amèriques; és l'intent de donar nom als emigrants de casa nostra el que ens ha fet traslladar a aquest període de la història. El fenomen de l'emigració és plenament vigent. Al món actual, en diversos indrets del planeta, són encara moltes les persones que, per millorar les seves condicions de vida, pretenen arribar als anomenats països "desenvolupats". Un elevat percentatge dels nostres pares, avis o besavis va emigrar, bé dins el mateix territori o en direcció a altres països, deixant enrere casa, família i amics, la seva llengua, tradicions i costums.

S'intentarà que les persones que llegeixin aquest treball es puguin endinsar en la situació econòmica i social de l'època a través de l'anàlisi de les emigracions dels habitants del Camp de Tarragona cap a Amèrica durant el període comprès entre 1778 i 1833.

L'elecció de la cronologia, 1778-1833, no ha estat arbitrària; ambdues dates són claus per a la comprensió d'aquest fet històric. Mentre la primera va coincidir amb l'aparició del Decret de lliure comerç promulgat per Carles III, que va afectar positivament les relacions comercials entre Catalunya i Amèrica, la segona va acabar amb el procés d'independència de les colònies al mateix temps que finalitzava la Dècada Ominosa, amb la qual es va tancar l'última fase del regnat de Ferran VII.

L'àmbit territorial d'aquest treball està constituït, d'una banda, per les localitats que formen part del Camp de Tarragona, concretament es farà referència a aquelles poblacions que van presentar i que van tenir representació en el procés d'emigració; i de l'altra, aquelles localitats americanes on van dirigir-se els emigrants.

Aprofito aquest marc introductori per fer palès el meu agraïment a diverses persones i institucions que han ajudat que aquest llibre sigui realitat. Aquest treball també és el resultat del consell i col·laboració d'aquestes persones.

En especial m'agradaria agrair a Josep Fàbregas, tutor del treball de fi de grau, pel seu interès tant personal com professional, per estar sempre atent a allò que necessitava; sense la seva ajuda aquesta publicació no hauria estat possible.

A tot el professorat de la Universitat Rovira i Virgili, que m'ha aconsellat mentre estava en procés d'elaboració: el Dr. Ramon Arnabat, la Dra. Montserrat Duch i el Dr. Xavier Moreno; de tots he après alguna cosa. Voldria reconèixer a la Dra. Coral Cuadrada per haver incentivat que aquesta publicació fos possible i per haver-me proporcionat noves eines d'anàlisi.

Als tècnics dels arxius i biblioteques que he visitat, especialment els de l'Arxiu General d'Índies de Sevilla, per haver-me orientat en els primers moments de la recerca.

A l'Autoritat Portuària de Tarragona, concretament al Servei de Publicacions del Port de Tarragona, sobretot a Quim Vendrell i a Coia Escoda, els quals han demostrat un enorme interès perquè aquest estudi vegi la llum.

A la meua família i amics, que tantes vegades m'han encoratjat a complir els objectius que m'havia proposat i m'han donat forces, especialment a la meua àvia María, a la que tant estic trobant a faltar i de ben segur que estaria contenta en veure aquest estudi.

A la Xús per la seva dedicació i paciència.

Finalment, a la meua companya i amiga Marta per acompanyar-me en el viatge de la vida. Espero que, com van fer els emigrants d'aquest llibre, puguem descobrir, plegats, nous horitzons.

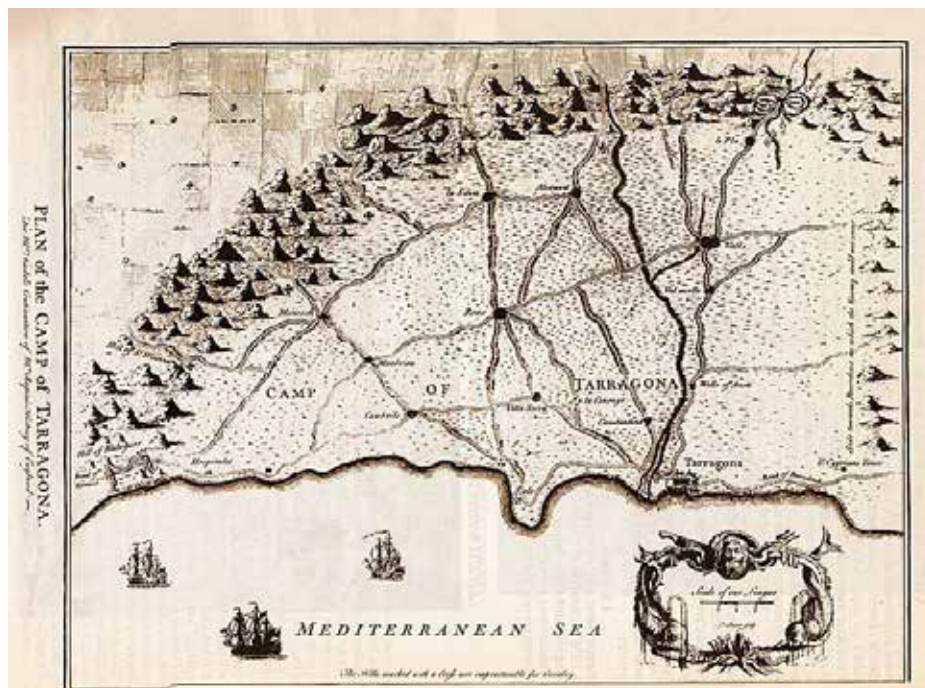
1. MARC TEÒRIC

1. MARC TEÒRIC

El Camp de Tarragona, tal com refereix l'historiador Josep Iglésies Fort, és una comarca que subsisteix a desgrat d'alguns factors relacionats amb la història, superant les divisions per les quals ha passat Catalunya. És així com va sobreviure al comtat, vegueria i corregiment, igualment perdura per sobre la província i el partit judicial. Certament, una cosa són les divisions polítiques i una altra són les divisions naturals, doncs aquestes últimes resten immòbils a través de períodes històrics. Refereix Josep Iglésies que:

“El Camp de Tarragona és una de les comarques més ben delimitades de Catalunya. Les muntanyes i la mar fan com una sardana al seu entorn, i si, de qualsevol de les clares vilettes de la plana tarragonina estant, gireu l'esguard a llevant, al nord o a ponent, veureu enlairar-se a l'horitzó les cimes blaves d'una serra; només al sud, la mar s'estén lliure i lluminosa”.¹

Cal dir que van ser els ponents republicans els que crearen, dins d'aquest territori, les tres unitats administratives: l'Alt Camp, el Baix Camp i el Tarragonès, fonamentades en l'existència dels importants nuclis urbans de Reus, Tarragona i Valls, i amb la finalitat d'organitzar una comarca que resultava excessivament gran. En qualsevol cas, malgrat aquesta interrelació de tot el territori, també és cert que cadascuna de les tres capitals del Camp de Tarragona té una àrea d'atracció més directa i més intensa que és la base de la divisió en les tres comarques esmentades.²

Mapa anglès del Camp de Tarragona. Arxiu Històric del Port de Tarragona

- 1 IGLÉSIES FORT, Josep. “Delimitació del Camp de Tarragona”. *Revista del Centre de Lectura*, núm. 157-158, (1926), p. 156-157.
- 2 Enciclopèdia Catalana, GGCC: “Camp de Tarragona”. [en línia]. <<http://www.grec.cat/cgibin/ggcc01cl.pgm?USUARl=&SESSIO=&PGMORI=&NDCHEC=0607757>> [Consulta: 3 gener 2016]

Les migracions s'han de considerar des d'una doble perspectiva: la dels països receptors, que es veien afavorits pel desplaçament humà, la qual cosa influïa directament en l'activitat econòmica del territori i en el seu desenvolupament cultural; i la dels països d'origen, amb alleugeriment de la tensió demogràfica, sense oblidar que van ser un element de contacte i de relació entre la metròpoli i les colònies.

A partir de fons primaris i secundaris, s'intentarà respondre qüestions com: quina era l'activitat professional a què es dedicaven els emigrants, lloc de naixement i residència, estat civil, sexe, destinació, amb qui i per quina circumstància viatjaren i, finalment, amb quins vaixells marxaren. Es procurarà radiografiar els personatges globalment, no només quantificant les llicències amb què es van inscriure per sol·licitar el seu trasllat al continent americà, sinó també fent una reflexió del que van significar, és a dir, quina influència van tenir i què va suposar en conjunt tota aquesta emigració.

Una restrictiva legislació dificultava l'arribada a Amèrica, potser per això hi va haver un nombre important d'emigrants il·legals, coneguts amb el nom de *llovidos*, que no van complir els expedients d'embarcament, per la qual cosa es fa gairebé impossible quantificar i estudiar tots els passatgers que van desplaçar-se a Ultramar. A més, si bé és cert que els expedients van suposar un treball administratiu, amb la consegüent pèrdua de temps i de diners, els passatgers no sempre van acabar embarcant-se, dada que la historiografia moltes vegades no reflecteix. Per tant, els únics expedients en què l'emigració és demostrable, és la documentació referida als *Libros de asientos* del fons *Contractación* de l'Arxiu General d'Índies (AGI); això va ser possible gràcies a la feina dels funcionaris encarregats d'enregistrar i quantificar l'accés als navilis de cadascun dels passatgers. És important fer referència a aquesta qüestió, ja que la resta de documents localitzats en altres fons del mateix arxiu, no necessàriament acreditaven que el presumpte emigrant acabés marxant. A més, a partir de 1827 els passatgers no havien de justificar obligatòriament el seu pas a Amèrica, d'aquesta manera el recompte total resulta molt difícil.

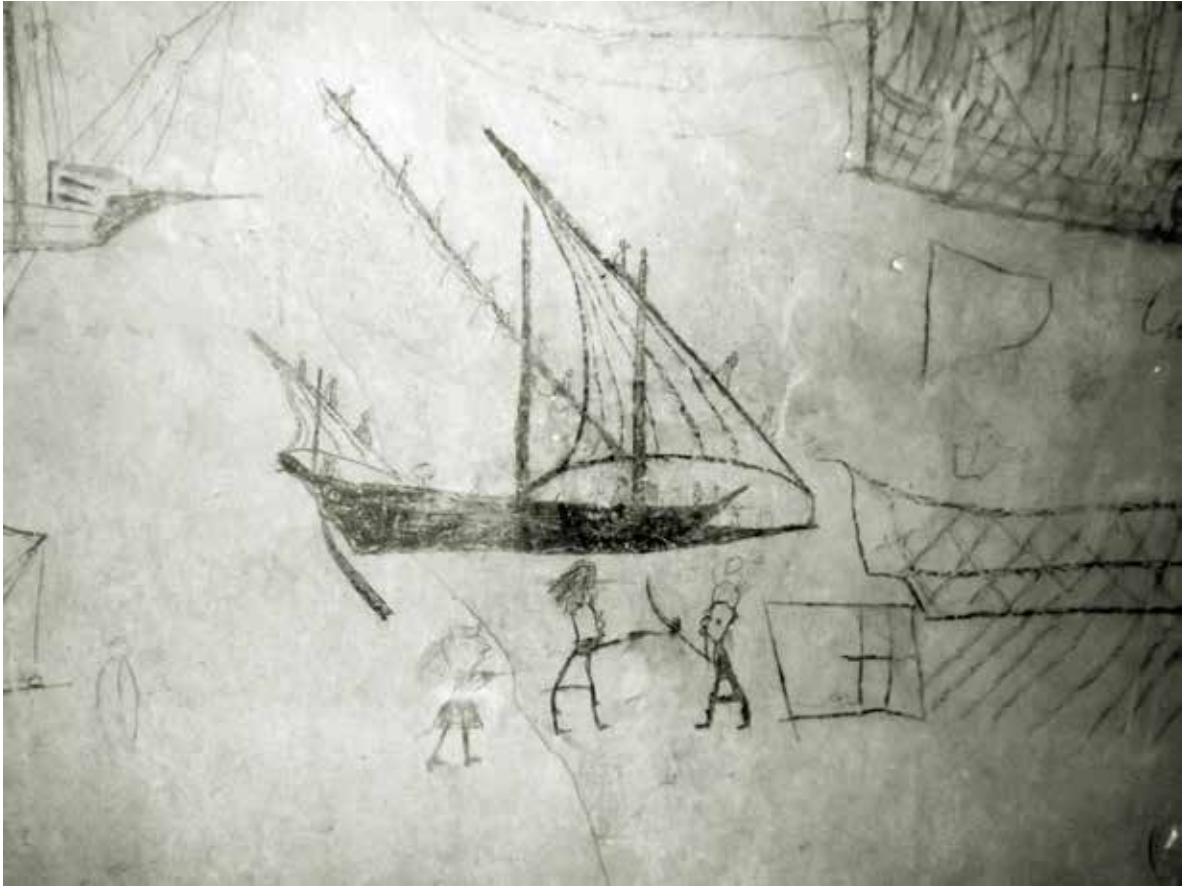
Moltes vegades s'oblida el paper fonamental que van tenir, i tenen, les migracions pel desenvolupament cultural, social, tecnològic i econòmic dels territoris. Aquestes es van produir de forma massiva en moments determinats de la nostra història. No obstant això, el degoteig, fins i tot avui dia, va ser continu.

En el període que s'ha estudiat van existir tres motius principals per emigrar: fer les Amèriques, o sigui per fer fortuna; el desig de viure una aventura vital i aconseguir més llibertat, ja que el sòl americà afavoria totes les il·lusions i fugir de les guerres —que contínuament van assolir camps i poblacions del continent europeu—, de la pressió religiosa i el temor a les epidèmies.³

Encara que les migracions catalanes cap a Amèrica van començar *grosso modo* al segle XVII, els diferents conflictes de finals del segle XVIII i principis del XIX van dificultar les

3 GRASES GONZÁLEZ, Pere. "Los catalanes en América". *Hispania*, Vol. 75, núm. 4 (1992), p. 844-851.

sortides. Per tant, també s'intentarà explicar com va contribuir la conflictivitat del període en tots aquests viatges.

Detall del dol d'espases. Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.⁴

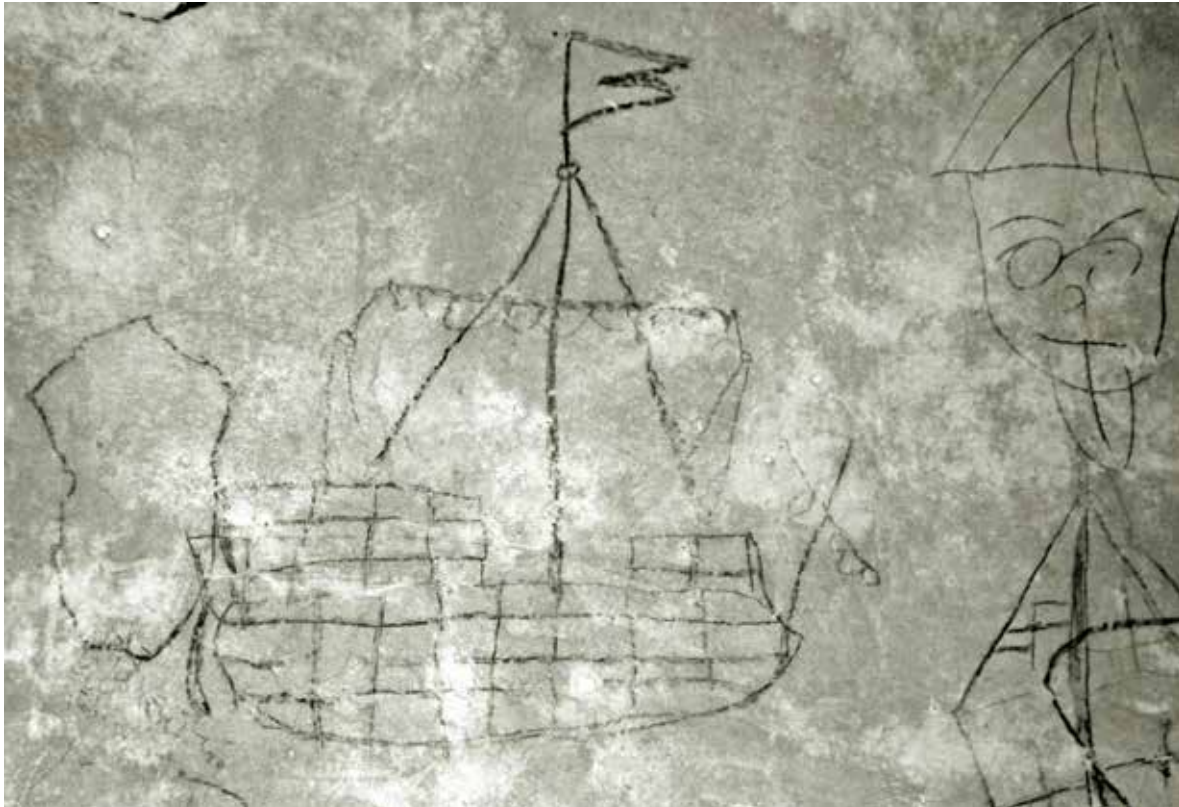
Els protagonistes, anomenats comunament "indians" o "americans", a causa de la fortuna aconseguida, es van acabar convertint en persones molt importants a les seves ciutats d'origen. Aquest èxit no es va limitar només a un enriquiment econòmic, sinó que també van comportar prestigi social.⁵ Els indians⁶ van aconseguir acumular moltes rendes que, una vegada van tornar de les colònies, els van permetre viure còmodament.

Les migracions tenien quelcom d'aventura; molts dels viatgers eren gent de mar, per tant estaven acostumats a navegar. S'embarcaren en xabecs, sageties, pollacres i altres vaixells, que no tenien res a veure amb les naus que existeixen en l'actualitat. Eren viatges que, segons la destinació i la nau, van durar entre tres i quatre setmanes, i encara que la cartografia estava molt desenvolupada, la incertesa a causa dels perills, era constant. Luis Ballester Baiges refereix que la travessia, a conseqüència de la càrrega del vaixell, era lenta.

4 Els grafitos i gravats dels vaixells del Castell de Cubelles van estar realitzats entorn a les dècades de 1760-1770. Aquests, molts dels quals encara no s'han estudiat, són una representació popular de les embarcacions del període.

5 YÁÑEZ GALLARDO, César. *Saltar con red*. Madrid: Alianza Editorial, 1996, p. 66.

6 Aquest terme s'ha fet servir sempre per referir-se als homes. S'obvia aquelles dones que van fer fortuna i que, d'igual manera, van tornar enriquides.

Grafit. Dibuix infantil d'una fragata pròpia de l'edat mitjana. Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.

Grafit. Xabec fondejat. També es veu un bot. Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.

El viatge s'iniciava als ports catalans i se n'anava fins a Sanlúcar de Barrameda (Cadis), des d'on els vaixells es dirigien fins a les illes Canàries, per aprofitar els corrents més suaus, que permetessin unes condicions de navegabilitat més òptimes.⁷ Durant el viatge, tant la tripulació com els passatgers, normalment feien dues menjades diàries.

Segons Richard Konetzke

“La emigración española a América, no fue un movimiento libre, sino una partida espontánea de diversas personas, familias o grupos, con vista a la fundación de una nueva patria, todas las decisiones individuales de emigrar e incluso las de trasladarse por un tiempo a los territorios de ultramar requería normalmente un permiso estatal”.⁸

No obstant això, no es van poder controlar les migracions clandestines. També és important el fet que la monarquia obligués als mariners a matricular-se i a prestar servei a la Reial Armada. D'altra banda, a la tripulació se li havia de concedir l'autorització en la **Reial Patent de Navegació**:

“(…) y en lo que mira a la tripulación, que deberá componerse de gente matriculada y constar que lo sea por lista certificada que ha de entregar, obligándose a cuidar de su conservación y responder de sus faltas”.⁹

En la història de les migracions Imre Ferenczi i Walter Willcox¹⁰ distingeixen, en l'àmbit general, cinc fases en el procés migratori: 1. Emigració “sol·licitada” (s. XI-XV), 2. Emigració “forçada” (s. XVI-XVII), 3. “De reclutament” (s. XVIII), 4. “De propietaris” (S. XIX-1914), i 5. “Macro-emigració” (1914-1929).

L'emigració peninsular i la catalana en particular, podem dividir-les en dues etapes: la primera es pot situar en el període anterior a 1778, abans del Decret de lliure comerç; la segona, posterior a aquesta data, en què l'expansió migratòria catalana i els intercanvis es van ampliar fins a aconseguir una notable i important presència al territori hispanoamericà.

Hi ha significatives diferències entre les emigracions que es van produir al segle XVIII i les de la resta de períodes.¹¹ Analitzant les coincidències de Rosario Márquez¹² i Josep M.

7 BALLESTER BAIGES, Luis. *Tarragona en el primer terç del segle XIX. El comerç amb Amèrica. Participació i guanys*. Tarragona: Port de Tarragona, 2013, p. 22.

8 KONETZKE, Richard. *América Latina II: La época colonial*. Madrid: Siglo XXI, 1971. p. 416-419.

9 El text el podem trobar a totes les patents de navegació a Índies, que es troben disperses als lligalls de l'Arxiu General d'Índies (AGI) i concretament a la signatura “Indiferente”.

10 FERENCZI, Imre; WILLCOX, Walter. “International migrations”. *National Bureau of Economic Research*, Vol. I, 1929, p. 262-273.

11 El segle XVIII va ser durant molt temps un enigma per la inexistència tant de dades concretes com d'estimacions solvents a causa de l'important frau existent.

12 MÁRQUEZ MACÍAS, Rosario. *La emigración española a América (1765-1824)*. Oviedo: Universidad de Oviedo, 1995.

Delgado,¹³ als primers segles de la modernitat es troba que es van produir canvis en els estímuls, cosa que va provocar l'abandonament de la indústria artesanal.¹⁴

L'Estat, en totes aquestes migracions, va intentar exercir un control, especialment en els ja anomenats *llovidos*; en una Reial Cèdula de maig de 1729, es prohibia el pas a Amèrica d'il·legals, passatgers que no havien obtingut l'autorització pels organismes corresponents.

Aquesta Reial Cèdula, deia:

“Obviar el pasaje a Indias de muchas personas sin licencia mía e impuesto por ellas graves penas así contra los generales, almirantes, capitanes y ministros de las Armadas, como a los maestros, pilotos, contra maestros, maestros de raciones y guardianes de los navíos y contra los mismos pasajeros que nombran polizones en la carrera y llamó llovidos la ley 38 y el capítulo 21 de la ley 133, título 14, libro 9., se ha puesto en mi noticia que contra lo dispuesto y mandado en ellas son muchas las personas que se embarcan y pasan a las indias sin mi licencia y especialmente los que llaman polizones, siguiéndose de ellos graves inconvenientes redundando este abuso tanto del empeño o recomendación que tienen oficiales generales, capitanes, tenientes y veedores para admitirlos y tolerarlos a su bordo, como de aquellos oficiales de mar les gusta la libertad este mismo respeto de las inteligencia que con ellos han tenido por dispensarles el pasaje, ó la compasión de esta gente y la humildad con que sirven a bordo quedando por este medio inaveriguable la culpa de persona determinada pues hasta los mismos polizones ignoran puestos de tierra el nombre del oficial que les dispensó el embarque, de forma que por todos los medios se imposibilita esta justificación y queda sin efecto las providencias de las citadas leyes que mandan incurran en privación de los oficios de generales, almirantes, capitanes, alféreces, sargentos, veedores, contra maestros, maestros de plata y otros oficiales que llevaren, disimularen, o encubriesen, los tales pasajeros y en la misma pena y en la de pedimento de bienes los maestros, pilotos, contra maestros de raciones y guardianes de los navíos de armadas, flotas, refuerzo, u otro mercante y que por lo mismo aunque los generales hagan las visitas de sus navíos luego que salen al mar, en cumplimiento de su instrucción, como van de acuerdo con los comisarios demás ministros y oficiales en disimular el pasaje de los polizones por los respectos mencionados, no pueden nunca constar por las visitas los que de esta clase van embarcados, ni tener efecto la pena del presidio de Araga, Sto. Domingo, Puerto Rico y Cuba que estableció el capítulo 21 de la citada ley 133, ni por consiguiente ponerse en práctica las providencias acordadas por las citadas leyes, y visto en mi Consejo de las Indias y consultándoseme sobre ello, teniendo presente que el haberse prohibido por las referidas leyes de la Recopilación el pase de polizones a Indias a impuestose a ellos y a los jefes que lo permitiesen las graves penas que en ellas se expresan es

13 DELGADO RIBAS, Josep M. “América y el comercio de Indias en la Historiografía catalana (1892-1978)”. *Boletín Americanista*, núm. 28 (1978), p. 179-187.

14 Sobre aquesta qüestió vegeu: NADAL OLLER, Jordi. *El fracaso de la revolución industrial en España, 1814-1913*. Barcelona: Ariel, 1975.

porque resulta de este desorden el perjuicio tan insubsanable de las despoblaciones de España que es el principal motivo de la prohibición.

He resuelto que de aquí adelante no se permita embarcar, ni pasar a Indias a ninguna sin mi Real licencia y que se observe precisamente lo prevenido por las citadas leyes. Por tanto por la presente encargo y mando a todos los cabos principales y jefes de las escuadras que pasaren a la América que no permitan ni disimulen el embarque de esta clase de personas para que no se experimente este daño, que tal es mi voluntad [...]”.¹⁵

Malgrat la Cèdula, la clandestinitat i el contraban no van desaparèixer. L'Estat va imposar una sèrie de sancions, les quals eren modificades contínuament i augmentades amb severitat. Amb el pas dels anys van oscil·lar entre cent mil maravedisos i deu anys de desterrament fora d'Espanya si l'il·legal o *llovido* era de sang noble, o també cent fuetejades, per substituir la multa, si era de baixa condició.

Les institucions peninsulars no eren les úniques en controlar els il·legals, també les colònies tenien l'obligació de detenir-los:

“[...] y si alguno de los susodichos [llovidos] pasaren sin esta calidad, [la licencia] por el mismo hecho hayan perdido y pierdan los bienes que allá adquiriesen para nuestra cámara y Fisco, menos la quinta parte, que aplicamos al denunciador. Y ordenamos que sean echados de nuestras Indias y asimismo mandamos, que si los dichos naturales, o extranjeros trajeren algún oro, plata, perlas, piedras u otros bienes a la casa de contratación de Sevilla o a otras partes, o lo enviaren o trajeren por bienes de difuntos de los dichos naturales o extranjeros que hubiesen pasado sin licencia, no se les entreguen, ni den, ni a los que trajeren, no enviaren, ni a las personas a quien vienen consignados, ni a sus herederos, ni a nadie que pretenda pertenecerle”.¹⁶

Per evitar que s'embarquessin polissons, *llovidos*, o altres persones sense permís, aprofitant les facilitats que l'augment dels ports habilitats proporcionava el Decret de lliure comerç:

“[...] Con el fin de precaver los medios imaginables según conviene que en las embarcaciones del libre comercio que salgan de los puertos habilitados de España para los de América se embarquen polizones, llovidos u otros pasajeros sin las licencias prescritas..., ha resuelto el Rey por punto general que ningún individuo pueda pasar a Indias, excepto los comprendidos en el rol de matrícula que se forma a cada buque del enunciado comercio: buen entendido que siempre que en los navíos de guerra o mercantes a los puertos de Indias se encuentre algún sujeto su asiento formal en las listas o roles de matrícula, o que no lleve Real Licencia expedida en virtud de orden dada por esta vía reservada o el Consejo de Indias, será remitido

15 *Recopilación de las leyes de Indias*. Libro IX. Título 26.

16 *Ibidem*.

indispensablemente a España bajo partida de registro en la misma embarcación que le haya conducido, sin permitirle saltar a tierra”.¹⁷

Pel que fa a les migracions catalanes, trobem diferències respecte a la resta de les de la Monarquia Hispànica. En primer lloc, es té present que les grans onades migratòries es van produir al segle XVIII i inicis del XIX, cronològicament són molt més contemporànies. Molts historiadors coincideixen en el fet que abans d'aquest període l'èxode català era pràcticament nul, reduït a uns pocs centenars de persones.¹⁸ Josep M. Delgado manifesta que aquesta reduïda onada migratòria podria estar relacionada amb el desequilibri entre la població existent i les subsistències de què es disposava, cosa que va afavorir la sortida de la població excedent.¹⁹

En segon lloc, Catalunya, a partir de la segona meitat del segle XVIII i XIX, es va veure afavorida per un important desenvolupament econòmic, que va evolucionar gràcies a l'expansió comercial atlàntica, factor que justificaria el desplaçament massiu cap a Amèrica, on es trobaven els centres receptors. Delgado considera que els fluxos migratoris transoceànics, en l'època borbònica, no van ser iguals que els del període anterior. En conjunt, no seria del tot arriscat qualificar-los com el pont que enllaça els desplaçaments de població, a llarga i curta distància durant l'etapa preindustrial, que ja als segles XIX i XX van provocar en gran part l'emigració interna, amb la consolidació d'un mercat internacional de treball.

Per fer un estudi demogràfic específic de l'emigració, es poden analitzar els diferents tipus de dades que ofereix la documentació. Per exemple: la taxa de feminitat i masculinitat, molt relacionada amb els successos de guerres, lleves militars, etc. Tot i això, els homes, en el context d'una estructura familiar patriarcal, i segons la documentació, es trobaven fora de casa buscant millores econòmiques. A més, es pot observar l'estat civil dels individus i en casos d'un excessiu celibat femení es pot afirmar que hi ha una important absència de població masculina en edat de matrimoni.²⁰

Existeix una important i rica documentació referida al tema migratori. La informació es troba en gran part a l'Arxiu General d'Índies (AGI). A més, en multitud d'arxius locals, de més fàcil accés –pel que fa a proximitat–, també s'hi poden trobar notícies relacionades.

L'estudi dels expedients és el nucli del treball, ja que són els documents on l'emigrant expressava la seva voluntat de dirigir-se cap a Amèrica. Aquests expedients van evolucionar amb el temps, esdevenint més complets segons la normativa; contenien les certificacions que requeria l'Estat per concedir l'autorització del viatge, com la fe de baptisme, llicència de matrimoni, permís de l'esposa, de familiars, tot acreditat pel corresponent notari; en definitiva aclarien les condicions del sol·licitant.

17 AGI. *Indiferente*, 2422.

18 MARTÍNEZ SHAW, Carlos. *Cataluña en la carrera de indias, 1680-1756*. Barcelona: Editorial Crítica, 1981, p. 137; OLIVA, Josep M. *Cataluña y el comercio privilegiado con América*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1987.

19 DELGADO RIBAS, Josep M. *América y el comercio de Indias...* p. 179-187.

20 MÁRQUEZ MACÍAS, Rosario. *La emigración española...* p. 22.

Els comerciants, a diferència de la resta de passatgers, havien d'especificar la data de tornada, tot i que normalment no ho van fer, ja que només justificaven el temps que duraria la seva estada i altres vegades ni això. S'ha de fer referència que cada expedient ocupa un volum d'entre 10 i 25 pàgines, encara que existeixen expedients de només quatre o cinc i d'altres de fins a cent. En aquests registres s'especifica el nom i cognoms,²¹ la data d'expedició de l'expedient, lloc de naixement, estat civil, lloc de procedència, destinació i de vegades fins i tot s'identifica el vaixell. Aquests documents van ser molt útils per reclamar les herències en cas que l'indià morís a Amèrica. La majoria de la documentació, com ja s'ha dit, es troba a l'Arxiu General d'Índies, on s'està realitzant un procés de digitalització.

A l'hora d'explicar el volum que va representar l'emigració a cada municipi i tenint en compte la vinculació a una localitat, tant per naixement com per residència, s'han fet servir dos procediments, depenent del nombre d'emigrants. En el primer grup es troben aquells municipis amb una representació superior a deu sol·licituds, aquests han estat gestionats a partir de gràfiques generals; i en el segon, aquells amb menys de deu, on la situació dels passatgers ha estat explicada de manera individualitzada.

Per fer els resultats més entenedors, acompanyant el text hi trobarem taules, gràfics i mapes, gairebé tots són d'elaboració pròpia; l'excepció són els quadres de demografia corresponents al cens de Floridablanca, les dades dels quals s'han extret del treball de Josep Iglésies.²² Per realitzar-los, així com per calcular els índexs de l'any de sol·licitud, s'han tingut en compte tots els emigrants, tant si estaven vinculats als respectius municipis com a lloc de naixement, o com si hi havien anat a residir posteriorment.

21 És important referir que de vegades les dones casades catalanes assolien el cognom del seu marit, això suposa una dificultat afegida per fer una recerca personal de l'emigrant. Vegeu: SOLÀ PARERA, Àngels. "Las mujeres y sus negocios en el medio urbano". MORANT DEUSA, Isabel (dir.). *Historia de las Mujeres en España y América Latina*, III. Madrid: Cátedra, 2006, p. 381-403.

22 IGLÉSIES FORT, Josep (ed.). *Censo de Floridablanca (Parte de Cataluña)*, Barcelona, 1969.

2. QUÈ S'HA DIT SOBRE LES MIGRACIONS?

2. QUÈ S'HA DIT SOBRE LES MIGRACIONS?

L'estudi de les migracions cap a Amèrica Llatina ha estat i és un tema ampli del qual s'han ocupat historiadors i historiadores de la talla de Jaume Vicens Vives, Miquel Izard Llorens, Josep Fontana Lázaro, Manuel Chust Calero, Magnus Mörner, Carlos Martínez Shaw, Josep M. Delgado Ribas, Vicente Borregón Ribes, Rosario Márquez Macías, Marina Alfonso Mola, César Yáñez Gallardo, etc.

Des de l'inici, les migracions van estar absolutament controlades per la Corona, i, per això, la documentació és extensa. Sobre el segle XVIII, es troba l'estudi de Mario Hernández Sánchez-Barba, que va avaluar que van passar uns 52.000 passatgers a Índies; no obstant això, aquest càlcul no és precís, ja que per realitzar-ho, va agafar anys aleatoris a més d'afegir un 50% de passatgers il·legals.²³

Richard Konetzke va valorar que l'establiment a Amèrica era un moviment lliure d'emigració, no una desintegració espontània dels seus individus, familiars i grups per trobar una nova pàtria, ja que va constituir un exemple de política metropolitana d'emigració, basada en una normativa que prohibia estrictament l'emigració de jueus, conversos, musulmans, descendents de gitanos i oposats al Sant Ofici.²⁴

Vicente Borregón Ribes va considerar que el procés migratori afectava persones de diversa índole, que pretenien millorar les seves condicions econòmiques, polítiques i socials. Aquest autor diferencia entre tres tipus de migracions: temporals, estacionals i indefinides.

- Temporals: aquelles en què el passatger acota el temps que passarà a Amèrica per fer fortuna i tornar.
- Estacionals: protagonitzades per treballadors especialitzats que van cobrir un buit en campanyes determinades. Aquest tipus d'emigrants es troben normalment en l'estudi del Camp de Tarragona.
- Indefinides: són aquelles en què els passatgers no especifiquen el temps d'estada, per la qual cosa se suposa que no tenien la pretensió de tornar a curt termini, segurament per la seva precària situació. Aquí es pot parlar també d'emigració permanent, similar a la indefinida, però amb la clara intenció de no tornar mai més. Per exemple, les migracions d'esclaus o de presos.²⁵

En la visió americanista, preocupada per examinar la gesta indiana, van prevaler els estudis dedicats al primer període colonial, contribuint els seus materials a la renovació

23 HERNÁNDEZ SÁNCHEZ-BARBA, Mario. *La sociedad colonial americana en el siglo XVIII*. Historia de España y América, Vol. IV. Barcelona: Vicens-Vives, 1958.

24 KONETZKE, Richard. *América Latina II...* p. 416-419.

25 BORREGÓN RIBES, Vicente. *La emigración española a América*. Vigo: Faro de Vigo, 1951. Vegeu també: CIFRE DE LOUBRIEL, Estela. *La emigración española a Puerto Rico durante el siglo XIX*. San Juan de Puerto Rico: Instituto de cultura puertorriqueño, 1975.

historiogràfica posterior. No obstant això, com diu Magnus Mörner, l'estudi de les migracions ultramarines va trigar molt a cridar l'atenció dels investigadors.²⁶

Des del punt de vista de la literatura, durant el Segle d'Or, es va produir un gran nombre d'obres literàries, però la conquesta amb prou feines va ocupar l'atenció dels autors.²⁷ L'estudi d'Amèrica es va iniciar més tard i es va canalitzar cap a una història més econòmica, subordinada al poder, amb la finalitat de donar legitimitat a la conquesta.

Segons Delgado, amb motiu de l'Exposició Iberoamericana de Sevilla del 1929 els hispanistes van començar a dedicar-se a l'estudi de les colònies americanes. Es va presentar un *Catálogo de Pasajeros a Indias*²⁸ dels segles XVI al XVIII, que feia referència a 70.000 persones que van passar l'Atlàntic.²⁹ Aquest catàleg s'ha anat ampliant i encara continuen digitalitzant-se documents.

L'abundància de fons i documentació fa que l'estudi de l'emigració a Amèrica sigui un tema molt atractiu per als historiadors de l'època Moderna i Contemporània. El 1974 Mörner, en el seu treball *La emigración española al Nuevo Mundo antes de 1810*, va realitzar una síntesi del cabal bibliogràfic editat sobre les migracions ultramarines durant l'Edat Moderna, conclouent que si bé s'havien produït importants progressos, pel que fa als segles XVI i XVII, el XVIII continuava sent pràcticament desconegut.³⁰ Comenta Delgado que la insuficient informació referida a aquest segle limitava l'estudi de les migracions espanyoles.

Al segle XVIII, Catalunya va ser la regió més densament poblada i rica d'Espanya; la seva xarxa productiva es basava en l'especialització, essència del salt de milers de catalans a Llatinoamèrica. Per altra banda, Rosario Márquez Macías considera que l'emigració espanyola va tenir un caràcter interior i rural, fet que es contraposa a la migració del Camp de Tarragona, que era una població del litoral.³¹

Clarence Henry Haring valorava que qualsevol passatger, independentment de la seva condició per embarcar-se, havia de tenir llicència de la Corona o, de la Casa de la Contratación. Aquesta premissa obvia, en primera instància, aquells que passaven il·legalment i les concessions de favor que tenien militars, religiosos i algunes elits.

26 MÖRNER, Magnus. "La emigración española al Nuevo Mundo antes de 1810: un informe del estado de la investigación". *Anuario de Estudios Americanos*, núm. 32 (1975). p.43-131.

27 GLEN, F. Dille. "El descubrimiento y la conquista de América en la comedia del Siglo de Oro". *Hispania*, Vol. 71, núm. 3, (1988), p. 492-502.

28 Ministerio de Trabajo y Previsión. *Catálogo de pasajeros a Indias durante los siglos XVI, XVII i XVIII*. Madrid, 1930.

29 DELGADO RIBAS, Josep M. *La migración española a América Latina...*, p. 115-137.

30 *Ibidem*, p. 116.

31 ROVIRA i GÓMEZ, Salvador J. *La gent de mar d'Altafulla (segle XVIII)*. Altafulla: Centre d'Estudis d'Altafulla, 1993; *La gent de mar de Cambrils (segle XVIII)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1992; *La gent de mar de Torredembarra (s. XVIII)*. Tarragona: "Paratge Tarragoní", 1992. Vegeu també: EIRAS ROEL, Antonio. "Introducción Consideraciones sobre la emigración española y portuguesa a América y su contexto demográfico". EIRAS ROEL, Antonio (coord.). *Emigración Española y Portuguesa*. Alicante: Instituto de Cultura Juan Gil Albert, 1991, p. 9-32.

L'estudi de Rosario Márquez,³² resultat de la seva tesi doctoral, *La emigración española a América (1765-1824)*, és actualment l'obra de referència per analitzar les migracions espanyoles. Altres treballs com el d'Ángel Bahamonde i Josep Cayuela, a la seva obra *Hacer las Américas*,³³ se centren més en l'estudi de les elits. El seu estudi, tot i que és interessant, s'allunya cronològicament del nostre objectiu, doncs, fonamentalment, abraça el període de 1840 a 1870.

Pérez Moreda creu que la demografia és una ciència imprescindible en la comprensió de les migracions, no obstant això, a l'hora de treballar sobre aquest tema, a Espanya és ignorada.³⁴ Antonio Macías Hernández, en el seu article sobre l'emigració espanyola a Amèrica de 1500 a 1914, aborda aspectes demogràfics concrets, que utilitza per donar suport a la seva tesi.³⁵ No obstant això, cal dir que l'estudi demogràfic ha millorat considerablement a partir del segle XX. S'han de destacar les aportacions de Alfonso García Barbancho³⁶ o el mateix Macías Hernández, sobre els recursos geogràfics, com per exemple, mapes.

Totes aquestes recerques analitzen el fenomen migratori des d'un punt de vista econòmic. Malgrat que el present treball també té una part molt economicista, estadística i quantitativa, pretén donar una visió més social i humana d'aquells que marxaven per millorar la seva vida a milers de quilòmetres de la seva residència originària.

Per últim cal destacar, pel que fa a Catalunya, l'obra col·lectiva titulada *Diccionario dels catalans d'Amèrica: contribució a un inventari biogràfic, toponímic i temàtic*.³⁷ En aquest treball es va contribuir no només a donar nom a molts dels emigrants catalans sinó que també va situar la societat del període tan al territori català com a l'ultramari.

32 MÀRQUEZ MACÍAS, Rosario. *La emigración española...*

33 BAHAMONDE MAGRO, Ángel. CAYUELA FERNÁNDEZ, Josep. *Hacer las Américas. Las élites coloniales españolas en el siglo XIX*. Madrid: Alianza Editorial, 1992.

34 PÉREZ MOREDA, Vicente. "Respuestas demográficas ante la coyuntura económica en la España rural del Antiguo Régimen". *Boletín de la ADEH*. Vol. VI, núm. 3 (1988), p. 80-118.

35 MACÍAS HERNÁNDEZ, Antonio. "La emigración española a América (1500-1914)". *Actas del II Congreso de la Asociación de Demografía Histórica*. Alacant, 1990, Vol. I, p. 33-60.

36 GARCÍA BARBANCHO, Alfonso. "Las migraciones interiores españolas y su repercusión sobre la población". *Revista de Estudios Agrosociales*, núm 58 (1967), p. 7-31.

37 A.D.: *Diccionario dels catalans d'Amèrica: contribució a un inventari biogràfic, toponímic i temàtic*. Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya, i Generalitat de Catalunya, 1992.

**3. LA MONARQUIA HISPÀNICA
ENTRE EL SEGLE XVIII I
MITJAN SEGLE XIX**

3. LA MONARQUIA HISPÀNICA ENTRE EL SEGLE XVIII I MITJAN SEGLE XIX

La societat espanyola del segle XVIII es va caracteritzar per ser aparentment estable, no obstant va estar plena de conflictes que van deixar la seva petjada en la vida política i social. Per exemple:

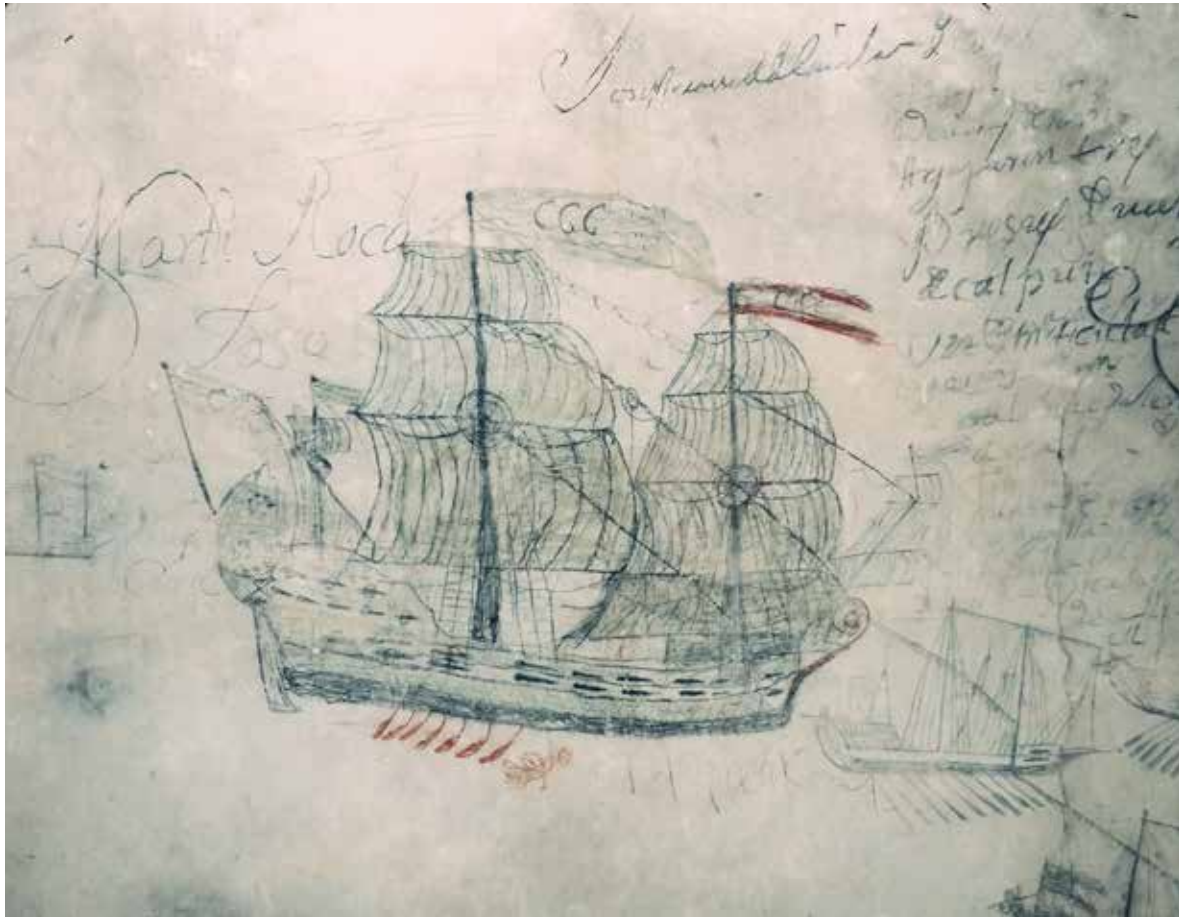
- El motí d'Esquilache del 1766, on es reivindicava la tradició espanyola, enfront de les reformes de ministres estrangers.
- L'any 1773 es va produir el motí contra les Quinquennals, que va aconseguir eliminar els processos de recaptació militar fins al 1808, els quals perjudicaven notablement les classes populars, que no podien pagar les clàusules per deslliurar-se del servei. Això també va afectar de manera negativa a les migracions, en aquest cas les masculines.
- El 1789 es van produir els Rebomboris del Pa a Barcelona. Les causes van ser les males collites que van provocar l'augment del preu del cereal i en conseqüència del pa (1788-1789), la disminució dels preus de l'aiguardent i el retrocés dels salaris. Les classes urbanes, que van enfrontar-se als intermediaris, van ser les més perjudicades.

Entre 1765 i 1780 hi va haver una recuperació econòmica, aquesta millora va afectar positivament els camperols en el període entre 1780 i 1808; a partir de llavors es va qüestionar el sistema senyorial. En aquest context va sorgir el moviment il·lustrat que va significar un canvi social i intel·lectual i va concloure que la raó i el mètode científic havien de ser la base de la societat i de l'Estat. Les característiques bàsiques de la societat il·lustrada van ser:

- La no acceptació del sistema estamental.
- La llibertat de pensament i culte.
- L'augment de la industrialització: bàsica i tècnica.
- Una economia tendent cap al liberalisme econòmic, on es va inserir el Decret de lliure comerç.
- Una monarquia parlamentària amb separació de poders, drets fonamentals individuals i sobirania nacional.

El 1788 va morir Carles III succeint-lo el seu fill Carles IV, monarca amb poca experiència, que va mantenir en el poder al comte de Floridablanca. Un any després es va desencadenar la Revolució Francesa. Després de l'execució de Luis XVI, Espanya i França es van declarar mútuament la guerra. Tot seguit es creava un cordó sanitari, un control a la

frontera perquè ni les idees, ni les publicacions, ni els revolucionaris francesos penetressin. Tot i aquestes precaucions no es va poder evitar la irrupció dels nous plantejaments.

Grafit. Fragata amb tot l'aparell. Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.

A causa dels pactes de família amb França (1733-1789), Gran Bretanya va augmentar la seva rivalitat amb la Monarquia Hispànica, per la pugna de l'Atlàntic. Espanya, en el canvi de segle, va anar alternant les seves aliances; va estar al costat de França fins a l'execució del monarca i en contra a partir d'aquest moment i de la invasió napoleònica.

Floridablanca va ser destituït el 1792 i el seu lloc el va ocupar Manuel de Godoy, que va obtenir plena autonomia de govern. Entre 1793 i 1795, amb Catalunya com a escenari, es va produir la Guerra Gran o Guerra del Rosselló.³⁸ El conflicte va tenir com a protagonistes les tropes espanyoles enfrontades a la Revolució Francesa. Espanya va pactar amb Gran Bretanya un acord amb la finalitat d'aconseguir la seva ajuda. Catalunya, d'altra banda, es va organitzar i va formar un grup de tropes de miquelets, voluntaris finançats pels pobles. El 22 de juliol de 1795, la Monarquia Hispànica i França signarien la pau de Basilea.

38 FABREGAS ROIG, Josep. *La Guerra Gran 1793-1795: El protagonisme de Girona i la mobilització dels miquelets*. Lleida: Pagès, 2000; ROURA, Lluís. *La guerra gran a la ratlla de França. Catalunya dins la guerra contra la Revolució Francesa (1793-1795)*. Barcelona: Curial, 1993.

Tot plegat va provocar que Gran Bretanya es tornés a convertir en l'enemic tradicional.³⁹ D'aquesta manera, entre el 1796 i 1802, una nova guerra marítima s'iniciava amb Gran Bretanya com a rival. La victòria anglosaxona va suposar el bloqueig naval hispànic.

Mentre, el 1801, es va signar el Tractat d'Aranjuez, on Espanya va quedar subjecta a la política napoleònica. El 1802 va acabar el conflicte amb Gran Bretanya amb la signatura de la Pau d'Amiens. Dos anys més tard es va iniciar un altre altercat marítim amb Gran Bretanya: la derrota de Trafalgar provocà la supremacia naval anglesa.

Sens dubte, els conflictes al mar, que en aquest període es van allargar uns 15 anys, dificultaven considerablement el comerç amb Amèrica i, per tant, van produir el descontentament dels comerciants a causa del bloqueig de l'economia (viticultura, tèxtil...). A més, tots aquests problemes van coincidir amb períodes de males collites (1794-1795, 1797-1798, 1803-1805) que van afavorir el malestar i les migracions.⁴⁰

La Guerra del Francès va influir de forma decisiva en les relacions amb Amèrica, i els seus territoris van saber aprofitar la conjuntura per accelerar els plans d'emancipació. Al febrer de 1808, les tropes franceses van entrar a Catalunya tot desarticulant les possibilitats de comerç amb Amèrica. Aquest mateix any es van produir les abdicacions a Baiona de Ferran VII i Carles IV i la proclamació de Josep I Bonaparte, que no serien acceptades per les Juntes de Defensa. Això va suposar la desvinculació de moltes de les colònies, que van veure l'oportunitat perfecta per independitzar-se de la metròpoli, amb l'excusa de no sentir-se identificades amb el nou monarca i de mostrar-se ofeses per la poca representació que van tenir a les Corts desenvolupades a San Fernando (Cadis). La Constitució de 1812, anomenada *La Pepa*, va tenir com a conseqüència l'abolició de la pena de confiscació de béns, imposada als que emigraven sense expressa autorització; a més, admetia la llibertat d'emigrar amb restricció de perdre els drets de naturalització i ciutadania. Fins al 1853 tota la legislació va mantenir una pugna entre la legalitat i la il·legalitat d'aquesta norma.⁴¹

Finalment, entre 1813 i 1814 es va produir la retirada francesa. En general, el balanç final de la guerra va ser desolador. Catalunya, en particular, va tenir un 8% més de mortalitat, a part de la destrucció de les infraestructures i de l'estancament de l'activitat productiva i comercial.⁴² Entre 1813 i 1833 les poblacions del corregiment es van submergir en una important letargia econòmica. La burgesia es va veure afectada per la pèrdua dels seus capitals. Molta d'aquesta gent, a causa dels desastres de la guerra, va acabar treballant en altres feines.

39 GODOY, Manuel de. *Cuenta dada de su vida política por Don Manuel de Godoy, Príncipe de la Paz, o sean Memorias críticas y apologéticas para la historia del reinado del Señor D. Carlos IV de Borbón*. Madrid: Imprenta de I. Sancha, 1836, p. 445.

40 També a causa que el país no podia absorbir l'augment de la població, entre 1500 i 1800 la població espanyola es duplicaria, juntament amb la disminució de la població infantil. EIRAS ROEL, Antonio. "Introducción. Consideraciones sobre la emigración española...", p. 9-32.

41 RAMISA VERDAGUER, Maties. "La aplicación de la Constitución de Cádiz en Cataluña, 1812 - 1814". *Espanya Contemporània*, núm. 41 (2012), p. 7-27.

42 AYMES, Jean René. *La guerra de la independencia en España (1808-1814)*. Barcelona: Siglo XXI, 2008.

Ferran VII va tornar a la Península després de signar el tractat de Valençay (11 de desembre de 1813). Les seves intencions van ser evidents en el moment que no va viatjar a Madrid i es va desplaçar directament a València, on es trobaven gran part dels sectors absolutistes. El 4 de maig de 1814 va decretar la supressió de la Carta Magna i les lleis constitucionals i l'11 de maig va acabar amb les corts. No obstant això, la restauració absolutista va ser impossible, ja que durant l'estada del rei a França les idees liberals s'havien implantat en la societat espanyola. A més, el monarca es va trobar amb una Hisenda pública que no tenia recursos, a causa de la desaparició dels ingressos colonials.⁴³

Al mateix temps que a Llatinoamèrica es reproduïen les revoltes independentistes, a Espanya, després de diferents pronunciaments fracassats, l'1 de gener de 1820, Rafael del Riego, quan es disposava a embarcar-se cap a Amèrica, es va revoltar i va derrotar les tropes absolutistes. En aquests pronunciaments liberals la iniciativa va ser dels militars, però amb suport civil. Tot això va obligar el rei a jurar la constitució. Amb aquest panorama s'arribava al Trienni Liberal (1820-1823). La victòria es va produir a causa de la crisi econòmica i la incapacitat del règim absolutista per fer front als problemes de la societat.

El sistema econòmic liberal va acabar arruïnant el camp, que es va decantar pel carlisme o, el que és el mateix, l'absolutisme, tot generant un moviment antirevolucionari. La convulsió per la qual passava el país en els primers anys del segle XIX va provocar un retrocés en les emigracions a escala general, que va afavorir les independències americanes, les quals, a més, es van veure beneficiades per la invasió napoleònica.

Les diferències entre els liberals moderats i els exaltats, juntament amb els problemes agrícoles de sequeres i epidèmies, van ser aprofitades primer pels contrarevolucionaris i més tard pels antirevolucionaris per acabar amb el govern liberal. La inestabilitat del període va estar present en tots els nivells de la societat. El conflicte, després de l'acord de Verona de 1822, va acabar amb la intervenció dels Cent Mil Fills de Sant Lluís.⁴⁴

Després de la derrota liberal, Ferran VII va restaurar la monarquia absolutista –Dècada Ominosa 1823-1833– i va dur a terme una duríssima repressió contra els liberals.

A partir de 1830-1831 es va iniciar un debat successori entorn de Ferran VII. Va ser llavors quan es va casar amb Maria Cristina de Nàpols, matrimoni del qual va néixer Isabel II. El fet que l'hereva a la Corona fos una dona va dividir els absolutistes entre partidaris isabelins i carlistes. Amb la defunció del monarca, Maria Cristina va succeir com a regent a Ferran, ja que Isabel II era menor d'edat. La negativa de Carles Maria d'Isidre, oncle d'Isabel, a acceptar la situació, va comportar que el 1833 s'iniciés la Primera Guerra Carlina, una veritable guerra civil que es va allargar fins a 1843 i que va enfrontar la zona interior de Catalunya, empobrida, amb el litoral, molt més ric. La guerra va acabar per enfonsar, encara més, un país que difícilment se sostenia.

43 SERRA I ROTÉS, Rosa. "El regnat de Ferran VII". *L'Erol: revista cultural del Berguedà*, núm. 105, (2010), p. 10-13.

44 ARNABAT MATA, Ramon. "El trienio liberal en Catalunya". *Espanya contemporània*, núm. 21, (2002), p. 1-18.

4. L'EMIGRACIÓ CAP A AMÈRICA

4. L'EMIGRACIÓ CAP A AMÈRICA

La conquesta de les Índies iniciada el 1492 va portar la Monarquia Hispànica a aconseguir un dels més grans imperis de la història, fins al punt de convertir-se durant gran part de l'Edat Moderna en una destacada potència. Això va suposar un augment de la riquesa sobretot gràcies a la importació de metalls preciosos i de productes alimentaris. Aquest comerç amb la metròpoli es va veure perjudicat pels conflictes amb les colònies i amb Gran Bretanya i França.

Isabel la Catòlica, com a reina de Castella, va donar preeminència al seu regne en les relacions comercials amb Amèrica, cosa que va permetre que els fons de la seva tresoreria i els de la noblesa augmentessin considerablement.⁴⁵ La Corona d'Aragó no va notar l'impacte de la conquesta d'Amèrica i, per tant, tampoc Catalunya, que no el notà fins molt temps després, malgrat que alguns catalans van acompanyar Colom en el seu segon viatge, la presència catalana sempre va ser secundària.⁴⁶

Al segle XVIII, les potències europees, en especial Anglaterra, van intentar dinamitar l'hegemonia espanyola a la zona atlàntica mitjançant el trencament del monopoli comercial exercit des del segle XVI. El seu objectiu va ser obrir els mercats indians a la producció europea i aconseguir la plata americana amb procediments tant legals com il·legals, és a dir, amb el contraban que va anar incrementant-se a mesura que es produïa el creixement de la població i el desenvolupament de les economies regionals americanes. Contra aquesta pràctica i contra certa autonomia que la societat criolla reclamava des del segle anterior, la nova dinastia dels Borbons va plantejar una política de defensa del monopoli i un control més directe sobre els súbdits i les institucions americanes.

La metròpoli no va estar en condicions òptimes per complir aquest projecte fins a mitjan segle, quan Carles III, amb les reformes i un major centralisme, va portar a la màxima expressió el Despotisme Il·lustrat. Per acabar amb el contraban era fonamental ampliar el

45 Això va generar un important debat historiogràfic sobre si Isabel va vetar o no a Catalunya. Per exemple, Richard Konotzke, considera que la Corona d'Aragó, va tenir els mateixos drets que Castella. També hi coincideixen YÁÑEZ GALLARDO, César. *Saltar con red...*; MARTÍNEZ SHAW, Carlos. "L'emigració catalana a Amèrica (1493-1824), un balanç provisional". *Jornades d'Estudis Catalano-Americans*, núm. 3 (1990), p. 12-22. Aquest darrer autor planteja la continuïtat de la presència catalana a Amèrica des de principis de la conquesta, però apunta que, tot i així va ser amb una petita proporció, tenint en compte el còmput general d'aquesta emigració. L'historiador sevillà considera que la causa va ser el desinterès provocat per l'"empresa massivament castellana" o també per les grans dificultats que, des de la Baixa Edat Mitjana, travessava Catalunya. Diu Martínez Shaw que l'interès per Llatinoamèrica va arribar més com una atracció que com un cop de mà, motiu pel qual el protagonisme de les migracions el van assumir homes qualificats professionalment (mercadors, mariners o capitans), per damunt de la mitjana dels espanyols que s'instal·laven en els països Llatinoamericans. Vegeu també: MARTÍNEZ SHAW, Carlos. "Cataluña y el comercio con América. El fin de un debate". *Boletín Americanista*, núm. 30 (1980), p. 223-236. I del mateix autor: "Catalunya i el comerç amb Amèrica: final d'una llegenda". *L'Avenç*, núm. 15 (1979), p. 19-23.

46 GRASES GONZÁLEZ, Pere. "Los catalanes en América"..., p. 844-851. BARNADAS MESTRES, Josep M. "Aspectes de la presència catalana a l'Amèrica colonial (1500-1800)". *Jornades d'Estudis Catalano-Americans*, Barcelona, Vol. I, 1985, p. 27-56. Pel que fa a la presència catalana, Barnadas, que aconseguí recollir alguns noms, amb cert protagonisme al segle XVI: Joan de Grau, fill de Toloriu, company d'Hernán Cortés en la conquesta de l'Imperi Asteca, o Bartomeu Ferrer, que va participar en una expedició a la costa del Pacífic entre 1542 i 1543. Al llarg del segle XVII, ens trobem amb una major presència de catalans notables, com per exemple el jesuïta Pere Claver (1580-1654) o el conqueridor i fundador de Nueva Barcelona, Joan d'Orpí (1593-1645). Segons les estadístiques de Peter Boyd-Bowman durant els segles XVI i XVII el percentatge de catalans que van viatjar a Amèrica amb prou feines arribava a l'1%. No va ser fins a 1680, que el nombre de catalans emigrats va augmentar.

comerç a més ports peninsulars i d'Índies, i substituir el lent i ineficaç sistema de navegació de combois pel sistema de registres solts, molt més ràpid i eficient. Aquesta mesura va afavorir la instal·lació i el foment de la producció i la indústria peninsular.

Totes aquestes reformes, entre d'altres, es van fer evidents en el Reglament d'aranzels pel lliure comerç de 1778, on destaca el següent fragment:

“[...] Y considerando Yo, que sólo un Comercio libre y protegido entre Españoles Europeos y Americanos puede restablecer en mis Dominios la Agricultura, la Industria, y la Población a su antiguo vigor, determiné por Decreto e Instrucción de 16 de Octubre de 1765 franquear a varios puertos de esta península la navegación a las Islas de Barlovento, que luego se fue estendiendo a otros parajes de América con la experiencia de sus ventajosos efectos; hasta que por Real Decreto de 2 de Febrero de este año, me serví ampliar aquella primera concesión a las Provincias de Buenos-Aires y a los Reynos de Chile y el Perú, cuya contratación hace ya rápidos progresos [...]”.⁴⁷

El Reglament, amb algunes excepcions a causa de les guerres europees, va estar en vigència fins al 1827. El canvi produït el 1778 va arribar gràcies a l'interès de la monarquia per accentuar el monopoli comercial sobre les seves colònies.⁴⁸ També va ser un dels motius pels quals la Corona va imposar més restriccions a qui volgués obtenir llicència reial per passar a les Índies, així l'article desè del reglament deia que:

“Después de entregados los registros [...] los Jueces de Arribadas [...] practicarán la Revista acostumbrada de la Tripulación, Cargadores, y Pasajeros, a fin de que no vayan Polizones, ni se embarque persona alguna sin licencia mía despachada por la Vía Reservada de Indias, del Consejo Supremo de ellas, o de la Real Audiencia de Contratación de Cádiz, que también puede darlas en los casos definidos por las Leyes”.⁴⁹

Aquestes lleis van quedar suspeses per la Reial ordre d'Hisenda del 9 de febrer de 1827:

“Los españoles que necesiten hacer expediciones mercantiles a los dominios de América desde los puertos habilitados de la Península e Islas adyacentes en buques extranjeros de potencias amigas y aliadas, podrán hacerlo sin necesidad de obtener previo Real Permiso”⁵⁰.

Les reformes van arribar tard, per una banda perquè la gran majoria de les colònies ja romanien independents i, per una altra perquè, com ja s'ha dit, els anomenats *llovidos*, en cap moment, no havien cessat en els seus viatges. Yáñez comenta que:

47 TORRES RAMÍREZ, Bibiano; ORTIZ DE LA TABLA, Javier (eds.). *Reglamento para el Comercio Libre, 1778*. Sevilla: CSIC, 1978, p. 1.

48 FONTANA LÁZARO, Josep. “La crisi colonial en la crisi de l'Antic règim”. A.D. *El comerç entre Catalunya i Amèrica segles XVIII i XIX*. Barcelona: L'Avenç, 1986, p. 95-107.

49 TORRES RAMÍREZ, Bibiano; ORTIZ DE LA TABLA, Javier (eds.). *Reglamento para el Comercio...*, p.6.

50 Reial ordre d'Hisenda del 9 de febrer de 1827, p. 32; Veure també: YÁÑEZ GALLARDO, César. *Saltar con red...*

“[...] la extrema debilidad a que había llegado la monarquía, ahogada financieramente y acosada por sus enemigos, provocaba la sucesión de instrucciones contradictorias, unes veces abriendo el puño de las prohibiciones y otras cerrándolo [...]”.⁵¹

Podem dir que les disposicions adoptades no van ser suficients per culpa de tres problemes fonamentals:⁵²

- Seguien existint passatgers il·legals.
- Dificultats políticofiscals, a causa que alguns dels productes consumits a Llatinoamèrica s'havien d'importar.
- Aquests canvis no eren suficients per afavorir el comerç.

La manca de coordinació entre els funcionaris havia quedat en evidència amb el Reial decret d'agost de 1824:

“Con motivo del Reglamento de Policía aprobado y mandado observar en la Península con fecha de febrero de este año, comenzaron a expedir Pasaportes hacia América varios intendentes de este ramo, a cuya novedad se opusieron algunos Jueces de Arribada de los puertos donde se quería introducir, y representaron sobre los inconvenientes que palpaban de no continuarse observando las leyes de Indias, y la práctica constante de expedirse dichos pasaportes por los juzgados de arribada, previas las justificaciones y formalidades que aquellos prescriben para obtener el Real permiso de embarque [...]”

Reunidas en aquel Supremo Tribunal las exposiciones que al efecto le fueron remitidas, [...] observó el Consejo. Oído su Fiscal, que con lo prevenido en las sabias leyes de aquellos dominios, [...] que sin hacer menos novedad en la práctica anteriormente establecida en expedición de Licencias y pasaportes para los que hayan de pasar los dominios de Indias, se observen exactamente las Leyes y reales disposiciones que las regulan, derogando en esta parte los citados artículos del mencionado Reglamento de Policía [...]”⁵³.

El fenomen de les emigracions va obeir a l'impuls individual d'unes persones que es van arriscar buscant un nou horitzó en una altra part del món. Diu Glen F. Dille que els emigrants van marxar majoritàriament perquè tenien molt poques esperances en el vell món, ja que no podien assolir ni honors ni riquesa, a causa de la seva ínfima posició social o, en el pitjor dels casos, perquè necessitaven escapar de la justícia.⁵⁴

Les principals destinacions dels espanyols, durant els segles XVIII i XIX, van ser Mèxic, Argentina, Veneçuela i, especialment, Cuba i Puerto Rico. Aquest procés, com es veurà, va canviar amb els processos independentistes colonials, i també com a conseqüència

51 YÁÑEZ GALLARDO, César. *Saltar con red...* p. 28.

52 MÁRQUEZ MACÍAS, Rosario. *La emigración española...*, p. 93.

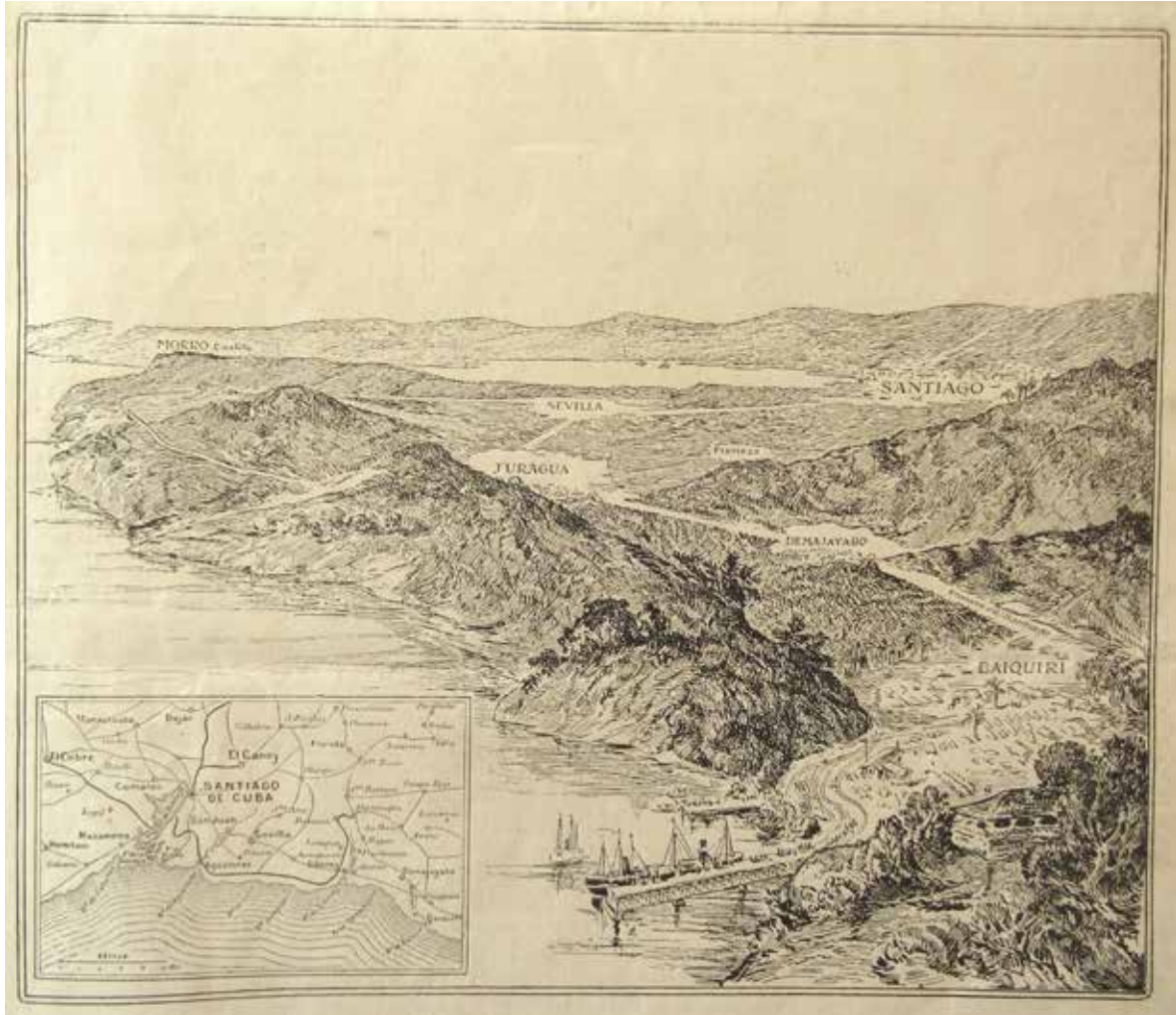
53 Reial decret, d'agost de 1824, p. 402. Veure també YÁÑEZ GALLARDO, César. *Saltar con red...*

54 GLEN, F. Dille. *El descubrimiento y la conquista de América...*, p. 492-502.

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

de l'emancipació nord-americana, la Revolució Francesa i la invasió napoleònica de 1808. Tot plegat va comportar que el conjunt de virregnats espanyols a Amèrica, que fins llavors únicament havien sentit l'amenaça exterior a causa dels assalts anglesos i a l'interior per les revoltes criolles, comencessin a produir-se tensions creixents.

Santiago de Cuba al segle XIX. *La Ilustración española y americana*, Madrid, 5 de juliol de 1898.

Al segle XVIII es va incrementar l'activitat comercial i mercantil catalana; des del nord del continent fins al sud, es van establir els diferents tipus de grups empresarials a la geografia americana. Tot plegat va permetre la creació l'any 1756 de la Companyia de Comerç de Barcelona, que havia de regular la navegació i facilitar les aportacions de productes catalans en diverses ciutats hispanoamericanes, cosa que va beneficiar la sortida de passatgers del Camp de Tarragona.

En aquesta segona meitat del segle XIX, a Catalunya es va desenvolupar una considerable protoindústria; amb la creació d'una indústria rural el camp va obtenir protagonisme respecte als gremis urbans. Així doncs, durant el segle XVIII es va crear una base econòmica basada en l'especialització de productes agraris com la viticultura, aiguardent, fruita seca i tèxtils. Aquests van ser els productes més exportats, tant dins el territori peninsular com

a altres països europeus i mediterranis. Fou llavors quan l'activitat comercial va adquirir rellevància, estimulada en gran part per la demanda interior i exterior, cosa que va portar a expandir el seu comerç pel Mediterrani, cap a Castella i, posteriorment, a Amèrica.⁵⁵

Des del punt de vista demogràfic, Catalunya tenia el model de l'Antic Règim, és a dir, una elevada natalitat i alhora una alta mortalitat, sobretot infantil. La causa fonamental de la mortalitat van ser les epidèmies, la fam i les guerres. Durant la segona meitat del segle XVIII la població va créixer de manera important, passant de les 380.795 persones (1716) a 848.538. Aquest últim recompte correspon al cens de Floridablanca de 1787.⁵⁶

El segle XIX, per a Catalunya, també va ser una etapa complexa. La pau de 1802 amb Anglaterra va portar a reprendre el procés industrial, que va durar poc a causa de la Guerra del Francès, que va arruïnar el camp i la ciutat. Això va provocar que Catalunya quedés a mig camí en el procés d'industrialització, ja que malgrat el desenvolupament d'alguns nuclis industrials, aquests eren de dimensions reduïdes i, sobretot, limitats al sector tèxtil, sense fer el salt qualitatiu cap a una industrialització complexa.

El malestar es va fer evident en la Primera Guerra Carlina, que va enfrontar el camp català on predominava una clerecia tradicional, alhora absolutista i reialista, oposada al liberalisme i a la centralització. Encara que les tropes liberals, manades per Espoz i Mina, posaren fi a l'aixecament tradicionalista no pogueren aturar els Cent Mil Fills de Sant Lluís (l'abril del 1823) que, enviats per les potències de la Santa Aliança, restabliren Ferran VII en la totalitat dels seus drets com a monarca absolut. Instaurat per segona vegada l'absolutisme, el rei perseguí els liberals, al mateix temps que feia front als reialistes descontents. Entre 1827 i 1828 van tenir lloc les revolucions dels Malcontents, que només van triomfar a Catalunya. Aquestes van comptar amb el suport de l'Església i amb un paper important dels líders il·lustrats. El rei, veient el caire que van prendre, va enviar les tropes reialistes liderades per Carles d'Espanya, que hi va interrompre els esdeveniments amb una gran repressió. El 1828 el rei va venir a Catalunya per demostrar la seva oposició a l'aixecament.⁵⁷

El 1833 es va projectar, dins el marc de reformes isabelines, la nova divisió provincial i va acabar amb la supressió dels corregiments i, per tant, del de Tarragona.

Mentre es produïen tots aquests esdeveniments, a Llatinoamèrica les classes criolles, juntament amb sectors més populars, van desenvolupar un nou sentiment que va portar a Espanya a perdre l'última batalla a Ayacucho (Perú) el 1825. En deu anys, la monarquia espanyola havia perdut la major part del vast imperi colonial a Amèrica. Això va suposar la fi de part dels ingressos extraordinaris, amb els quals la metròpoli subsistia. Van existir diferents causes i referències per les quals les colònies es van independitzar. El procés es va iniciar el 1776 amb l'emancipació de les 13 colònies angleses de Nord Amèrica que,

55 Para ver más sobre el crecimiento demográfico: NADAL OLLER, Jordi. *El fracaso...*p. 18-19.

56 IGLÉSIES FORT, Josep (ed.). *Estadísticas de población de Catalunya al primer vicenni del segle XVIII*. Barcelona: Fundació Vives Casajoana, 1974 i *Censo de Floridablanca (Parte de Cataluña)*. Barcelona, 1969.

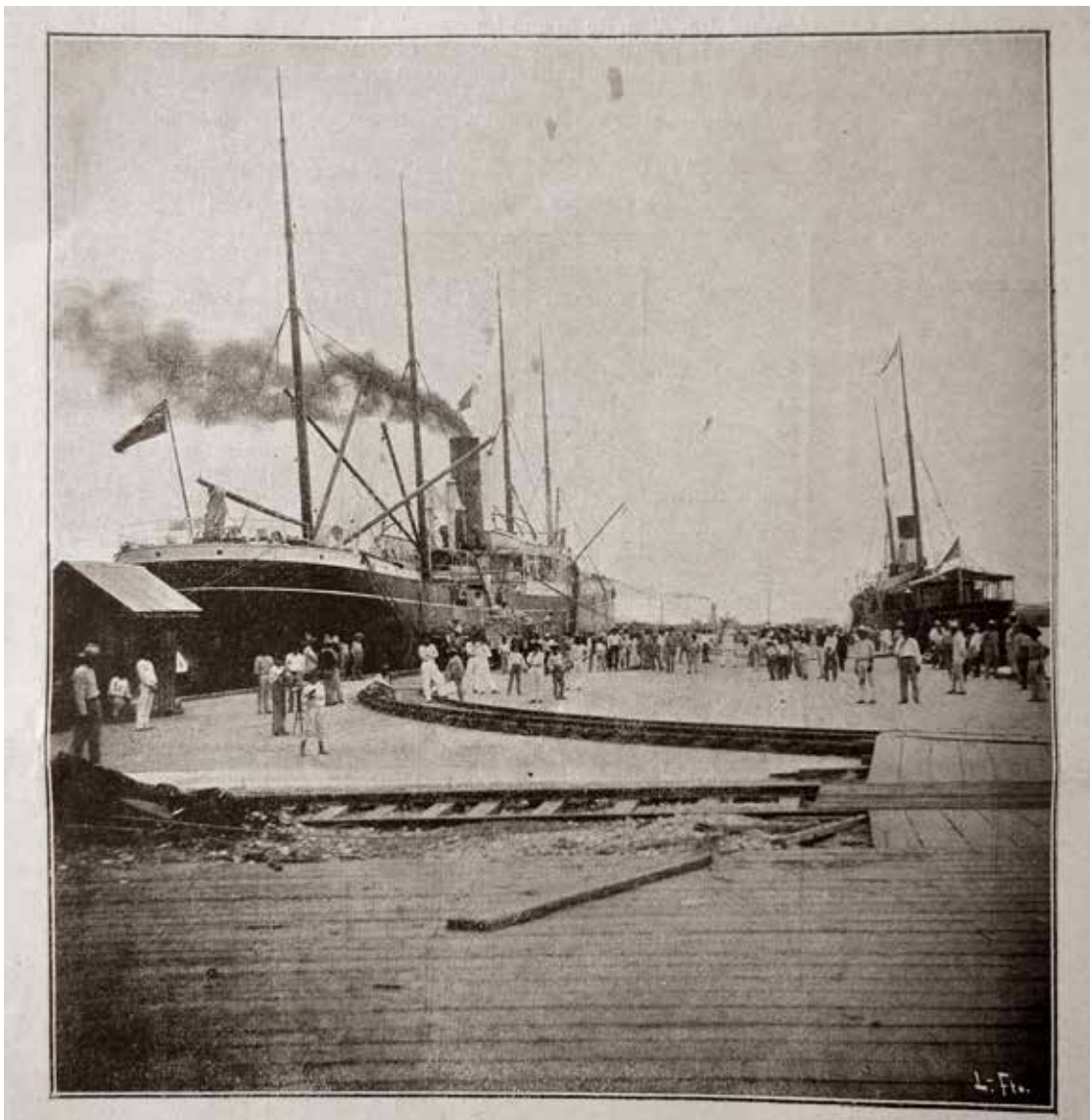
57 SERRA i ROTÉS, Rosa. "El regnat de Ferran..."p. 10-13.

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)
Ginés Puente Pérez

juntament amb el procés revolucionari francès de 1789, van servir d'exemple a les colònies espanyoles.

D'altra banda, el sistema de govern dels virregnats mitjançant virreis amb poder absolut, i les imposicions i el control econòmic en benefici de la metròpoli, van incomodar els creixents poders criolls. Aquests van veure, en absència del monarca –a causa de les abdicacions de Baiona–, l'oportunitat perfecta per desvincular-se de la metròpoli.

Les elits americanes, que tenien el control econòmic i educatiu, van encapçalar uns moviments que tenien una orientació liberal i constitucional. Els jesuïtes, responsables de l'educació, eren els que tenien relació directa amb els pobles indígenes, mentre que l'exèrcit i les autoritats espanyoles estaven aïllats dins el sistema. D'altra banda, les mesures de Godoy van suposar la confrontació amb els jesuïtes, cosa que va comportar, en alguns llocs com a Mèxic, que la revolució adquirís un caire popular i social.

Veracruz, Moll Fiscal. Fotografia de Diego V. Agüero, XIX. *La Ilustración española y americana*, Madrid, 8 de setembre de 1898.

El professor Manuel Chust ha definit quatre fases en els processos d'independència:⁵⁸

- 1808-1810: d'inici del procés d'independència.
- 1810-1815/16: la lluita per les sobiranes.
- 1815/16-1820: la independència contra el rei.
- 1820-1830: la institucionalització de les independències.

Les independències van generar alternatives per regular les bases noves en el dret de l'emigració, per això és tan important fer-hi referència, ja que van produir canvis en els fluxos de passatgers cap a la seva destinació.

Tots aquests fets van afectar de forma decisiva en les destinacions dels emigrants. També hi van influir els diferents decrets emesos pel govern de la metròpoli, que dificultaven marxar a llocs on hi havia iniciats processos independentistes.⁵⁹

58 CHUST CALERO, Manuel. "El laberinto de las independencias". CHUST CALERO, Manuel (dir.). *Las Independencias Iberoamericanas: Controversias, Cuestiones, Interpretaciones*. València: PUV, 2010, p. 23.

59 AGI. Indiferente, 1975. Carta del Ministeri de Guerra als oficials destinats a Índies, 3 de setembre de 1811.

The background of the image consists of various hand-drawn sketches on a textured, light-colored surface. At the top, there are several horizontal lines, some with small circles or dots between them, resembling a scale or a grid. Below this, there are more abstract lines and shapes. A prominent feature is a vertical line that runs down the center, intersecting a horizontal line. To the left of this vertical line, there is a small, dark, stylized figure that looks like a person or a character. To the right, there are more faint sketches, including what appears to be a rectangular shape and some curved lines. The overall impression is that of a rough, conceptual drawing or a series of related sketches.

5. ANÀLISI DEL PROCÉS MIGRATORI

5. ANÀLISI DEL PROCÉS MIGRATORI

Els passatgers, per poder embarcar-se, havien de complir una sèrie de requisits. Aquesta legislació estava recollida en la Reial ordre de 27 de juny de 1778; manifestava que els passatgers havien de ser *de naturalesa* espanyola, justificada a partir de la fe de baptisme; havien de ser majors d'edat, i si no ho eren, havien d'anar acompanyats per un familiar o comptar amb el permís dels seus pares. Els majors d'edat, encara que no era obligatori, també presentaven l'aprovació dels progenitors, mentre que els orfes havien de rebre l'aprovació d'un familiar. Això canviava en els casos en què el passatger estava casat, ja que aleshores era la muller la que havia de donar la conformitat, doncs, durant el període que estava fora, calia assegurar la supervivència del nucli familiar. En el cas de transportar mercaderies, s'havia de comunicar als funcionaris de duanes, per tancar els registres.

El Decret de lliure comerç, com ja s'ha dit abans, va estar vigent fins al 1827, però la Guerra del Francès va obligar a prendre mesures excepcionals que evitessin l'entrada a Amèrica d'afrancesats.⁶⁰ El juny de 1810, una circular va modificar els requisits per poder emigrar a Amèrica, els quals es van mantenir fins a 1827. Entre les noves mesures destacaven: haver estat *fidel a la pàtria*, estar exempt del servei d'armes i no estar inscrit en la matrícula de marina.

Les sol·licituds per marxar anaven normalment acompanyades de la carta d'un familiar, que reclamava la seva presència amb finalitat comercial, si era per aquest motiu.⁶¹ Era així com es prenia en consideració, ja que si no era més difícil aconseguir la llicència. Això no obstant, els *funcionarios, clérigos o militares con plaza en América* ho tenien molt més fàcil, ja que es regien per una altra normativa.⁶²

L'emigració normalment era temporal, oscil·lava entre tres i nou anys, i la finalitat era espremer i especular amb els recursos el més ràpid possible per obtenir un benefici econòmic. S'ha de dir que, en tornar, els negocis eren traspassats a familiars o altres comerciants, que se'n feien càrrec. Es pot considerar com un *lobby* que va provocar conflictes amb els dirigents criolls, que veien com els emigrants feien fortuna i després tornaven a casa seva.⁶³

Gràcies a la correspondència se sap que la feina, en la majoria dels casos, estava assegurada abans de marxar.⁶⁴ No obstant això, els emigrants sempre van desenvolupar sentiments de pertinença i forts vincles amb la seva terra d'origen, cosa que es fa palès en la

60 BERTOMEU SÁNCHEZ, Josep R. "Ciencia y política durante el reinado de Josep I (1808-1813): El proyecto de Real Museo de Historia Natural". *Hispania*, núm. 233 (2009), p. 769-792.

61 OTTE, Enrique. *Cartas privadas de emigrantes a Indias, 1540-1616*. Sevilla: Junta de Andalucía, 1988. Del mateix autor: "Los comienzos del comercio catalán con América". *Homenaje a Jaime Vicens Vives*. Barcelona, 1964.

62 DELGADO RIBAS, Josep M. *La migración española a América Latina...*, p. 121

63 AGUIRREZABALA SILVA, Marcela. "Les dones del comerç ultramarí. Riu de la Plata, 1776-1810". *Recerques*, 56 (2008), p. 154. Utilitzar el poder polític del cònjuge per al propi benefici fou un recurs que les dones van fer servir a l'activitat mercantil.

64 YÁÑEZ GALLARDO, César. *Saltar con red...*, p. 169-209.

creació de grups de catalans. Quan abandonaven la vida activa deixaven pas a un familiar, que acudia des de la Península.

La importància dels nexes familiars o d'amistat es fa evident a l'hora de triar una destinació. Es pot observar amb facilitat la relació existent amb el lloc d'origen dels emigrants. El punt d'arribada va dependre de l'època, entenent principalment les independències americanes com el punt d'inflexió.

De la mateixa manera, les xarxes familiars van demostrar la participació de les dones al comerç colonial ultramarí.⁶⁵ L'expansió comercial per l'Atlàntic s'havia postergat durant anys per motiu de consideracions polítiques, ideològiques i estratègiques de la Corona Hispànica i, en particular, per l'estructura mercantil que s'havia implantat des de la metròpoli. Cal dir, però, que cap a finals del segle XVIII, la monarquia borbònica considerava la importància gravitacional del litoral austral i en aquest context disposaren les mesures polítiques, econòmiques i financeres amb intenció de reformar l'Estat i, d'aquesta manera, poder controlar els recursos colonials. En aquest context les dones, en la seva majoria casades o vídues, estaven al corrent dels negocis dels cònjuges, fet definitiu perquè elles poguessin participar del comerç, per exemple, en absència dels seus marits.⁶⁶

A diferència dels homes, les dones deixaven de comerciar en períodes conflictius socials o econòmics. Cal dir, però, que el mercat oceànic era només una part de tot el sistema econòmic conformat entre Espanya i les colònies. És a dir, les dones emigrants, i posteriorment criolles, van participar en l'economia regional i ultramarina,⁶⁷ tot evidenciant d'aquesta manera el problema metodològic, davant l'estudi de l'emigració femenina.

La tipologia de l'emigrant era molt diversa. Entre els desplaçats, fins al final del segle XVIII, va perdurar la iniciativa del sobrecàrrec.⁶⁸ Enfront d'aquesta figura va aparèixer la del comerciant burgès mercantil català, que necessitava col·laboradors per gestionar els seus negocis a Amèrica, cosa que va fomentar l'emigració d'operaris més especialitzats. El 1798 el *Diario de Barcelona* donava informació de les característiques que havien de tenir els aprenents de negociants:

“Un mozo destinado a la carrera de negociante, se coloca en una tienda o un escritorio para aprender el comercio; adquiere en ellos el conocimiento de las mercaderías de que quiere hacer el objeto de su negocio, se atribuye de los parajes de donde se sacan mayor ventaja, y de los que pueden despacharse con mayor utilidad de los seguros, etc [...] aprende los términos del arte, la aritmética, el modo de llevar la

65 AGUIRREZABALA SILVA, Marcela. “Les dones del comerç ultramarí... p. 132.

66 *Ibidem*, p. 136.

67 Les dones van participar en el procés que Juanjo Romero Marín va anomenar: *La Maestría Silenciosa*. ROMERO MARÍN, Juanjo. “Maestras artesanas en la Barcelona de la primera mitad del siglo XIX”. *Arenal. Revista de Historia de las Mujeres*, núm. 4-2 (1995), p. 275-294.

68 La funció principal d'aquest professional era la de realitzar funcions administratives que li encomanava la companyia naviliera, és a dir, l'empresa propietària i encarregada de l'explotació dels vaixells. S'encarregava de preparar i elaborar la documentació relacionada amb la càrrega i la tripulació, i d'atendre la recepció i lliurament de la càrrega. Aquest expert treballava a bord del vaixell, és a dir, anava embarcat. Font: Ajuntament de Barcelona [en línia]. <<http://w27.bcn.cat/porta22/cat/fitxes/S/fitxa16008/sobrecarrec-de-vaixells.do>> [Consulta: 15 maig 2014].

cuenta y razón y tener los libros. No basta esto, es preciso de que más a más posea otros conocimientos de comercio; que sepa el modo de combinar muchos cambios, para conocer qué plaza es más ventajosa para el recíproco giro de las letras; el cálculo y las leyes y costumbres usadas entre los negociantes, el de sacar todo el partido de la situación local del país; las producciones de su terreno; las reglas de la navegación mercantil; y otras mil circunstancias que le son necesarias para gobernar con abierto negocio y hacerlo florecer”.⁶⁹

Aquest tipus de comerciants van veure com el seu protagonisme en els negocis i en les decisions va anar, a poc a poc, disminuint. Les botigues eren l'eix principal del treball dels emigrants.

“Su punto de partida siempre es el mismo: una primera expedición como encomendero o con mercancías propias que obliga, ante la dilación de las ventanas, a comprar o alquilar una dependencia resguardada de las inclemencias [...]”.⁷⁰

A la metròpoli es va formar un teixit comercial basat en l'intercanvi de manufactures i de productes de luxe que va generar, a llarg termini, un considerable auge econòmic que no sempre es va mantenir. En un informe del Consell d'Índies dirigit a Joaquín García, governador de Santo Domingo, podem descobrir la pobresa d'algunes partides enviades per comerciants catalans al nou món:

“El Principado de Cataluña es casi el único que se emplea en la remisión de cortos regiones a esta ciudad, que son quincallería, zapatos, pañuelos ordinarios, poco aceite, menos cantidad de vinos, y éstos malsanos por fuertes y adulterados; pasas, higos, almendras, algún jabón, rara o ninguna vez harinas, ni velas de sebo, grasas, ni otros tan precisos como indispensables a la subsistencia. Estas embarcaciones catalanas carecen de fondos para emprender un registro completo por lo cual se componen de tantos cargadores como marineros las tripulan. Esta razón tan concreta acredita la debilidad de los afectos que nos conducen; como pobres hacen sus empleos en muchos renglones de corto o ningún momento, procurando por este medio aumentar sus pequeños caudales”.⁷¹

5.1 Migració interna

Prèviament a la migració exterior, s'ha de considerar que en alguns casos hi va haver una migració interna entre l'Alt Camp, el Baix Camp i el Tarragonès o amb altres demarcacions. Aquest és un dels fets més presents a l'hora d'estudiar l'emigració a Llatinoamèrica. Sovint, els sol·licitants havien migrat dels seus municipis natal abans d'abandonar la Península, cosa que els va donar una perspectiva diferent davant la vida. Per això és important

69 *Diario de Barcelona*, 4-V-1798.

70 AGI. México, 1554, informe de Ángel Puyade, virrei de Nova Espanya.

71 AGI. Indiferente, 2435. 1785-1789.

classificar els passatgers en cinc grups, amb l'objectiu d'ordenar i separar els diferents tipus de vinculacions que van tenir dins el Camp de Tarragona:

- Sense mobilitat: en aquest apartat s'introdueixen tots aquells sol·licitants que, a l'hora de fer la demanda per passar a Llatinoamèrica, vivien en el mateix municipi on van nèixer. Aquests, pel que fa a duplicitat de dades, no suposen cap problema.
- Emigració comarcal: es poden trobar aquells passatgers que van nèixer dins d'alguna de les tres comarques estudiades: Tarragonès, Baix Camp i Alt Camp i que van migrar a algun municipi dins la mateixa comarca. Per exemple: una persona nascuda a Vila-seca que va marxar a viure a Tarragona. En aquest cas, es trobarà la persona comptabilitzada en els dos municipis, no en el còmput general de cada comarca. Cal dir que s'especificarà la identitat de la persona.
- Emigració extracomarcal dins el Camp de Tarragona: aquí s'han anotat els passatgers que van nèixer dins d'alguna de les comarques estudiades (Tarragonès, Baix Camp i Alt Camp) referides al punt anterior, i que abans de demanar la sol·licitud van migrar a alguna de les altres dues comarques. Per exemple, una persona nascuda a Reus que va anar a viure a Torredembarra. En relació a aquest tipus, s'ha de dir que apareixeran comptabilitzades en les dues respectives comarques (Baix Camp i Tarragonès). En canvi, per evitar estadístiques errònies, a continuació especificarem quines són (taula 2).⁷²
- Emigració extracomarcal fora del Camp de Tarragona: es troben persones del Camp de Tarragona que van nèixer en qualsevol de les tres comarques (Tarragonès, Baix Camp i Alt Camp), però que van anar a viure fora del Camp. Per exemple, un veí de Tarragona que es va traslladar a Sitges. Aquests no suposen cap problema, ja que només apareixen una vegada en els llistats.
- Immigració al Camp de Tarragona: s'inclouen aquells individus que van nèixer fora del Camp de Tarragona, però que abans de marxar a Llatinoamèrica van passar a viure a alguna localitat del Camp de Tarragona. Per exemple, una persona nascuda a Barcelona que es va desplaçar als Pallaresos. Aquests, com en el punt anterior, tampoc no suposen cap problema.

Des del moment que es considera que qualsevol persona, pel sol fet d'haver nascut o residit en un municipi ja hi tenia una vinculació directa o indirecta, aquesta classificació és imprescindible. Per tant, si es refereix al quart grup, s'ha de pensar que malgrat que algunes persones es van traslladar lluny de la seva comarca natural, no es poden discriminar. Tot i haver marxat a fora del territori estudiat continuaven tenint una forta relació amb els seus llocs d'origen, bé perquè hi mantenien llaços familiars o per les pròpies arrels de la terra. De la mateixa manera succeeix amb els emigrants que, abans de marxar, van venir de fora del Camp de Tarragona. El fet de tenir aquesta comarca com el seu lloc de residència determinava que la vinculació era més directa.

72 Cal dir que al gràfic general, corresponent a tot el Camp de Tarragona, no apareixen repetits.

A causa d'aquesta complexa situació es pot trobar una mateixa persona dues vegades, ja que si es produeix el segon cas o el tercer, com ja s'ha explicat, la persona apareixerà repetida. Per solucionar-ho s'han identificat aquests emigrants. Per altra banda, per aquest mateix motiu, s'ha introduït una taula amb el nombre real de passatgers (apartat Camp de Tarragona), és a dir, sense repetir ningú.

Després d'analitzar la documentació s'aclarirà quin és el còmput real de sol·licituds. El resultat de sumar les peticions de cada comarca és de 335. Distribuïdes de la manera següent: 259 al Tarragonès, 54 al Baix Camp i 22 a l'Alt Camp. D'aquestes 335, n'hi ha quatre de repetides en les respectives comarques, per tant, realment es van tramitar 331 expedients.⁷³ Això, com mostra la taula 1, també succeeix en la comarca del Tarragonès i del Baix Camp.

Taula 1. Migració real i interna.

	Camp de Tarragona	Tarragonès	Baix Camp	Alt Camp
Migració real	331	259	54	22
Migració interna	4	11	2	--
Total migració	335	270	56	22

Els quatre implicats en la migració *extracomarcal* són:

Taula 2. Emigració extracomarcal dins el Camp de Tarragona.

Nom i cognom	Naixement	Residència
Josep Voge Abat ⁷⁴	Tarragona	Reus
Josep Ódena Borràs ⁷⁵	Reus	Tarragona
Joan Rosell Urgellès ⁷⁶	Bràfim	Tarragona
Antoni Sans Dalmau ⁷⁷	Altafulla	Reus

5.2 Camp de Tarragona

El Camp de Tarragona és una regió de Catalunya que ocupa uns 1.554 km² de superfície, repartits entre les comarques de l'Alt Camp, del Baix Camp i del Tarragonès. Està situat

73 Cal remarcar que aquesta xifra no està del tot tancada, ja que molts emigrants van passar a Amèrica sense complir l'expedient i per tant no es poden comptabilitzar; per altra banda, el procés de buidatge de dades pel que fa a Catalunya continua, cosa que pot donar lloc a la incorporació de nous informes. Vegeu l'article de PUENTE PÉREZ, Ginés; FÀBREGAS ROIG, Josep. "L'emigració a Llatinoamèrica (1778-1833): El cas de Torredembarra". *Recull de Treballs* 15 (2014), p. 11-49. S'han trobat alguns emigrants dels quals no disposem expedients, però que els llibres d'òbits de la parròquia confirmen la seva presència a Amèrica.

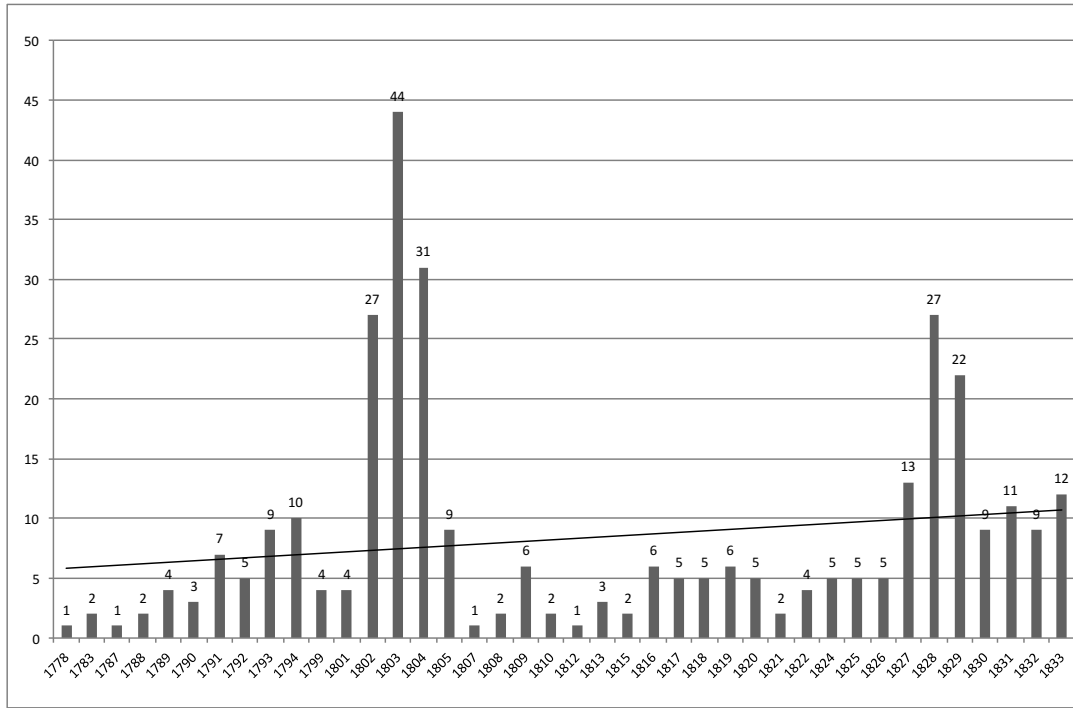
74 AGI. Indiferente, 2112, sig. 10.

75 AGI. Ultramar, 353, sig. 11 i Ultramar, 352, sig. 63.

76 AGI. Ultramar, 496, sig. 51.

77 AGI. Indiferente, 2151, sig. 69BIS.

entre el mar Mediterrani, la depressió de la Serralada Prelitoral, formada per les serres de l'Argentera, de Coldejou i de Llaberia; amb les muntanyes de Prades i la serra Miramar, el Montagut i el Montmell, entorn de la plana, que dibuixen un semicercle amb forma de mitja lluna.⁷⁸

Gràfic 1. Emigració del Camp de Tarragona a Llatinoamèrica segons l'any de sol·licitud de l'expedient.

El gràfic 1 reflecteix l'any de sol·licitud dels 331 expedients. Es pot observar com la tendència general de les sol·licituds del Camp de Tarragona per marxar cap a Amèrica, en el conjunt del període, va augmentar. Igual que en la resta de referències fetes al llarg de tot l'estudi, hi ha dues fases clau en la demanda d'aquests expedients. Per una banda, el període comprès entre 1802 i 1804, que inclou l'any més important d'emigració –el 1803–, amb el 13,3% (44) del total (fem referència al nombre de persones). El 1802 hi va haver un increment important, amb el 8,2% (27), mentre que el 1804, s'assolia el 9,4% (31). Abans d'arribar a aquest període, es pot observar un creixement lent de sol·licituds. Per altra banda, s'ha d'aclarir que existeix un salt important entre els anys 1778 i 1783, en els quals no hi va haver cap migració. Aquesta situació pot ser a causa de dos motius:

- a) Perquè la documentació o bé no s'ha conservat o no s'ha localitzat.
- b) Per la presència de conflictes, com la guerra d'independència de les colònies angleses a Amèrica.

Entre 1795 i 1799 tampoc no s'ha localitzat cap sol·licitud. En aquest últim període els efectes de l'enfrontament entre Espanya i la França revolucionària (1793-1795) podrien haver afectat tant a l'emigració com al comerç. Mostra d'això fou el *Decreto de comercio*

78 Les descripcions geogràfiques procedeixen d'A.D. *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*. Barcelona: Enciclopèdia catalana, 1992.

con colonias extranjeras, que adquirí vigència per Reial ordre del 4 de març de 1795 i que tingué gran importància respecte al comerç ultramarí. Aquesta normativa va autoritzar als comerciants de les colònies espanyoles a portar, a les estrangeres, els productes que no podien enviar a Espanya per causa de la guerra; en el viatge de retorn podien transportar esclaus i també productes com cafè, sucre, cotó i d'altres.⁷⁹

Continuant amb el període estudiat, s'observa que entre els anys 1805 i el 1826 hi va haver un estancament en les peticions: oscil·laven entre quatre i sis. El 1827 es va produir una recuperació, amb el 3,9% (13); l'any següent s'assolirà el màxim amb el 8,2% (27), seguit del 6,6% (22) de l'any 1829. Per últim, entre 1830 i 1833, els darrers anys de la Dècada Ominosa, hi va haver una nova aturada, que se situa entre nou i dotze sol·licituds.

Taula 3. Emigració del Camp de Tarragona segons el lloc de naixement.

Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
Tarragonès	238
Altafulla	72
Clarà	2
Creixell	8
Ferran	1
els Pallaresos	1
la Pobla de Montornès	1
la Riera	3
Roda de Berà	1
Tamarit	1
Tarragona	35
Torredembarra	109
Vila-seca	4
Baix Camp	51
Alforja	2
Botarell	2
Cambrils	5
Mont-roig	1
Reus	35
la Selva del Camp	6
Alt Camp	22
Alcover	1
Bràfim	3
Pont d'Armentera	1
Puigpelat	1
Puigtinyós	1

79 VILLALOBOS RIVERA, Sergio. *Comercio y contrabando en el Río de la Plata y Chile*. Santiago de Chile: Eudeba, 1963, p. 70-79.

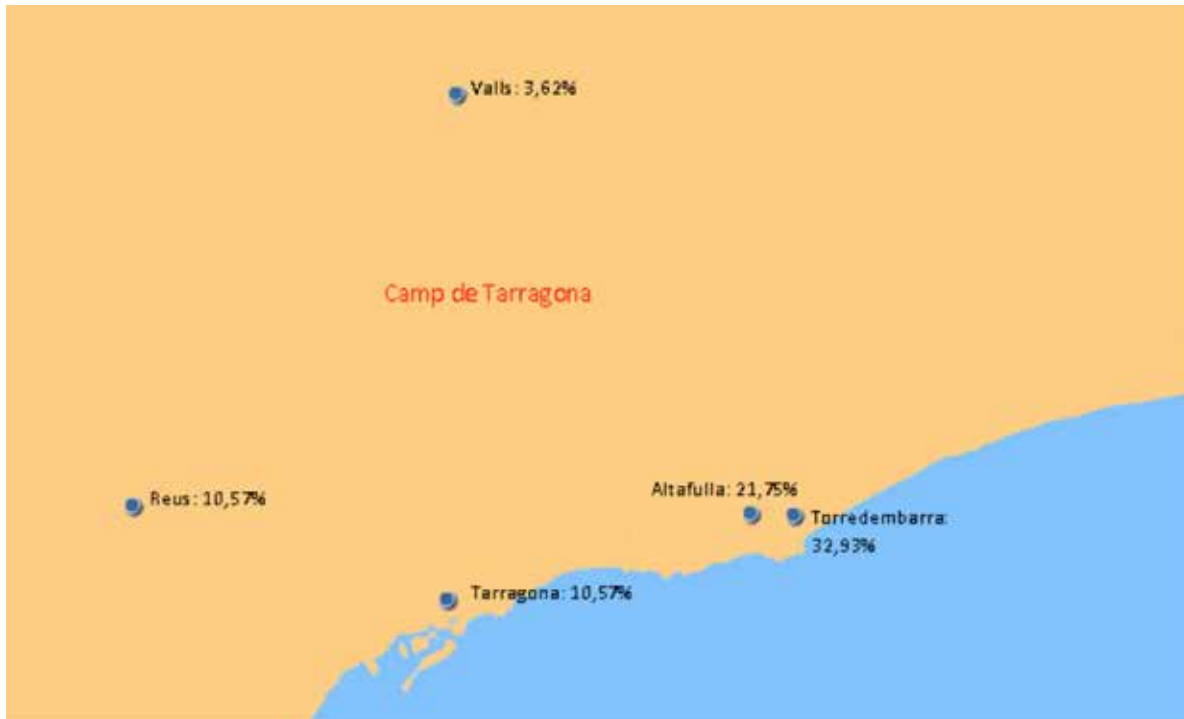
Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
la Riba	1
Valls	12
Vila-rodona	2
Altres localitats catalanes	15
Barcelona	2
la Bisbal del Penedès	1
Juneda	1
Mataró	1
Montblanc	1
Sitges	1
Urgell ⁸⁰	1
el Vendrell	2
Vic	1
Vilanova i la Geltrú	3
Vimbodí	1
Altres localitats	4
l'Havana	1
Puerto Rico	2
Esquivias	1
S'ignora	1
Total	331

La taula 3 reflecteix el lloc de naixement dels emigrants; es pot observar que no tots van nèixer al Camp de Tarragona; com s'explicava anteriorment, els que ho van fer fora –com a condicionant de l'estudi–, abans d'emigrar a Llatinoamèrica arribarien a viure a localitats del Camp de Tarragona.

Els municipis que més emigrants van expedir van ser els costaners més habitats. Així doncs, s'aprecia que la tercera part, 32,9% (109) van nèixer a Torredembarra. El segon lloc l'ocupa Altafulla amb el 21,7% (72), en el tercer s'hi troben Reus i Tarragona amb el 10,6% (35) cadascuna. Valls té el 3,6% (12).

Amb xifres inferiors a deu emigrants veiem que el 2,4% (8) van nèixer a Creixell, l'1,8% (6) a la Selva del Camp, seguit de Cambrils amb l'1,5% (5) i de Vila-seca amb l'1,2% (4). La resta de municipis, oscil·len entre tres i un emigrant, que representen el 0,9% el 0,6% i el 0,3%, respectivament.

80 Sense especificar localitat concreta.

Mapa 1. Lloc de naixement dels emigrants del Camp de Tarragona o amb vinculació. Elaboració pròpia.

En relació a la taula 4, referent al lloc de residència, es pot observar que no hi ha canvis substancials en els percentatges anteriors. Així, del 32,9% (109) que van nèixer a Torredembarra es passa al 35% (116) que n'eren residents; en segon lloc, Altafulla va augmentar del 21,8% (72) al 23,3% (77). Per últim, es troba que hi ha un canvi de municipis; mentre que Tarragona mostra un lleuger increment del 10,6% (35) a l'11,2% (37), per contraposició Reus retrocedeix del 10,6% (35) al 7,8% (26); Barcelona, que va passar de 2 a 12, va tenir un augment del 3%. Després es va situar Vilanova i la Geltrú, que va passar de l'1% (3) al 3% (10); Sitges del 0,3% al 2,7% (9); Valls, del 3,6% (12) al 2,4% (8); Creixell del 2,4% (8) a l'1,8% (6), mentre que la Selva del Camp ho va fer de l'1,8% (6) a l'1,5% (5). Tot plegat ens indica que a les localitats de l'interior retrocedeix la representativitat de veïnatge a les migracions.

Taula 4. Emigració del Camp de Tarragona segons el lloc de residència.

Municipi de residència	Nombre d'emigrants
Tarragonès	245
Altafulla	76
la Canonja	1
Clarà	1
Creixell	6
els Pallaresos	1
la Riera	2
Roda de Berà	1
Tarragona	37

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)
 Ginés Puente Pérez

Municipi de residència	Nombre d'emigrants
Torredembarra	116
Salou	1
Vila-seca	3
Baix Camp	34
Alforja	2
Cambrils	1
Reus	26
la Selva del Camp	5
Alt Camp	13
Alcover	1
Pont d'Armentera	1
Puigpelat	1
Puigtinyós	1
la Riba	1
Valls	8
Altres localitats catalanes	38
Barcelona	12
Lloret de Mar	1
Mataró	3
Sant Feliu de Guíxols	1
Sitges	9
el Vendrell	1
Vilanova i la Geltrú	11
Altres localitats	1
Panzacola	1
Total	331

Mapa 2. Lloc de residència dels emigrants del Camp de Tarragona o amb vinculació. Elaboració pròpia.

Taula 5. Emigració del Camp de Tarragona segons el lloc de destinació.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Argentina	12
Buenos Aires	10
Nueva Valencia	1
Montevideo ⁸¹ i Buenos Aires	1
Bolívia	1
Potosí	1
Colòmbia	4
Cartagena d'Índies	1
Santa Marta	2
Cartagena d'Índies i Santa Marta	1
Cuba	173
Bayamo	3
Cuba	2
Guanabacoa	1
l'Havana	119
Matanzas	18
Santiago de Cuba	25
Trinidad	4
Yara	1
Estats Units	4
Louisiana, la	1
Nova Orleans	3
Haití	1
Puerto Príncipe	1
Mèxic	30
Campeche	1
Mèxic	1
Veracruz	27
Vilamós de Tabasco	1
Puerto Rico	49
Cabo Rojo	1
Fajardo	1
Mayagüez	8
Ponce	1
Puerto Rico	24
San Juan	14
Santo Domingo	4
Isabela	1

81 Montevideo i Buenos Aires apareixen al mateix expedient.

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Santo Domingo	3
Uruguai	21
Montevideo	21
Veneçuela	30
Barlovento	4
Caracas	1
Cumanà	16
Cumanà i la Guaira	2
la Guaiana	1
la Guaira	2
Nova Barcelona	1
Puerto Cabello	4
S'ignora	1
Total	331

- La més triada va ser Cuba, amb el 52,3% (173) del total. Concretament el 36% (119) va dirigir-se a l'Havana; a Santiago el 7,6% (25); a Matanzas el 5,4% (18); a Trinidad l'1,2% (4); a Bayamo el 0,9% (3); a Cuba –sense especificar on– el 0,6% (2) i, per últim, Guanabacoa i Yara amb el 0,3% (1) cada una.
- En segon lloc es troba Puerto Rico que representa, el 14,8% (49) del total. El 7,3% (24) no especificava on volia passar, el 4,2% (14) va anar a San Juan; a Mayagüez el 2,4% (8), després hi ha Cabo Rojo, Fajardo i Ponce amb el 0,3% cadascú.
- A Veneçuela s'hi va desplaçar el 9,1% (30). Concretament a Cumanà el 4,8% (16); a Barlovento i Puerto Cabello l'1,2% (4); a la Guaira el 0,6% (2) i, per últim, a Caracas i a Nova Barcelona el 0,3% (1).
- En quart lloc trobem Mèxic, que representa el 9,1% (30). Concretament el 8,2% (27) a Veracruz i la resta a Campeche, Mèxic –sense especificar– i Vilamós de Tabasco que representaven el 0,9% (3).
- En cinquè lloc es troba l'Uruguai que, com Argentina, és un cas especial, ja que s'ha localitzat un passatger que marxa als dos països. Per tant, a l'Uruguai es van demanar 21+1 sol·licituds, representa que ho van sol·licitar el 6,6% (22) o el 6,3% (21). Seguint aquests paràmetres, a Montevideo s'hi van dirigir gairebé tots, a més del passatger que es va dirigir a Montevideo i a Buenos Aires, que representa el 0,3%.
- Argentina té onze passatgers i tots van dirigir-se a Buenos Aires, s'acaba de veure que un va anar a dues localitats: Montevideo i Buenos Aires.
- A continuació hi ha tres països: Colòmbia, Estats Units i República Dominicana, que representen l'1,2% (4) del total. Pel que fa a Colòmbia, concretament a Santa Marta, van viatjar dues persones; a Cartagena d'Índies una i a ambdues ciutats

l'altra. Als Estats Units, a la Louisiana –no concreta el lloc–, que aleshores pertanyia a la Corona espanyola, hi va anar una persona, mentre que les altres tres van dirigir-se a Nova Orleans. A la República Dominicana hi van anar tres emigrants, a Santo Domingo i a la Isabela, nom que rebia l'illa de Santo Domingo en aquells moments. En últim lloc, es troba Bolívia i Haití, amb un sol passatger.

- Els destinats a Bolívia es van dirigir a Potosí; el d'Haití van anar a Puerto Príncipe.

Mapa 3. Lloc de destinació dels emigrants del Camp de Tarragona. Elaboració pròpia.⁸²

82 La majoria dels emigrants que es van dirigir a Puerto Rico no van especificar la ciutat d'arribada.

Taula 6. Emigració del Camp de Tarragona segons la justificació.

Justificació	Nombre de justificacions
Econòmica	309
Salut	1
Social	11
S'ignora	10
Total	331

La taula 6 mostra el motiu, resumit, pel qual els emigrants van marxar a Llatinoamèrica. El 93,4% (309) ho van fer per raons econòmiques, mentre l'altre 3,3% (11) van justificar que era per qüestions socials, és a dir, per tenir cura d'altres persones o per acompanyar als seus pares o familiars. Aquest mateix percentatge es correspon pràcticament amb les sol·licituds que no justificaven amb claredat la causa del trasllat a l'altre continent.

Per últim, es troba una persona que va al·legar motius de salut. Amb tot, es pot dir que la causa essencial per la qual els passatgers s'embarcaven era l'econòmica. Tot i així, s'ha de dir que aquesta afirmació significaria caure en determinismes històrics, ja que les raons indicades en un imprès no havien de ser necessàriament les reals. El fet que molts tornessin amb fortuna, cosa que es manifesta en part de l'arquitectura de Catalunya d'aquesta època, corrobora aquesta hipòtesi de per què van marxar.

Taula 7. Emigració del Camp de Tarragona segons la professió.

Professió	Nombre
Adroguer	1
Ajudant	3
Alferes de fragata graduat i capità mercant	1
Argenter	1
Caixer	1
Carregador	1
Cerer	2
Comerciant	227
Criat	2
Boter	2
Forner	4
Fuster	1
Mestre cordoner	1
Miner	1
Mosso comerciant	1

Professió	Nombre
Mosso confiter	1
Notari mosso	1
Paleta	1
Patró	1
Popper	1
Sobrecàrrec	38
S'ignora	39
Total	331

Grafit. Navilis o fragata. Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.

La taula 7 és el reflex de l'activitat professional dels emigrants. La majoria dels oficis estaven directament relacionats amb el comerç. Cal dir que dins els comerciants també es poden englobar els ajudants, els aprenents, els mossos o els sobrecàrrecs.⁸³ La feina d'aquests últims consistia a transportar productes en els vaixells, per tant, la seva finalitat també era la de comerciar. Així doncs, el 68,5% (227) manifestava aquesta activitat. A

⁸³ Aquesta classificació cal tenir-la present en tot moment, perquè a la documentació moltes vegades es feia servir el terme comerciant com genèric d'altres càrrecs-professions.

aquests s'han d'afegir les altres professions directament relacionades, com són les de mossos comerciant, carregador, patró, o l'11,4% (38) que justifiquen que eren sobrecàrrecs. Per altra banda, els 39 que no la mencionen s'han de relacionar amb els que marxen per motius socials, els que ho fan per motius de salut i amb els que no ho diuen. També hi ha professions més comunes com la de paleta, forner, etc. Per últim, s'ha de referir una persona que era militar.

Taula 8. Emigració del Camp de Tarragona segons l'estat civil.

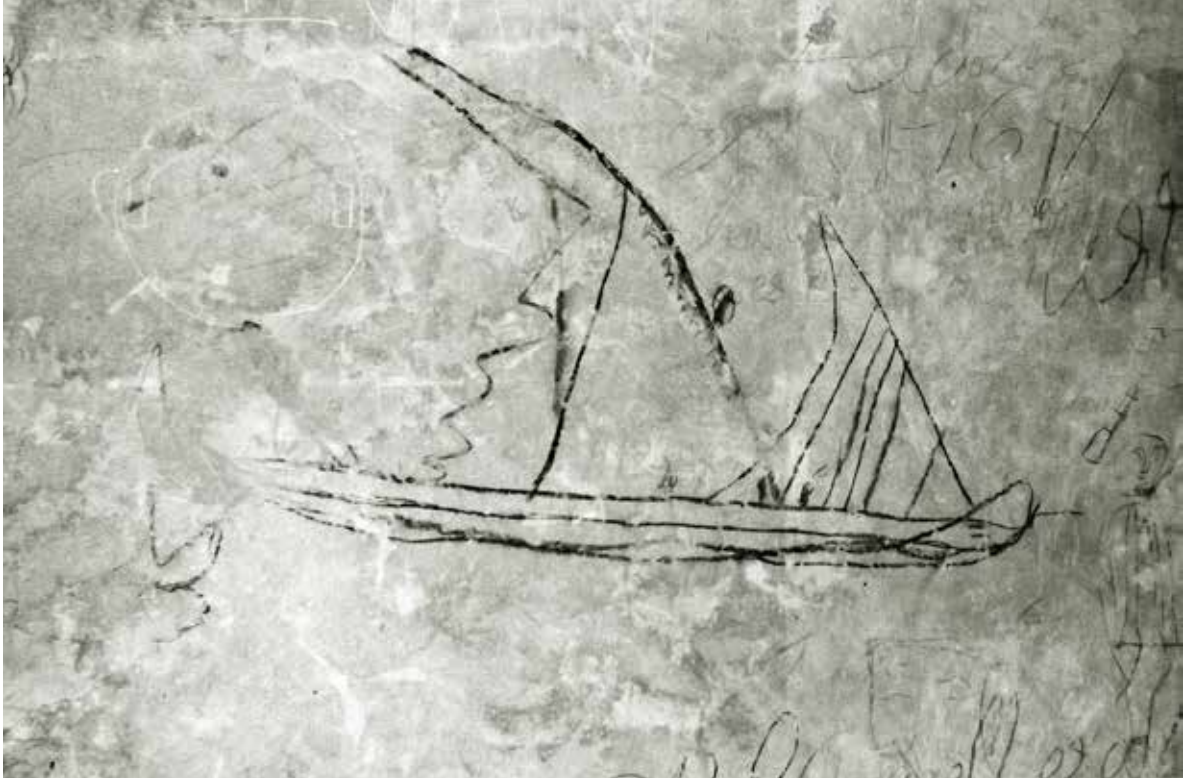
Estat civil	Nombre
Soltera	3
Solter	211
Casada	5
Casat	91
Vidu	1
S'ignora	20
Total	331

En relació a la taula 8, referent a l'estat civil, es pot observar que només van embarcar-se vuit dones, cosa que suposa el 2,41% del total de 331 passatgers. D'aquestes, cinc estaven casades. Els homes representen el 97,58% del total. Dues terceres parts (211) dels homes eren solters i el 6,1% (20) no indica el seu estat, cosa que fa suposar que també ho eren, ja que en el cas d'estar casats haviem de justificar-ho i rebre l'aprovació de les seves mullers. Per altra banda, el 27,5% (91) n'estaven casats. Per últim hi ha un passatger que era vidu.

Taula 9. Emigració del Camp de Tarragona segons el sexe.

Sexe	Nombre
Dones	9
Homes	322
Total	331

La taula 9 ens indica la proporció entre homes i dones. La diferència, a favor de la migració de barons va ser considerable, ja que els homes representen el 97,28%. Per tant, la migració majoritàriament era masculina.

Grafit. Falutx o barca mitjana. Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.

Taula 10. Model i nom dels vaixells en què van viatjar els emigrants del Camp de Tarragona.

Model i nom dels vaixells	Vegades citat
Barca <i>La Purísima Concepción</i>	1
Bergantí <i>Apolo</i>	1
Bergantí <i>Concepción</i>	2
Bergantí <i>El Lobo</i>	1
Bergantí <i>El Patriarca</i>	1
Bergantí <i>La Purísima Concepción y Santa Eulalia</i>	1
Bergantí <i>La Sacra Familia</i>	2
Bergantí <i>Nuestra Señora de la Merced</i>	1
Bergantí <i>Nuestra Señora de la Misericordia</i>	1
Bergantí <i>Nuestra Señora de Montserrat</i>	1
Bergantí <i>Nuestra Señora del Carmen</i>	1
Bergantí <i>Purísima Concepción y Santa Eulalia</i>	1
Bergantí <i>San Francisco de Asís</i>	1
Bergantí <i>San Jaime</i>	1
Bergantí <i>San Jose</i>	1
Bombarda <i>Santa Paz</i>	2
Fragata <i>Nuestra Señora de la Concepción</i> alias <i>La Golondrina</i>	2
Fragata <i>Nuestra Señora de la Merced y San Francisco de Paula</i>	1

Model i nom dels vaixells	Vegades citat
Fragata <i>Nuestra Señora de la Misericordia</i>	1
Fragata <i>Nuestra Señora de Monserrat</i>	1
Fragata <i>San Antonio</i>	1
Fragata <i>San José</i>	1
Fragata <i>Virgen de la Consolación</i>	1
Xabec <i>La Purísima Concepción</i>	1
Sagetia <i>Nuestra Señora del Carmen</i>	1
Sagetia <i>San Buenaventura</i>	1
Sagetia <i>San Francisco de Paula</i>	1
Sagetia <i>San Juan Bautista</i>	2
Sagetia <i>Santa Eulalia</i>	1
Sagetia <i>Santa Rosalía</i>	6
Paquebot <i>La Concepción</i>	2
Paquebot <i>La Purísima Concepción</i>	1
Paquebot <i>San Jerónimo</i>	1
Paquebot <i>Santísima Trinidad</i>	1
Pollacra <i>Los Inocentes</i>	1
Pollacra <i>Nuestra Señora de la Purificación</i>	1
Pollacra <i>Nuestra Señora del Buen Viaje</i>	1
Pollacra <i>Nuestra Señora del Carmen</i>	4
Pollacra <i>Nuestra Señora del Rosario</i>	2
Pollacra <i>San Francisco de Paula</i>	2
Pollacra <i>San Antonio de Padua</i>	1
Pollacra <i>San Bartolomé</i>	1
Pollacra <i>San Jaime</i>	1
Pollacra <i>San José</i>	1
Pollacra <i>Santa Rosalía</i>	3
Pollacra <i>Santiago</i>	1
S'ignora	267
Total	331

Es disposa de la identitat d'alguns dels vaixells en què van embarcar-se els passatgers.⁸⁴ El 81% (267) dels passatgers no van indicar el vaixell en què farien el viatge, cosa que podria demostrar que en el moment de fer la sol·licitud encara no ho sabien. Les naus eren de diferent tipologia: 19 pollacres, 16 bergantins, 12 sageties, 8 fragates, 5 paquebots i, per últim, 2 bombardes, 1 xabec i 1 barca. Com ja s'ha dit, molts emigrants van viatjar com a sobrecàrrecs, transportant productes per intercanviar a Amèrica.⁸⁵

84 Cal dir que a vegades un mateix nom de vaixell podria correspondre a dues embarcacions diferents; és a dir, quan una nau quedava en desús i era substituïda, podia ser batejada amb el mateix nom. Vegeu: BALLESTER BAIGES, Luis. *Tarragona en el primer terç del segle XIX...* p. 36.

85 A la suma es tenen en compte els vaixells que es repeteixen.

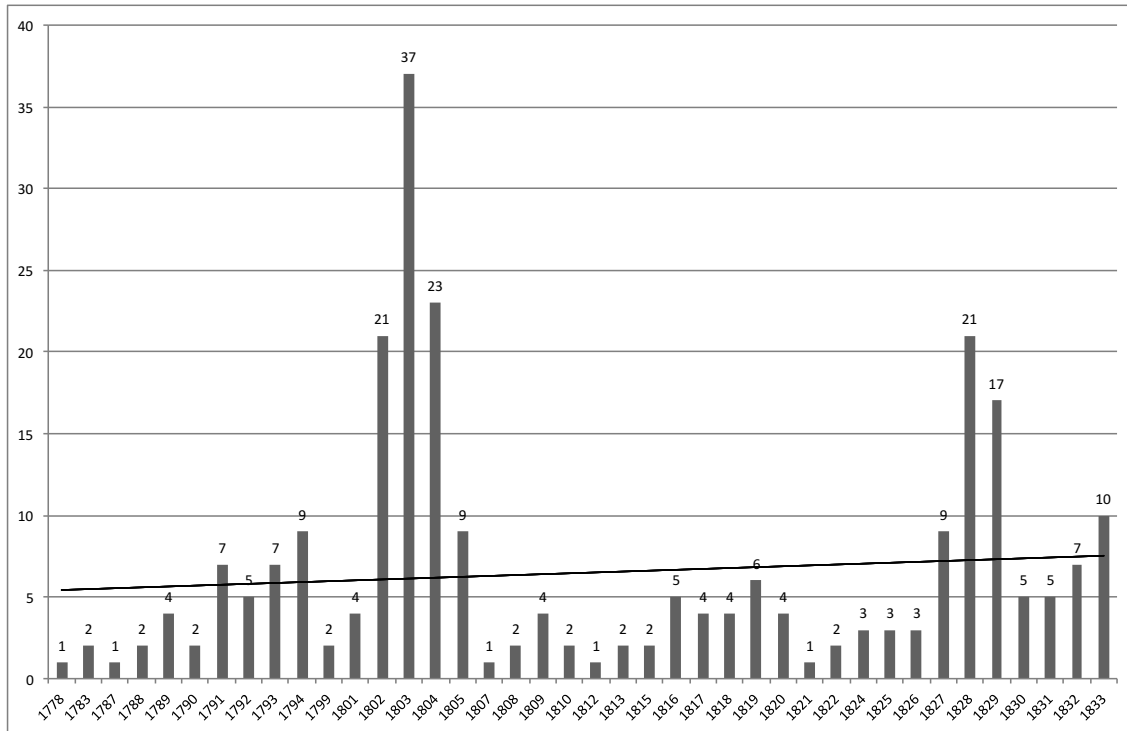

Grafit. Detall de dos xabecs i un bot. Un dels dos xabecs està fondejat.
Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.

Els diners obtinguts de la venda d'aquests articles es van invertir en la compra de productes colonials per comerciar a la tornada; especialment cacau i anyil. Els productes peninsulars d'exportació van ser: oli d'oliva, fruita seca –entre els quals s'inclouïen ametlles, avellanes, prunes i panses de sol– i farina, a més de cotó, draps, velluts i altres.⁸⁶ La dimensió dels vaixells també va influir en la quantitat i en el nombre de passatgers. Normalment eren navilis grans, ja que en un viatge tan costós s'havia d'aprofitar el màxim d'espai possible. Per enrolar-se, a més de presentar les peticions al jutge d'arribades, havien de pagar als patrons la quantitat acordada.

86 ROVIRA i GÓMEZ, Salvador J. "Els indians d'Altafulla (1760-1833)". *Els catalans a Espanya, Actas del congreso de Barcelona*. Barcelona, 1996, p. 465.

5.2.1 El Tarragonès

Gràfic 2. Emigració del Tarragonès a Llatinoamèrica segons l'any de sol·licitud de l'expedient.

El Tarragonès és una comarca que ocupa una extensió de 319 km². A l'actualitat està formada pels següents municipis: Altafulla, la Canonja, el Catllar, Constantí, Creixell, el Morell, la Nou de Gaià, els Pallaresos, Perafort, la Pobla de Mafumet, la Pobla de Montornès, Renau, la Riera de Gaià, Roda de Berà, Salomó, Salou, la Secuita, Tarragona, Torredembarra, Vespella de Gaià, Vila-seca i Vilallonga del Camp. No tots aquests municipis van tenir representació en les emigracions.⁸⁷

Gràcies al cens de Floridablanca de l'any 1787, extrapolant les dades del corregiment de Tarragona, se sap que la població de la comarca era de 26.652 habitants, mentre que l'any 1854, tot i que cronològicament està fora del nostre estudi, era de 40.829 habitants, cosa que ens indica el clar augment de la demografia en el període estudiat, concretament un augment de 14.177 habitants. Per altra banda, si es té en compte la població referida a través del cens de l'any 1717, que era d'11.436 habitants, es pot considerar que durant el segle XVIII hi va haver un augment de població força positiu.⁸⁸

El gràfic 2, referent a l'any de sol·licitud de l'expedient, ens indica el moment en què els emigrants van demanar passar a les colònies, tot i així, aquesta petició no tenia per què comportar obligatòriament que el passatger es desplaçés. El pas només era segur en el cas dels expedients de la Casa de Contratación; se suposa que després de portar a terme tota

87 Els municipis que apareixen en negreta són els que van tenir representació migratòria.

88 IGLÉSIES FORT, Josep (ed.). *Censo de Floridablanca...*, p. 457-556.

la burocràcia, era molt més que probable que el remitent acabés desplaçant-se. A més, com ja s'ha dit, s'ha de tenir en compte els anomenats *llovidos*, que no es poden quantificar.

En relació al Tarragonès, es pot observar que el procés migratori entre el període 1778 i 1833 va augmentar a mesura que s'avança en el temps, tot i que amb diferències substancials. Se sap que es van presentar un total de 259 sol·licituds, que no passatgers, ja que alguns van marxar dues vegades en anys diferents, encara que també es pot interpretar que en la primera sol·licitud no ho devien fer i van repetir la petició. A aquestes 259 sol·licituds, s'han d'afegir 11 persones que van migrar dins la mateixa comarca, és a dir, que si es fa un recompte general del territori –Tarragonès–, en trobarem 270. Els emigrants que van traslladar-se dins la mateixa comarca van ser:

Taula 11: Emigració interna al Tarragonès.

Nom i cognoms	Naixement	Residència
Martí Rius Espina ⁸⁹	Altafulla	Tarragona
Pere Camps Oliver ⁹⁰	Altafulla	Torredembarra
Joan Oller ⁹¹	Creixell	la Canonja
Joan Bautista Tombas Piquer ⁹²	Vila-seca	Altafulla
Mateu Barba Olivé ⁹³	Tarragona	Altafulla
Josepa Rius Marca ⁹⁴	Altafulla	Tarragona
Joaquim Mascaró Olivé ⁹⁵	la Pobla de Montornès	Torredembarra
Bernard Sagunyolas Bertràn ⁹⁶	la Riera	Torredembarra
Antoni Rovira Baldrich ⁹⁷	Creixell	Torredembarra
Vicent Alegret Espina ⁹⁸	Ferran	Altafulla
Josep Torres Jiménez ⁹⁹	Tamarit	Altafulla

Des del 1778, any del Decret de lliure comerç de Carles III, i fins al 1794, es pot observar un creixement molt lent en la presentació de sol·licituds. De 1794 a 1799 no hi ha enregistrada cap migració, fet que coincideix amb el desenvolupament de la Guerra Gran

89 AGI. Indiferente, 2155, sig. 47.

90 AGI. Ultramar, 352, sig. 70.

91 AGI. Indiferente, 2111, sig. 26.

92 AGI. Ultramar, 364, sig. 4.

93 AGI. Indiferente, 2125A, sig. 46.

94 AGI. Indiferente, 2154, sig. 45.

95 AGI. Ultramar, 356, sig. 71.

96 AGI. Indiferente, 2128, sig. 145.

97 AGI. Ultramar, 352, sig. 10.

98 AGI. Ultramar, 348, sig. 21 i Ultramar, 348, sig. 18.

99 AGI. Ultramar, 337, sig. 66.

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

(1793-1795). En els tres anys posteriors només van presentar-se sis sol·licituds, cosa que suposa el 2,3%; dues l'any 1799, i quatre el 1801. Això pot ser per quatre motius:

- a) Pel desconeixement, la ignorància i la incertesa del viatge.
- a) Pel perill que suposava fer el desplaçament a causa dels conflictes bèl·lics, que dificultaven la situació tant en el territori com en el mar (conflictes amb Anglaterra per controlar l'Atlàntic i, en particular, a la zona de Gibraltar).
- a) Per la pèrdua o destrucció de la documentació.
- a) Per últim, per la problemàtica dels *llovidos*, és a dir, que marxessin sense documentació.

Grafit. Xabec. Es pot observar també el dibuix d'un penjat. Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.

L'any 1802 s'observa un important canvi en les sol·licituds, ja que es comptabilitzen un total de 21 peticions, que suposen el 8,1%. Aquest creixement es fa més evident l'any 1803, assolint el màxim barem de la demarcació –en el període estudiat–, amb 37 emigrants, cosa que representa el 14,3%. L'any següent, el nombre de peticions tornaria a baixar. Entre 1805 i 1827 s'estanca l'emigració, en uns cinc emigrants per any. Entre 1828 i 1829 torna a augmentar, 21 (8,1%) i 17 (6,6%) persones respectivament. En els últims quatre anys existeix un descens en relació als dos anys anteriors, però es conserva la mitjana de gairebé tot el període.

Taula 12. Emigració del Tarragonès segons el lloc de naixement.

Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
Tarragonès	237
Altafulla	71
Clarà	2
Creixell	8
Ferran	1
els Pallaresos	1
la Pobla de Montornès	1
la Riera	3
Roda de Berà	1
Tamarit	1
Tarragona	35
Torredembarra	109
Vila-seca	4
Baix Camp	1
Reus	1
Alt Camp	2
Bràfim	1
Puigtinyós	1
Altres localitats catalanes	14
Barcelona	1
la Bisbal del Penedès	1
Juneda	1
Mataró	1
Montblanc	1
Sitges	1
Urgell	1
el Vendrell	2
Vic	1
Vilanova i la Geltrú	3
Vimbodí	1
Altres localitats	4
Esquivias	1
l'Havana	1
Puerto Rico	2
S'ignora	1
Total	259

En relació al lloc de naixement d'aquests emigrants, no tots van nèixer dins el Tarragonès, però hi van acabar vivint. En aquest punt, cal destacar les poblacions de la costa mediterrània situades més al nord-est de la comarca: Torredembarra el 42,1% (109 emigrants) i

Altafulla el 27,4% (71), seguides de Tarragona 13,5% (35). La resta de localitats estan molt per sota d'aquest índex. S'ha d'indicar la rellevància dels pobles del litoral i dels municipis més grans, que són els que van aportar un major nombre d'emigrants.

Taula 13. Emigració del Tarragonès segons el lloc de residència.

Municipi de residència	Nombre d'emigrants
Tarragonès	245
Altafulla	76
la Canonja	1
Clarà	1
Creixell	6
els Pallaresos	1
la Riera	2
Roda	1
Salou	1
Tarragona	37
Torredembarra	116
Vila-seca	3
Baix Camp	2
Reus	2
Altres localitats catalanes	12
Barcelona	4
Sitges	4
Vilanova i la Geltrú	4
Total	259

És molt important comparar el lloc de naixement amb el lloc de residència, ja que permet conèixer les migracions internes del mateix territori. L'anàlisi per municipis es farà en cada apartat, tot i així, es pot afirmar que existeix una diferència en els dos principals municipis, que eren Torredembarra i Altafulla, ja que mentre en el primer hi van nèixer 109 passatgers, n'hi havien passat a viure set més, fins a assolir la xifra de 116; a Altafulla hi van nèixer 71 i n'hi vivien 76. El mateix fet es repeteix en el cas de Tarragona, que va passar de 35 a 37 emigrants.

Taula 14. Emigració del Tarragonès segons el lloc de destinació.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Argentina	9
Buenos Aires	7
Nueva Valencia	1
Montevideo ¹⁰⁰ i Buenos Aires	1
Colòmbia	4
Cartagena d'Índies	1
Santa Marta	2

100 Montevideo i Buenos Aires apareixen al mateix expedient.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Cartagena d'Índies i Santa Marta	1
Cuba	131
Bayamo	2
Cuba	2
Guanabacoa	1
l'Havana	95
Matanzas	14
Santiago de Cuba	15
Trinidad	1
Yara	1
Estats Units	3
Nova Orleans	3
Haití	1
Puerto Príncipe	1
Mèxic	20
Campeche	1
Mèxic	1
Veracruz	17
Vilamós de Tabasco	1
Puerto Rico	40
Cabo Rojo	1
Mayagüez	6
Puerto Rico	21
San Juan	12
Santo Domingo	4
Isabela	1
Santo Domingo	3
Uruguai	17
Montevideo	17
Veneçuela	29
Barlovento	3
Caracas	1
Cumanà	15
Cumanà i la Guaira	2
la Guaiana	1
la Guaira	2
Nova Barcelona	1
Puerto Cabello	4
S'ignora	1
Total	259

La destinació dels emigrants és un dels punts fonamentals d'aquest treball. Al llarg del període hi va haver un canvi remarcable, ja que, com s'ha dit, els processos d'independència

van influir directament en el transvasament de gent. Es pot observar que en els primers anys l'emigració es dirigia més equitativament a ciutats com Buenos Aires i Montevideo. En canvi, a partir de les independències, els llocs de destinació van passar a ser Cuba i Puerto Rico.

- Per Cuba hi va haver 131 peticions, cosa que suposa el 50,6%. Per localitats, van anar a: l'Havana el 36,3%, (94 emigrants); Santiago el 5,4% (14); Matanzas el 5,4% (14); Bayamo el 0,8% (2); la Guaira, també el 0,8% (2) en un viatge amb aturada a Cumanà. Després, amb un passatger a cada ciutat, es troba Yara, Trinidad i Guanabacoa. Per últim, amb dues sol·licituds es menciona Cuba, sense especificar on.
- A Puerto Rico hi va haver 40 peticions, cosa que representa el 15,4%. La majoria, el 8,1% (21) no especifica on; a San Juan el 4,6% (12); a Mayagüez el 2,3% (6); i a Cabo Rojo una única sol·licitud.
- A Veneçuela hi va haver 29 demandes que suposen el 10,8%. El 6,6% (17) anava a Cumanà; a Puerto Cabello l'1,5% (4); a la Guaira també l'1,5%; a Barlovento l'1,2% (3); i, amb una sol·licitud, Nova Barcelona, Caracas i la Guaiana.
- A Mèxic van sol·licitar passar-hi 20 persones, cosa que suposa el 7,7%. Concretament a Veracruz el 6,6% (17) i, amb una sol·licitud, Vilamós de Tabasco, Campeche i Mèxic, sense especificar.
- A l'Uruguai hi va haver 18 sol·licituds, totes amb destinació a Montevideo, cosa que suposa el 6,9% del total.
- A l'Argentina hi va haver 9 sol·licituds que representen el 3,5%. Concretament el 3,1% (8) a Buenos Aires i una a Nova València.
- A la República Dominicana hi van anar quatre persones, l'1,5%. L'1,2% (3) a Santo Domingo, i l'altra a la Isabela.
- A Colòmbia també s'hi van dirigir 4 passatgers. Aquesta divisió és una mica menys concreta, ja que una de les referències diu que marxa cap a Santa Marta i a Cartagena d'Índies, per tant a dues ciutats colombianes. Per això, quan fem el recompte podem dir que a Santa Marta van marxar 2+1 i a Cartagena d'Índies 1+1.
- A les colònies espanyoles dels Estats Units van sol·licitar passar-hi quatre emigrants, l'1,5%, concretament a Nova Orleans, l'1,2% (3), i a La Louisiana l'altre.
- Per últim, a Haití va demanar anar-hi un passatger, amb destinació Puerto Príncipe.

Taula 15. Emigració del Tarragonès segons la justificació.

Justificació	Nombre d'emigrants
Econòmic	238
Militar	1
Salut	1
Social	11
S'ignora	8
Total	259

D'aquestes 259 sol·licituds, el 91,9% (238) indicava motius econòmics, el 3,1% (8) no el manifestava, tot i que normalment quan no s'indicava podem considerar que era també per qüestions econòmiques, ja que en casos especials la justificació era imprescindible i, el 4,2% (11) per causes socials. Aquest grup normalment es pot vincular amb les emigrants femenines, les quals acompanyaven generalment els seus marits, familiars o per assistir a alguna altra persona; també hi podem afegir els nens, que acompanyaven els pares. Una persona va marxar per motius de salut¹⁰¹ i una altra ho va fer per raons militars.

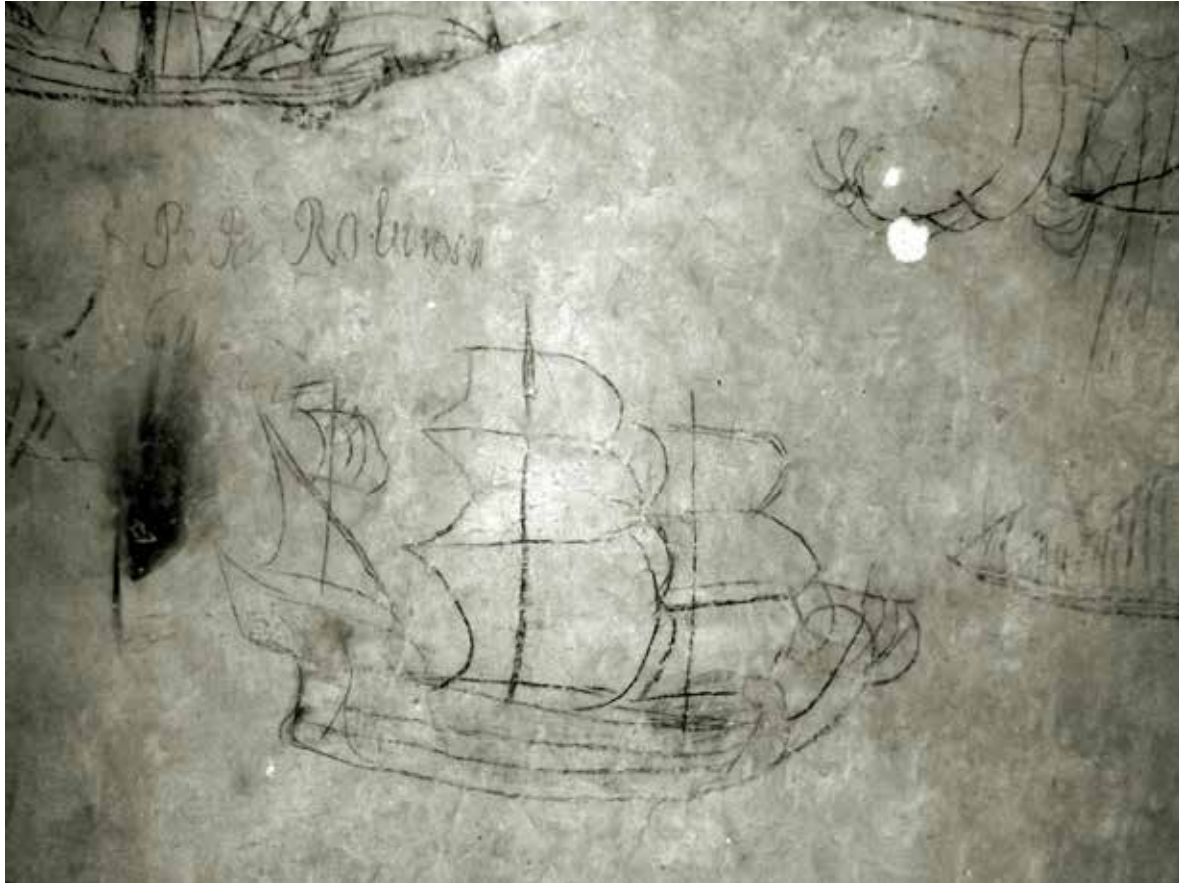
Taula 16. Emigració del Tarragonès segons la professió.

Professió	Nombre d'emigrants
Adroguer	1
Ajudant	3
Alferes de fragata graduat i capità mercant	1
Carregador	1
Comerciant	175
Criat	2
Boter	1
Forner	4
Fuster	1
Mestre cordoner	1
Miner	1
Mosso comerciant	1
Mosso confiter	1
Paleta	1
Patró	1
Poper	1
Sobrecàrrec	29
S'ignora	34
Total	259

101 Vid infra: Torredembarra.

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)
Ginés Puente Pérez

La majoria dels emigrants es dedicaven al comerç, concretament el 67,5% (175), molt per darrere es troba que l'11,2% (29) eren sobrecàrrecs, que també comerciaven. En aquesta comarca molta gent es dedicava a activitats desenvolupades en el marc urbà, com tallers artesans. Normalment aquestes persones, que viatjaven per un període més llarg, no pretenien fer-se rics a curt termini, sinó que, segurament, només volien millorar la seva qualitat de vida.

Grafit. Fragata. Castell de Cubelles propietat de l'Ajuntament de Cubelles.

Taula 17. Emigració del Tarragonès segons l'estat civil.

Estat civil	Nombre d'emigrants
Casada	5
Casat	71
Soltera	3
Solter	160
Vidu	1
S'ignora	19
Total	259

Per altra banda, es troba l'estat civil dels emigrants. Gairebé dues terceres parts (160) del total eren solters i només tres eren solteres. El 7,3% (19) no indicà el seu estat civil, això significa que eren solters, ja que en cas contrari l'aprovació de l'esposa figurava en l'expedient de la sol·licitud. El 27,4% (71) eren casats i l'1,9% (5), casades. Per últim, es troba una persona vídua.

Taula 18. Emigració del Tarragonès segons el sexe.

Sexe	Nombre d'emigrants
Dones	9
Homes	250
Total	259

Finalment, s'ha de dir que el 96,5% (250) eren homes i la resta 3,5% (9) dones, concretament: Teresa Julià Santacana,¹⁰² Maria del Roser Olivella Gómez,¹⁰³ Rosa Arrufat Rodríguez,¹⁰⁴ Rosa Batlle Arrufat –filla de l'anterior–,¹⁰⁵ Tecla Llord,¹⁰⁶ Josepa Baradad Bertràn,¹⁰⁷ Margarida Soler Argilagos,¹⁰⁸ Josepa Rius Marca¹⁰⁹ i Josepa Riba Rosell.¹¹⁰

5.2.1.1 Altafulla

Altafulla és un municipi de 7 km² que forma part de la comarca del Tarragonès que limita al nord amb la Riera de Gaià i la Nou de Gaià, al nord-est amb la Pobla de Montornès, a l'est amb Torredembarra, al sud amb el mar, i al sud-oest amb Tarragona. És una zona molt vinculada al riu Gaià i a la seva zona d'influència. Segons el cens de població de Florida Blanca, es pot estimar que a finals del segle XVIII tenia una població de 1.724 habitants. A més, es pot determinar que el creixement vegetatiu era positiu. L'any 1825, com a conseqüència de la Guerra del Francès, juntament amb l'epidèmia de paludisme del 1825, la població es va reduir a 1.035 habitants.¹¹¹

Taula 19. Cens de Floridablanca d'Altafulla.¹¹²

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	207	191	--	--	--	--	398

¹⁰² AGI. Indiferente, 2134, sig. 10

¹⁰³ AGI. Ultramar, 329, sig. 52

¹⁰⁴ AGI. Ultramar, 494, sig. 84

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ AGI. Ultramar, 339, sig. 178

¹⁰⁷ AGI. Ultramar, 346, sig. 53

¹⁰⁸ AGI. Indiferente, 2154, sig. 32 i Indiferente, 2154, sig. 31

¹⁰⁹ AGI. Indiferente, 2154, sig. 45

¹¹⁰ AGI. Indiferente, 2154, sig. 20

¹¹¹ A.D. *Gran Geografía Comarcal...*, p. 65.

¹¹² IGLÉSIES FORT, Josep (ed.). *Censo de Floridablanca...*, p. 463.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
de 7 a 16	158	156	--	--	--	--	314
de 16 a 25	82	62	41	41	--	--	226
de 25 a 40	2	1	190	190	8	38	429
de 40 a 50	--	--	52	52	10	32	146
més de 50	--	2	92	92	7	18	211
Total	449	412	375	375	25	88	1.724

Les 81 sol·licituds comptabilitzades suposen el 4,7% dels habitants, però el 10,3% del que seria la població adulta.¹¹³ Aquesta dada és aproximada, ja que la referència demogràfica correspon a un sol any. D'aquests passatgers en trobem cinc que van marxar més d'una vegada. Aquests emigrants van ser:

- Josep Badia Rull, nat i veí d'Altafulla, considerem que va viatjar dues vegades, però hi ha dubtes de la seva filiació, atès que el nom del pare consta en el primer viatge com a Joan Badia i en el segon figura com a Ignasi Badia. Cal dir que coincideixen el nom de la mare i la destinació: Matanzas. La primera sol·licitud era del 27 de maig de 1818 i la segona del 22 de novembre de 1826, aleshores era veí de Barcelona. La justificació dels dos viatges era per fer-se càrrec de la casa de comerç que tenia establerta.¹¹⁴
- Martí Gual va sol·licitar creuar tres vegades l'oceà, les dues primeres a Santa Marta i la tercera a Barlovento. La primera petició era del 20 de juliol de 1791, especificant que viatjava en el bergantí *Purísima Concepción y Santa Eulalia*. La segona era del 5 d'abril de 1794 i la tercera del 31 de gener de 1804, en aquest cas va viatjar en la pollacra *Nuestra Señora del Buen Viaje*. S'ha de destacar la diferent cal·ligrafia en el cognom de la mare: Baradat o Varedat.¹¹⁵
- Martí Pi Joan està documentat en diverses ocasions, però no podem confirmar quantes vegades va viatjar a Amèrica.¹¹⁶
- Martí Rius Espina¹¹⁷ va presentar quatre sol·licituds. La primera, del 26 de maig de 1804, era per passar a l'Havana i justificava que volia incorporar-se a la casa de comerç de Raimon Alomà. En la segona volia anar a Veracruz, el 7 de desembre de 1808, per dedicar-se al comerç. La tercera, del 3 de juliol de 1829, quan tenia 41

113 Aquest percentatge s'ha obtingut a partir dels trams d'edat entre 25 i més de 50 anys. En la mateixa documentació referida als immigrants la majoria d'edat se situava en els 25 anys. Segons DE CASTRO y BRAVO, Federico. *Derecho Civil de España*, Tomo II. Madrid: Civitas 2.ª edició, 1986, p. 164. A Espanya, al llarg de la història, l'edat per assolir la majoria d'edat ha oscil·lat entre els 20 anys que estableixen el Fuero Juzgo i el Fuero Real, i els 25 que indicava Las Partidas, segons els precedents romans. També a RAVETLLAT BALLESTÉ, Isaac. "¿Por qué dieciocho años? La mayoría de edad civil en el ordenamiento jurídico civil español". *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, 49 (2015), p.130. En el Projecte de Codi Civil de 1851 encara es manifestava la tendència romanista.

114 AGI. Ultramar, 335, sig. 71 i Ultramar, 345, sig. 73

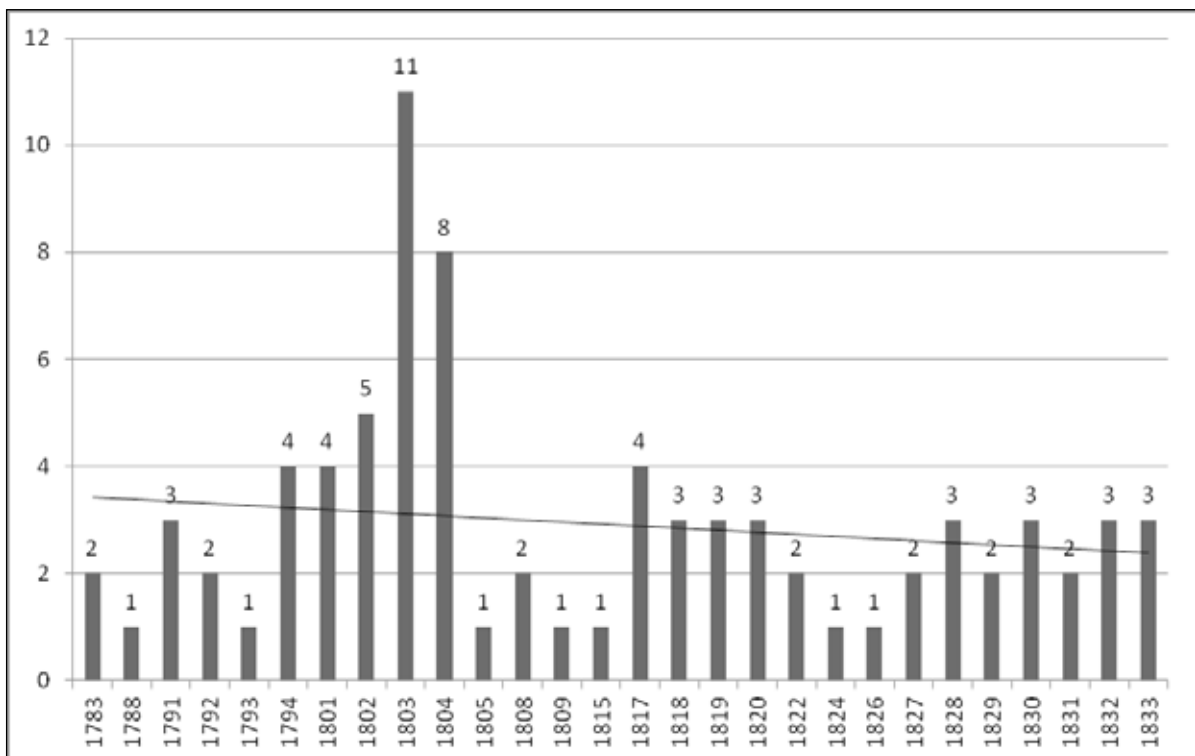
115 AGI. Indiferente, 2114, sig. 7, Indiferente, 2119, sig. 53 i Indiferente, 2134, sig. 25

116 AGI. Indiferente, 2131, sig. 139

117 AGI. Indiferente, 2136, sig. 53, Indiferente, 2140, sig. 2, Ultramar, 496, sig. 52 i Indiferente, 2155, sig. 47. També vinculat a Tarragona.

anys, per passar a San Juan de Puerto Rico, aquesta vegada s'havia d'incorporar al comerç gestionat pels seus germans, Marià Rius i Joaquim Rius,¹¹⁸ és a dir, que en aquests anys va aconseguir tenir el seu propi negoci. L'última petició la va fer el 28 de setembre de 1833, la intenció era anar a Mayagüez.

- Pere Camps Oliver¹¹⁹ va sol·licitar dues vegades passar a l'Havana; la primera petició era del 22 d'agost de 1820. En aquest moment encara era veí d'Altafulla, en canvi, quan va demanar la segona, el 25 de febrer de 1829, s'havia traslladat a Torredembarra. Les justificacions que va fer servir per marxar van ser per: *a instruirse en los negocios junto a su tío, Ramon Oliver, del comercio de dicha Ciudad*,¹²⁰ mentre que a la segona era *para recoger algunos caudales que dejó en la casa de comercio de su tía materna, Rita Bravo, vecina de dicha Ciudad*¹²¹. Es pot suposar, per tant, que Rita Bravo era l'esposa de Ramon Oliver.

Gràfic 3. Emigració d'Altafulla a Llatinoamèrica segons l'any de sol·licitud de l'expedient.

A diferència del que s'aprecia en el balanç general de la comarca, es pot observar com l'emigració del terme d'Altafulla va disminuir al llarg del període estudiat. Els índexs de major nombre de demandes d'expedients coincideixen amb el del còmput general de la comarca. La gran majoria d'aquestes persones van néixer i viure en aquesta població, però existeixen algunes excepcions. En el territori s'aprecia una migració interna, resultat

118 AGI. Ultramar, 496, sig. 52

119 AGI. Ultramar, 339, sig. 85 i Ultramar, 352, sig. 70

120 AGI. Ultramar, 339, sig. 85

121 AGI. Ultramar, 352, sig. 70

de la qual no tots els que van nèixer a Altafulla van romandre en aquesta població, igual que molts dels emigrants que s'inclouen com a veïns van nèixer fora. Alguns d'aquests es poden trobar repetits en municipis del Camp de Tarragona, tal com s'ha indicat anteriorment. Amb tot, s'han inclòs dins d'aquest municipi perquè hi tenien una vinculació directa. Els emigrants que van nèixer fora d'Altafulla, amb el seu lloc d'origen, van ser:

Taula 20. Emigrants que van nèixer fora d'Altafulla i van passar a residir en aquesta localitat.

Nom i cognoms	Naixement
Vicent Alegret Espina ¹²²	Ferran
Marc Lluveras ¹²³	Mataró
Rosa Batlle Arrufat ¹²⁴	Puerto Rico
Josep Torres Jiménez ¹²⁵	Tamarit
Mateu Barba Olivé ¹²⁶	Tarragona
Joan Bautista Tombas Piquer ¹²⁷	Vila-seca
Martí Pijoan ¹²⁸	Vilanova i la Geltrú
Joan Riambau ¹²⁹	Vilanova i la Geltrú
Josep Oller Pijoan ¹³⁰	S'ignora

Taula 21. Emigració d'Altafulla segons el lloc de naixement.

Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
Tarragonès	76
Altafulla	72
Ferran	1
Tamarit	1
Tarragona	1
Vila-seca	1
Altres localitats catalanes	2
Mataró	1
Puerto Rico	1
Altres localitats	2
Vilanova i la Geltrú	2
S'ignora	1
Total	81

122 AGI. Ultramar, 348, sig. 21 i Ultramar, 348, sig. 18.

123 AGI. Contratación, 5526, sig. 3, R.45.

124 AGI. Ultramar, 494, sig. 84.

125 AGI. Ultramar, 337, sig. 66.

126 AGI. Indiferente, 2125A, sig. 46.

127 AGI. Ultramar, 364, sig. 4.

128 AGI. Indiferente, 2131, sig. 139.

129 *Ibidem*.

130 AGI. Ultramar, 326, sig. 83.

Tal com s'ha fet referència anteriorment, no tots els passatgers d'Altafulla havien nascut en aquesta localitat o, al contrari, van nèixer però no hi van romandre. Es pot observar que dels 81 emigrants, el 87,6% eren naturals d'Altafulla.

Els passatgers que van nèixer a Altafulla, però que van emigrar internament a altres localitats van ser:

Taula 22. Emigrants que van nèixer a Altafulla i que van passar a residir fora d'aquesta localitat.

Nom i cognoms	Residència
Josep Badía Rull ¹³¹	Barcelona
Antoni Sans Dalmau ¹³²	Reus
Martí Rius Espina ¹³³	Tarragona
Josepa Rius Marca ¹³⁴	Tarragona
Pere Camps Oliver ¹³⁵	Tarragona

Taula 23. Emigració d'Altafulla segons el lloc de residència.

Municipi de residència	Nombre d'emigrants
Tarragonès	79
Altafulla	76
Tarragona	2
Torredembarra	1
Baix Camp	1
Reus	1
Altres localitats catalanes	1
Barcelona	1
Total	81

Es pot observar que el nombre d'emigrants nascuts a Altafulla va augmentar en cinc persones passant del 88,8% (72) al 93,8% (79). Això vol dir que hi havia més gent que hi anava a viure, que no pas marxava.

Taula 24. Emigració d'Altafulla segons el lloc de destinació.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Colòmbia	3
Santa Marta	2
Cartagena d'Índies i Santa Marta	1

131 AGI. Ultramar, 345, sig. 73.

132 AGI. Indiferente, 2151, sig. 69BIS.

133 Ultramar, 496, sig. 52.

134 AGI. Indiferente, 2154, sig. 45.

135 AGI. Ultramar, 352, sig. 70.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Cuba	38
Bayamo	1
l'Havana	25
Matanzas	3
Santiago de Cuba	9
Mèxic	2
Veracruz	2
Puerto Rico	15
Mayagüez	4
Puerto Rico	7
San Juan	4
Uruguai	11
Montevideo	11
Veneçuela	11
Barlovento	2
Caracas	1
Cumanà	6
Cumanà i la Guaira	1
Nova Barcelona	1
S'ignora	1
Total	81

- La meitat d'emigrants altafullencs van dirigir-se cap a l'illa de Cuba. Concretament, el 30,9% (25) va anar a l'Havana; l'11,1% (9) a Santiago; el 3,7% (3) a Matanzas; i a Bayamo l'1,2% (1).
- En segon lloc, es troba Puerto Rico amb el 18,5% (15). A San Juan va passar el 4,9% (4), mentre que el 8,6% (7) va viatjar a Puerto Rico, però sense especificar la ciutat. A Mayagüez es desplaçaria el 4,9% (4).
- En tercera posició l'Uruguai i Veneçuela amb el 13,6% (11) a cadascuna, la destinació concreta era Montevideo; Cumanà amb el 8,6% (6+1);¹³⁶ a Barlovento el 2,5% (2); a Nova Barcelona i a Caracas un altre expedient.
- Després hi ha Colòmbia amb el 3,7% (3), sense especificar destinació; un a Santa Marta i Cartagena d'Índies i els altres dos a Santa Marta.
- Per últim, s'ha de destacar el cas de Mateu Barba Olivé, nascut a Tarragona i veí d'Altafulla que va presentar la sol·licitud el 27 de juny de 1801, però no va indicar on es dirigia.

136 El +1 indica el viatge que fa també a la Guaira.

Taula 25. Emigració d'Altafulla segons la justificació.

Justificació	Nombre d'emigrants
Econòmica	73
Social	5
S'ignora	3
Total	81

La taula 25, referida a la justificació, mostra que el 90,1% (73) al·legava motius laborals o per recollir cabals i herències. Aquest grup correspon a motius econòmics, on es pot agregar els que no diuen la causa (3), ja que de tenir un altre motiu hauria d'estar justificat. El 6,2% (5) va fer el seu viatge per raons socials, fos per cuidar algun familiar malalt o per acompanyar el seu cònjuge. En aquest grup es troben, majoritàriament, dones i fills. Cal dir que tres persones no van justificar perquè marxaven. Per últim, Josep Badía Rull que, tot i ser militar, va marxar per motius econòmics.¹³⁷

Del total d'emigrants, el 93,8% (76) eren homes, mentre la resta eren dones, de les quals el 60% estaven casades (3), i la resta eren solteres. Normalment, a les sol·licituds l'estat civil de les dones era el de casades, ja que el fet d'estar casat facilitava els tràmits. En relació als homes, el 21% (17) estaven casats, mentre que el 66,7% (54) estaven solters. El 6,2% (5) restant no especifica l'estat civil, per tant s'ha de suposar que estaven solters.

Taula 26. Emigració d'Altafulla segons l'estat civil.

Estat civil	Nombre d'emigrants
Casada	3
Casat	17
Soltera	2
Solter	54
S'ignora	5
Total	81

Taula 27. Emigració d'Altafulla segons el sexe.

Sexe	Nombre d'emigrants
Dones	5
Homes	76
Total	81

5.2.1.2 Canonja, la

La Canonja és un municipi de 7,5 km², que limita amb els municipis de Vila-seca i Reus a l'oest i amb Tarragona a l'est. Tot i no ubicar-se al litoral, gràcies a la seva vinculació amb

137 AGI. Ultramar, 335, sig.71 i Ultramar, 345, sig.73.

Tarragona va desenvolupar una important tradició marítima. Segons el cens de Florida-
blanca, l'any 1787 el municipi tenia la distribució següent:

Taula 28: Cens de Floridablanca, la Canonja.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	105	95	--	--	--	--	200
de 7 a 16	58	74	--	--	--	--	132
de 16 a 25	16	34	60	60	6	9	185
de 25 a 40	10	1	87	87	4	5	194
de 40 a 50	--	--	8	19	3	8	38
més de 50	--	--	9	19	2	5	35
Total	189	204	164	185	15	27	784

Com també succeeix als Pallaresos, d'aquest municipi només hi ha comptabilitzat un emi-
grant, que representa el 0,1% de la població total, alhora que el 0,31% de l'adulta. El pas-
satger va ser:

— Joan Oller que ja s'ha citat a l'apartat de Creixell, on havia nascut.¹³⁸

5.2.1.3 Creixell

Creixell és un municipi de 10 km², de la comarca del Tarragonès, situat a 18 km de Tarrago-
na. Limita al nord amb el municipi de Bonastre (Baix Penedès), a l'est amb el de Roda de
Berà, a l'oest amb els de la Pobla de Montornès i Torredembarra i al sud amb la Mediterrà-
nia. Segons el cens de Floridablanca, l'any 1787 estava format per 592 habitants. Per tant,
els vuit emigrants representaven l'1,4% del total de la població i gairebé el 3% de l'adulta.

Taula 29. Cens de Floridablanca, Creixell.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	64	78	--	--	--	--	142
de 7 a 16	51	54	--	--	--	--	105
de 16 a 25	33	34	--	--	--	--	67
de 25 a 40	2	3	70	76	1	10	162
de 40 a 50	--	--	2	2	--	2	6
més de 50	--	--	45	45	8	12	110
Total	150	169	117	123	9	24	592

Les vuit persones que van poder emigrar a Llatinoamèrica van ser:

138 AGI. Indiferente, 2111, sig. 26

- Joan Oller va fer la sol·licitud per anar a Montevideo el 23 d'abril de l'any 1789. Tot i que va nèixer a Creixell, abans de marxar al nou continent va emigrar a la Canonja. Sabem que el desplaçament el va fer amb la pollacra *Nuestra Señora de la Purificación*, viatjava com a sobrecàrrec i duia mercaderies per comerciar.¹³⁹
- Pau Fuster va presentar la sol·licitud el 27 de juliol de 1802. Anava a la ciutat veneçolana de Cumanà, a rellevar a Josep Munius a la botiga que tenia en aquesta ciutat. Fuster va nèixer i vivia a Creixell, on va contraure matrimoni amb Maria.¹⁴⁰
- Un altre passatger va ser Pere Soler,¹⁴¹ que es dedicava a activitats comercials i volia anar a l'Havana. Va fer la petició el 29 de novembre de 1803. Del mateix dia, i pel mateix motiu i destinació, va ser la demanda de Pau Roig,¹⁴² fill de Pere i de Maria.
- Pere Soler Rovira,¹⁴³ fill de Josep Soler i de Maria Rovira, va demanar passar a Buenos Aires el 4 de maig de 1804. No va justificar els motius pels quals volia embarcar-se, possiblement eren els mateixos que els de Pere Soler. Amb ell també va sol·licitar marxar Pau Roig.¹⁴⁴
- Rafael Guixens, fill de Pau Guixens i de Maria Batlle, nascut i veí de Creixell, va presentar la sol·licitud a inicis de 1810; la destinació era també Buenos Aires; Teresa, amb qui estava casat, va donar fe perquè el seu espòs pogués treballar a la botiga del seu cunyat Rafael Batlle.¹⁴⁵
- Per últim, Antoni Rovira i Baldrich¹⁴⁶ va demanar passar a l'Havana el 17 de desembre de 1828. Fill de Pere Pau Rovira i Maria Baldrich s'havia casat amb Rosalia Gatell. Justificava el viatge per incorporar-se a la companyia que en aquella ciutat tenia Ramon Olivé.

5.2.1.4 Pallaresos, els

Els Pallaresos és un municipi de 5 km² que es troba a la serralada prelitoral. Limita al nord amb la Secuita, a l'est amb el Catllar, al sud amb Tarragona i a l'oest amb Perafort i Constantí. Les principals elevacions es troben a la divisòria amb el terme de Perafort. Per la seva ubicació es pot considerar un poble d'interior. L'any 1787, el cens de Floridablanca donava una població que es distribuïa:

139 AGI. Indiferente, 2111, sig. 26

140 AGI. Indiferente, 2127, sig. 126

141 AGI. Indiferente, 2133, sig. 13

142 AGI. Indiferente, 2133, sig. 12

143 AGI. Indiferente, 2136, sig. 76

144 AGI. Indiferente, 2136, sig. 77 i Indiferente, 2136, sig. 76

145 AGI. Indiferente, 2140, sig. 56 i Indiferente, 2140, sig. 55

146 AGI. Ultramar, 352, sig. 10

Taula 30. Cens de Floridablanca, els Pallaresos.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	30	29	--	--	--	--	59
de 7 a 16	29	32	1	--	--	--	62
de 16 a 25	15	13	2	9	--	--	39
de 25 a 40	2	--	23	20	2	--	47
de 40 a 50	--	--	9	6	--	1	16
més de 50	1	--	6	4	3	6	20
Total	77	74	41	39	5	7	243

Dels Pallaresos només hi ha enregistrat un passatger, que esdevé 0,41% de la població total i l'1,2% de la població adulta. L'emigrant va ser:

- Rafael Bofarull va nèixer i viure en aquesta localitat. Fill de Rafael Bofarull i de Rosalia, solter, va demanar per passar a Montevideo el 7 de març de 1804.¹⁴⁷ Els motius no s'exposen, molt probablement eren econòmics; els Bofarull eren una família benestant d'aquesta localitat, per tant devia tractar-se d'algun dels membres cabalers, que no tenien més remei que marxar per guanyar-se la vida.

5.2.1.5 Poble de Montornès, la

La Poble de Montornès és un municipi de 12 km². Limita al nord amb el municipi de Bonastre (Baix Penedès), al sud amb el de Torredembarra, a l'est amb el de Creixell i a l'oest amb Vespella, la Nou de Gaià i Altafulla. Es troba a l'interior, a uns 4 km de la costa; està enclavat en la serralada prelitoral i lligat al riu Gaià. La població de la Poble de Montornès l'any 1787 era:

Taula 31. Cens de Floridablanca, la Poble de Montornès.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	95	86	--	--	--	--	181
de 7 a 16	71	65	1	1	--	--	138
de 16 a 25	41	45	5	10	--	--	101
de 25 a 40	24	--	81	81	1	1	188
de 40 a 50	5	2	37	35	7	8	94
més de 50	3	3	24	23	5	9	67
Total	239	201	148	150	13	18	769

L'únic passatger vinculat a aquest municipi i que representa el 0,13% del total i el 0,3% de l'adulta:

147 AGI. Indiferente, 2134, sig. 117

- Joaquim Mascaró Olivé, solter, fill de Joan Bautista Mascaró i de Teresa Olivé; encara que va nèixer a la Pobla, se'n va anar a viure a Torredembarra, des d'on va sol·licitar passar a l'Havana el 12 d' octubre de 1829. La justificació era treballar a la companyia del seu cosí Pere Mascaró, establert com a comerciant a la capital cubana.¹⁴⁸

5.2.1.6 Riera, la

La Riera de Gaià és un municipi de 9 km². També és un poble d'interior, que limita al nord-est amb els termes de la Nou de Gaià i Vespella, a l'est amb Altafulla, a l'oest amb el Catllar i al sud amb Tarragona. L'any 1787 tenia una població de:

Taula 32. Cens de Floridablanca, la Riera.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a a 7 anys	123	106	--	--	--	--	229
de 7 a 16	126	86	--	2	--	--	214
de 16 a 25	84	59	13	26	--	1	183
de 25 a 40	14	7	91	88	1	5	206
de 40 a 50	1	4	57	57	5	5	129
més de 50	3	4	54	42	19	23	145
Total	351	266	215	215	25	34	1.106

A la Riera de Gaià s'han localitzat un total de tres emigrants. Aquests representen el 0,3% del total de la població i el 0,6% de l'adulta:

- Bernat Sagunyolas Boter, fill de Josep Sagunyolas i de Maria Boter, solter, nascut i veí d'aquest municipi; va demanar passar a Cuba el 13 d'abril de 1791, encara que no detalla on; va embarcar-se a la pollacra "Santa Rosalía" i s'inscriu com a criat de Sebastià Gatell Calvó.¹⁴⁹
- Bernat Sagunyolas Bertràn, fill de Josep Sagunyolas i de Maria Bertràn, va passar a l'Havana. Casat amb Maria Sagunyolas, va justificar el viatge per continuar amb les activitats comercials, juntament amb el seu germà Marià, ja establert en aquella ciutat. La petició es va fer des de Torredembarra el 16 de novembre de 1802.¹⁵⁰
- Josep Sanabras Güell, fill de Joan Sanabras i de Josepa Güell, solter, va ser el tercer emigrant d'aquest municipi. Va demanar passar a Matanzas el 10 d'octubre de 1828, justificant que volia incorporar-se a la casa de comerç del seu oncle Pasqual Sanabras.¹⁵¹

148 AGI. Ultramar, 356, sig. 71

149 AGI. Indiferente, 2113, sig. 37

150 AGI. Indiferente, 2128, sig. 145

151 AGI. Ultramar, 350, sig. 90

5.2.1.7 Roda de Berà

Roda de Berà és un municipi costaner de 17 km². Limita al nord amb Bonastre (Baix Penedès), al sud amb la Mediterrània, a l'est amb el Vendrell (Baix Penedès) i a l'oest amb Creixell. Demogràficament l'any 1787 tenia 363 habitants:

Taula 33. Cens de Floridablanca, Roda de Berà.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	45	55	--	--	--	--	100
de 7 a 16	36	45	--	--	--	--	81
de 16 a 25	24	15	1	1	--	--	41
de 25 a 40	10	2	42	42	--	1	97
de 40 a 50	1	1	11	11	--	3	27
més de 50	--	--	--	--	5	12	17
Total	116	118	54	54	5	16	363

Només es va desplaçar un passatger que representa el 0,27% de la població total i el 0,7% de l'adult. L'emigrant va ser:

- Manel Virgili Milà, de 16 anys, va passar a Santiago de Cuba (el 28 de febrer de 1829). Fill de Manel Virgili i d'Antònia Milà, era solter, i ho va justificar per associar-se amb la casa de comerç de Jacas y Compañía, una família vinculada a Sitges o a Sant Pere de Ribes.¹⁵²

5.2.1.8 Tarragona

Tarragona és la capital de la comarca del Tarragonès i també del Corregiment des de la divisió territorial instaurada a partir del Decret de Nova Planta de 1716.¹⁵³ Té una extensió de 65 km². Es troba enclavada vora el mar Mediterrani. De sud-oest a nord-est limita amb els termes de Vila-seca, la Canonja, Reus (Baix Camp), Constantí, els Pallaresos, el Catllar, la Riera de Gaià i Altafulla. La seva demografia segons el cens de l'any 1787 era de:

Taula 34. Cens de Floridablanca, Tarragona.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	804	818	--	--	--	--	1.622
de 7 a 16	799	725	1	12	--	1	1.538

152 AGI. Ultramar, 352, sig. 66. En relació a Jacas, vegeu RODRIGO ALHARILLA, Martín. *Indians a Catalunya, capitals cubans en l'economia catalana*. Barcelona: Fundació Noguera, 2007, p. 35. I del mateix autor: *La família Gil. Empresaris catalanes en la Europa del segle XIX*. Barcelona: Fundació Gas Natural, 2010. Vegeu també: MIRET MESTRE, Josep; COLL MILÀ, Gerard. De Ribes a Cuba: Petites històries dels americanos, p. 12, 25. [en línia]. <http://bibliotecavirtual.diba.cat/documents/350940/21889126/St_Pau_15/3f775b54-5ba8-42e3-b95a-cf2408ce6551?version=1.0> [Consulta: 23 maig 2016]

153 Decret de Nova Planta. També a BALLESTER BAIGES, Luis. *Tarragona en el primer terç del segle XIX...* p. 67.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
de 16 a 25	548	504	132	291	1	5	1.481
de 25 a 40	175	142	607	648	17	50	1.639
de 40 a 50	60	56	347	303	7	57	830
més de 50	133	87	464	328	112	307	1.431
Total	2.519	2.332	1.551	1.582	137	420	8.541

Hi ha localitzats 45 emigrants que van sol·licitar passar a Llatinoamèrica. Si tenim en compte el total de 8.541 habitants comptabilitzats per Floridablanca, es pot dir que van desplaçar-se el 0,5% del total i l'1,1% de la població adulta. N'hi va haver que van passar més d'un cop. La relació d'aquests és la següent:

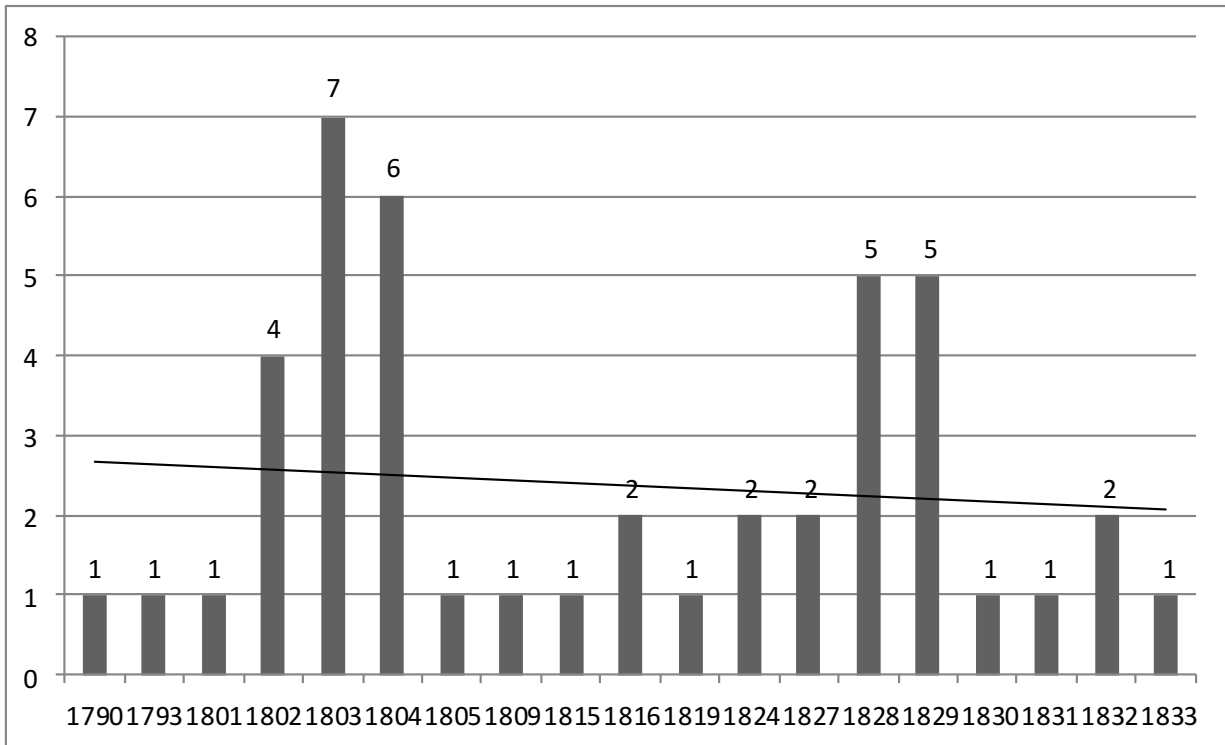
- Lluís Riera Llima, fill de Lluís Riera i d'Antònia Llima, va sol·licitar passar a Veracruz tres vegades. La primera, el 6 de febrer de 1802, justificant anar “a la casa y tienda de comercio de Josep Carrau para ocuparse de la administración de la misma”; la segona, el 18 d'abril de 1803 i la tercera, el 27 d'abril de 1804.¹⁵⁴
- Magí Baró Ricomà va demanar passar dues vegades, sempre per anar a Veracruz. La primera va ser el 9 d'abril de 1803 i pretenia quedar-s'hi quatre anys; la segona va ser el 7 de març de 1804, per ajudar Marià Pujol.¹⁵⁵
- De Rafael Pastor Valls hi ha dubtes si va viatjar dues o tres vegades. La primera, va anar a Buenos Aires –el 28 de novembre de 1802–, la segona –el 12 de febrer de 1803– la destinació va ser Montevideo, en aquest cas va embarcar-se en el bergantí *Apolo*. Pel tercer viatge, el 15 de desembre de 1809 va sol·licitar també la capital uruguaiana.¹⁵⁶

En el gràfic 4, es pot comprovar que els anys en què es van produir més desplaçaments es concentren en dos subperíodes principals. El primer, com passa en tots els municipis que presenten més de 10 emigrants, va començar el 1802 amb quatre passatgers i s'incrementa, fent-se més evident, l'any 1803, amb set emigrants, és a dir, el 15% dels 45 emigrants. Per altra banda, el subperíode comprès entre 1828 i 1829 hi ha cinc passatgers cada any.

154 AGI. Indiferente, 2136, sig. 75; Indiferente, 2125B, sig. 52; Indiferente, 2131, sig. 97.

155 AGI. Indiferente, 2134, sig. 110 i Indiferente, 2131, sig. 81

156 AGI. Indiferente, 2135, sig. 29 i Indiferente, 2128, sig. 140. Per la proximitat entre les dues primeres sol·licituds, podria ser que no hagués marxat dues vegades; una possibilitat seria que s'exhaurís el termini de la primera i hagués hagut de demanar una segona.

Gràfic 4. Emigració de Tarragona a Llatinoamèrica segons l'any de sol·licitud de l'expedient.

Tres quartes parts dels passatgers van nèixer a Tarragona i la resta fora. Aquests últims, necessàriament, es van desplaçar a la capital, i procedien de:

Taula 35. Emigrants que van nèixer fora de Tarragona i van passar a residir en aquesta localitat.

Nom i cognoms	Naixement
Ramon Valencia Marsó ¹⁵⁷	Vic
Maria del Rosario Olivella Gómez ¹⁵⁸	l'Havana
Gaietà Romeu Ballester ¹⁵⁹	Sitges
Josep Ódena Borràs ¹⁶⁰	Reus
Joan Rosell Urgelles ¹⁶¹	Bràfim
Martí Rius Espina ¹⁶²	Altafulla
Pere Aixalà Nebot ¹⁶³	Juneda
Josep Damià Riera ¹⁶⁴	Barcelona

157 AGI. Indiferente, 2131, sig. 140.

158 AGI. Ultramar, 329, sig. 52.

159 AGI. Ultramar, 350, sig. 89.

160 AGI. Ultramar, 353, sig. 11 i Ultramar, 352, sig. 63.

161 AGI. Ultramar, 496, sig. 51.

162 AGI. Ultramar, 496, sig. 52.

163 AGI. Ultramar, 497, sig. 34

164 AGI. Ultramar, 361, sig. 120.

Nom i cognoms	Naixement
Josepa Rius Marca ¹⁶⁵	Altafulla
Ramon Esteva Carbonell ¹⁶⁶	la Bisbal del Penedès

Taula 36. Emigració de Tarragona segons lloc de naixement.

Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
Tarragonès	37
Altafulla	2
Tarragona	35
Baix Camp	1
Reus	1
Alt Camp	1
Bràfim	1
Altres localitats catalanes	5
Barcelona	1
la Bisbal del Penedès	1
Juneda	1
Sitges	1
Vic	1
Altres localitats	1
l'Havana	1
Total	45

Com es pot observar a la taula anterior, la majoria, és a dir, el 77,77% (35) havien nascut a Tarragona; la resta, 22,23% (10) ho havien fet fora, tot i que tots van arribar a dita ciutat abans de marxar, el que vincula d'una manera determinant als emigrants.

De la mateixa manera que no tots els emigrants vinculats a Tarragona havien nascut a dita ciutat, altres, tot i nèixer a la capital del corregiment, van marxar a viure fora abans de viatjar a Amèrica. Els que van abandonar Tarragona abans de redactar la seva sol·licitud van ser:

Taula 37: Emigrants que van nèixer a Tarragona i van passar a residir fora d'aquesta localitat.

Nom i cognoms	Residència
Mateu Barba Olivé ¹⁶⁷	Altafulla
Raimon Gras ¹⁶⁸	Barcelona
Josep Vogé Abat ¹⁶⁹	Reus
Antoni Tombas Contijoch ¹⁷⁰	Sitges

165 AGI. Indiferente, 2154, sig. 45

166 AGI. Indiferente, 2155, sig. 72.

167 AGI. Indiferente, 2125A, sig. 46.

168 AGI. Ultramar, 330, sig. 31.

169 AGI. Indiferente, 2112, sig. 10.

170 AGI. Indiferente, 2118, sig. 25.

Nom i cognoms	Residència
Manel Bellagarda Thomas ¹⁷¹	Sitges
Ramon Ranó Solé ¹⁷²	Sitges
Josep Baguer ¹⁷³	Sitges
Ignasi Pastor Seritjol ¹⁷⁴	Vilanova i la Geltrú

Taula 38. Emigració de Tarragona segons el lloc de residència.

Municipi de residència	Nombre d'emigrants
Tarragonès	38
Altafulla	1
Tarragona	37
Baix Camp	1
Reus	1
Altres localitats catalanes	6
Barcelona	1
Sitges	4
Vilanova i la Geltrú	1
Total	45

En relació als 45 passatgers vinculats a Tarragona, observem a la taula anterior que hi ha un canvi de residència cap a altres localitats. Tot i així, la majoria, és a dir, més del 80% (37), continuava vivint a la capital. Els que van marxar, el 13,3% (6), ho van fer a localitats catalanes fora del corregiment de Tarragona.

Taula 39. Emigració de Tarragona segons els lloc de destinació.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Argentina	2
Buenos Aires	2
Cuba	20
Bayamo	1
l'Havana	12
Matanzas	3
Santiago de Cuba	2
Trinidad	1
Yara	1
Mèxic	12
Mèxic	1

171 AGI. Ultramar, 341, sig. 24.

172 AGI. Ultramar, 342, sig. 29.

173 AGI. Ultramar, 362, sig. 85.

174 AGI. Ultramar, 352, sig. 11.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Veracruz	11
Puerto Rico	7
Mayagüez	1
Puerto Rico	1
San Juan	5
Uruguai	3
Montevideo	3
S'ignora	1
Total	45

- En general, com a la resta de municipis que computen més de 10 emigrants, la destinació preferida, per gairebé la meitat, va ser Cuba. A l'Havana: 26,7% (12); Matanzas: 6,7% (3); Santiago de Cuba: 4,4% (2); Yara: 2,2% (1); Trinidad: 2,2% (1); Bayamo: 2,2% (1).
- Mèxic va ser la segona destinació, amb el 26,7% (12), gairebé tots van anar a Veracruz amb el 24,4% (11), i sense especificar el 2,2% (1).
- Com a tercera destinació tenim Puerto Rico, amb el 15,5% (7), concretament: San Juan, 11,1% (5); sense especificar on, 2,2% (1); i Mayagüez, 2,2% (1).
- Els tres viatgers que van dirigir-se a l'Uruguai van anar a la capital, Montevideo.
- Per últim, a l'Argentina van desplaçar-se dos passatgers, que van dirigir-se a Buenos Aires.

Taula 40. Emigració de Tarragona segons la justificació.

Justificació	Nombre d'emigrants
Econòmica	42
Social	2
S'ignora	1
Total	45

La justificació, en el cas de Tarragona, es va orientar majoritàriament al camp econòmic, al·legant normalment que es volia viatjar amb la finalitat de buscar treball o recollir cabals, concretament el 93,33% (42). Josep Bager, nascut a Tarragona però resident a Sitges, especifica la seva activitat; va al·legar que es traslladava a la localitat de Yuca (Cuba) per col·laborar amb el seu cunyat que regentava una "pulperia".¹⁷⁵ Solament dues persones al·legaven motivacions socials i una no ho va exposar.

175 VIRGILI, Daniel Alberto. "Las esquinas de la Pampa. Pulperos y pulperías en la frontera bonaerense (1788-1865). MAYO, Carlos A. (ed.). *Vivir en la frontera. La casa, la dieta, la pulperia, la escuela (1770-1870)*. Buenos Aires: Editorial Biblos, 2000, p.99-118. A Hispanoamèrica, era un tipus d'establiment comercial on es podien trobar una gran varietat de productes imprescindibles per al consum quotidià, des de comestibles fins a teles, sabates, remeis o espelmes.

Taula 41. Emigració de Tarragona segons l'estat civil.

Estat civil	Nombre d'emigrants
Casada	1
Casat	10
Soltera	30
Solter	1
Vidu	1
S'ignora	2
Total	45

En relació a la taula 41, el cas de Tarragona coincideix amb molts dels municipis estudiats, ja que la majoria dels emigrants estaven solters (66,66%). A aquests, s'ha d'afegir una dona emigrant també soltera –tot i que també se n'haurien d'afegir dos més que no indiquen el seu estat civil i que vol dir que també ho eren–; tots plegats, representaven el 73,3%. En relació als emigrants casats, dels 11 (24,4%) només una era dona. Finalment, un dels emigrants era vidu.

Taula 42. Emigració de Tarragona segons el sexe.

Sexe	Nombre d'emigrants
Dones	2
Homes	43
Total	45

En relació a aquestes emigracions, gairebé en la seva totalitat, el 95,55%, eren masculines, mentre que solament hi havia dues dones veïnes de Tarragona: Maria del Roser Olivella Gómez¹⁷⁶ i Josepa Rius Marca,¹⁷⁷ nascudes a l'Havana i a Altafulla, respectivament.

5.2.1.8.1 Tamarit i Ferran

Tamarit és un municipi que actualment pertany a Tarragona i que es coneix principalment pel seu castell. És el conjunt constituït per les antigues presons municipals de Tarragona, l'església de l'Assumpció, la rectoria, l'antiga casa del comú, la plaça de l'església, dues torres, unes quantes cases, la bateria del segle XVI i les restes de les muralles, bastides en temps de Pere el Cerimoniós. El poble de Tamarit es va anar descomponent gradualment durant tot el segle XIX i el primer decenni del XX, convertint-se en un conjunt de restes.

176 AGI. Ultramar, 329, sig. 52

177 AGI. Indiferente, 2154, sig. 45

Taula 43. Cens de Floridablanca, Tamarit.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	20	15	--	--	--	--	35
de 7 a 16	23	15	--	--	--	--	38
de 16 a 25	22	10	--	--	--	--	32
de 25 a 40	--	4	16	16	--	--	36
de 40 a 50	--	--	3	3	--	2	8
més de 50	--	4	5	5	3	6	23
Total	65	48	24	24	3	8	172

El passatger de Tamarit només representa el 0,58% del total de població i gairebé l'1,5% de la població adulta:

- Josep Torres Jiménez havia nascut a Tamarit, però va passar a viure a Altafulla. Era fill de Josep i Maria i va sol·licitar anar a Santiago de Cuba el 14 de juny de 1819, per “reunirse con su tío materno Pablo Jiménez, residente y del comercio de dicha ciudad, para emplearse en su tienda de ropas”.¹⁷⁸

Per altra banda, Ferran és un municipi situat a la dreta del riu Gaià, que es localitza a 7 km del nucli urbà de Tarragona.

Taula 44. Cens de Floridablanca, Ferran.

Tram d'edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total d'Edats
fins a 7 anys	13	9	--	--	--	--	22
De 7 a 16	6	6	--	--	--	--	12
De 16 a 25	7	10	--	--	--	--	17
De 25 a 40	--	--	13	13	--	--	26
De 40 a 50	--	--	1	1	--	2	4
Més de 50	--	--	3	3	1	2	9
Total	26	25	17	17	1	4	90

L'emigrant de Ferran que representa l'1,11% del total de la població i el 2,5% de l'adulta, va ser:

- Vicent Alegret Espina, fill de Josep Alegret i de Teresa Espina, va sol·licitar passar el 24 de desembre de 1827 a l'Havana. Era nat a Ferran i veí d'Altafulla. Justificava que volia arreglar assumptes a la casa de comerç que posseïa i que estava governada pel seu germà Joan.¹⁷⁹

178 AGI. Ultramar, 337, sig. 66. *Vid supra*: Altafulla

179 AGI. Ultramar, 348, sig. 21 i Ultramar, 348, sig. 18

5.2.1.9 Torredembarra i Clarà

Torredembarra és un municipi del litoral tarragoní, que ocupa una superfície de 9 km². Limita al nord amb la Pobla de Montornès, a l'est amb Creixell, a l'oest amb Altafulla i al sud amb el mar. L'any 1787 tenia una població de:

Taula 45. Cens de Floridablanca, Torredembarra.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	203	201	--	--	--	--	404
de 7 a 16	176	161	--	--	--	--	337
de 16 a 25	83	102	111	130	2	3	431
de 25 a 40	13	5	143	176	6	16	359
de 40 a 50	1	7	75	58	9	20	170
més de 50	7	2	62	40	35	56	202
Total	483	478	391	404	52	95	1.903

Clarà és un nucli urbà que pertany a Torredembarra. Per entendre la relació d'aquests, cal traslladar-se fins als orígens del municipi, quan el 19 de març de 1057, els comtes de Barcelona, Ramon Berenguer I i Almodis de la Marca van donar una quadra anomenada Clarà a Guitard, Olomar, Bonafilla i Ermengol. Aquesta cesió va anar acompanyada de l'obligació de conrear la terra, de construir estructures defensives i erigir una torre de pedra. Anys després d'aquesta fita, el 1206, s'establiria la diferenciació toponímica entre el nucli de la Torre i la quadra de Clarà¹⁸⁰.

Taula 46: Cens Floridablanca, Clarà.

Tram d'edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total d'Edats
fins a 7 anys	21	14	--	--	--	--	35
De 7 a 16	23	17	--	--	--	--	40
De 16 a 25	5	--	11	12	--	--	28
De 25 a 40	--	--	8	8	--	--	16
De 40 a 50	--	--	5	5	2	--	12
Més de 50	--	--	8	5	--	2	15
Total	49	31	32	30	2	2	146

En el període estudiat, s'han localitzat 121 emigrants que, en relació al cens de Floridablanca dels dos termes, representaven el 5,9% del total de la població torrenca i el 15,6% de l'adults.¹⁸¹

180 COMPANYS I FARRERONS, Isabel. *Torredembarra i Clarà medievals (segles XIII i XIV)*. Torredembarra: Ajuntament de Torredembarra, 1999.

181 PUENTE PÉREZ, Ginés; FÀBREGAS ROIG, Josep. "L'emigració a Llatinoamèrica (1778-1833): el cas de Torredembarra". *Recull de treballs*, núm. 15 (2014), p. 11-49.

Hi ha documentats set passatgers que van sol·licitar passar dues vegades. Els emigrants són:

- Francesc Figuerola Vidal, veí de Vilanova i la Geltrú. El 16 de gener de 1790 va presentar la primera petició; la segona fou dos anys després, el 18 de febrer de 1792.¹⁸²
- Blai Mas Fuguet, va lliurar la primera sol·licitud el 26 de febrer de 1794, per anar a Nova Orleans; la segona va ser el 16 d'octubre de 1805, per dirigir-se a Puerto Cabello. Cal dir que havia nascut i residit a Torredembarra durant tot aquest període.¹⁸³
- Josep Borràs Torres, pretenia anar a l'Havana i la primera vegada va ser el 21 de gener de 1832, la segona el 27 de setembre de l'any següent. En relació a aquest emigrant, en un dels dos expedients s'ha trobat una errada, doncs l'any 1833 hi consta Puerto Rico com a lloc de naixement. El motiu del viatge era per qüestions sanitàries: "de donde vino con motivo de la epidemia de cólera, para arreglar algunos intereses que dejó pendiente".¹⁸⁴
- Pau Güell Roig, també podria haver passat dues vegades, però no es pot confirmar.¹⁸⁵
- Pere Oliver Guardià, va lliurar la primera instància el 26 d'agost de 1789, per anar a Puerto Rico i treballar durant tres anys a la companyia de Pere Oliver Sanromà; va viatjar en la sagetia *Santa Rosalía* de la qual era capità Pere Gatell. La segona fou el 28 de setembre de 1791, el viatge el va fer amb la pollacra *San Bartolomé*, aquesta vegada portava assistent, Pere Antoni Martí.¹⁸⁶
- Pere Totosaus Puig la primera vegada va passar el 15 de febrer de 1794 a Campeche i la segona el 19 de gener de 1803 a Cumanà.¹⁸⁷
- Sebastià Miracle, els dos cops es va dirigir a Puerto Cabello, el 17 d'abril de 1804 i el 16 d'octubre de 1805. El motiu era ajudar a la casa de comerç del seu pare Sebastià.¹⁸⁸
- De Pere Gatell,¹⁸⁹ encara que hi ha constància de les dues peticions, s'ignora quina va ser la seva destinació. El 23 de setembre de 1778 fou la data de la primera, va traslladar-se amb la sagetia *Santa Rosalia*; la segona és del 6 de juny de 1794. Pere Gatell va ser un d'aquells emigrants que van fer fortuna i era el capità d'aquest vaixell. El 26 d'octubre de 1790 va ser instat pel jutge Pablo Valiente que tornés de l'Havana perquè respongués a uns càrrecs judicials que se l'imputaven:

182 AGI. Indiferente, 2112, sig. 8 i Indiferente, 2115, sig. 17

183 AGI. Indiferente, 2119, sig. 29 i Indiferente, 2138, sig. 24

184 AGI. Ultramar, 362, sig. 33 i Ultramar, 364, sig. 59

185 AGI. Indiferente, 2131, sig. 167 i Arribadas, 440, sig. 18

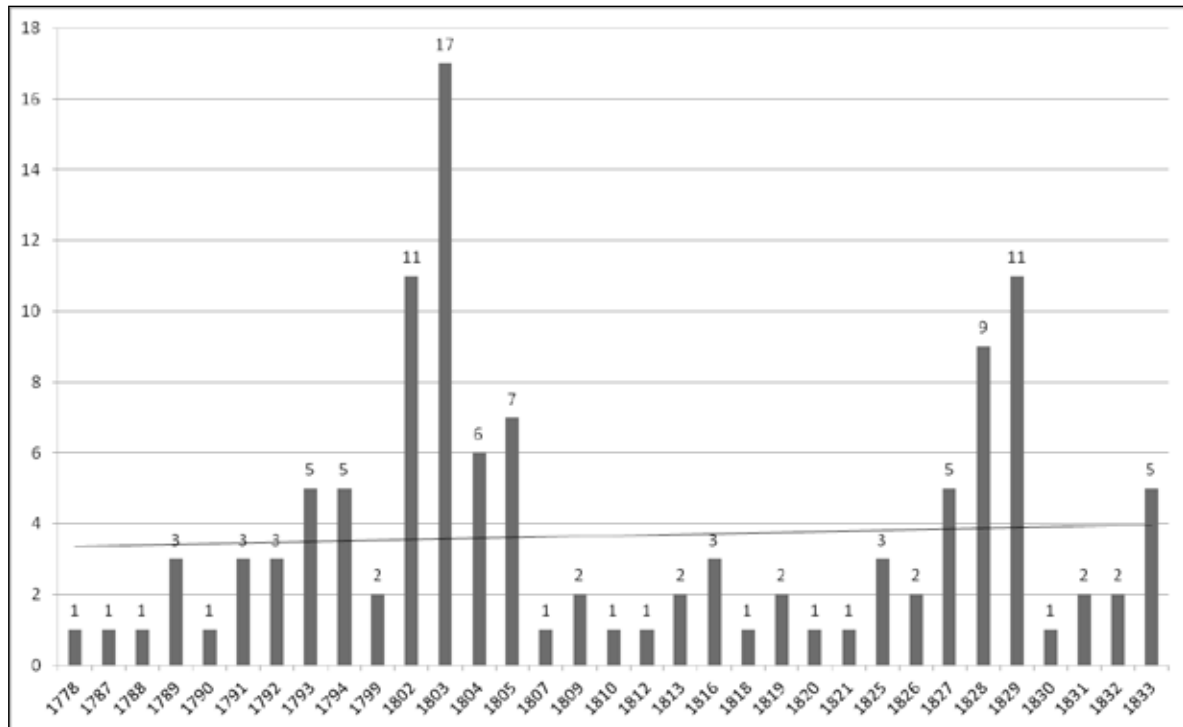
186 AGI. Indiferente, 2114, sig. 27 i Indiferente, 2111, sig. 49

187 AGI. Indiferente, 2119, sig. 40 i Indiferente, 2129, sig. 108

188 AGI. Indiferente, 2135, sig. 76 i Indiferente, 2138, sig. 23

189 AGI. Arribadas, 153 i Indiferente, 2120, sig. 10

— “Dn Pedro Gatell que se regresa a la Havana, con el fin de exponer sus defensas ante el Juez Comisionado D. Joseph Pablo Valiente, sobre el cargo que este le ha fornado del fletamiento hecho por S.M. a la saetia Sta. Rosalia, (Capitan que fue de dicho Buque) durante la ultima Guerra y se embarca en el Bergantin N. S. del Carmen, registro a dicha ysla.”¹⁹⁰

Gràfic 5. Emigració de Torredembarra segons any de sol·licitud de l'expedient.

Si s'observa la línia que marca la tendència de l'emigració que es produí a Torredembarra entre 1778 i 1833, es pot apreciar que existeix un lleuger augment (Gràfic 5). Valorant les dades anuals, els emigrants van marxar majoritàriament en dues etapes: de 1802 a 1805 i de 1827-1828 a 1830. L'època amb el percentatge més important va ser del 1802 al 1805; concretament, va destacar l'any 1803 amb 17 passatgers, cosa que representava el 14% de tot el període. Per darrere d'aquest any, els de 1802 i 1829 amb 11 emigrants cadascun, representaven el 9,1%.

Fent l'anàlisi dels passatgers, s'ha trobat que gairebé el 10% (12) no van nèixer a Torredembarra, però tots ells passarien a viure a la dita localitat. Eren:

190 AGI. Arribadas 498, 26 d'octubre de 1790, p. 147; ROVIRA i GÓMEZ, Salvador J. La gent de mar de Torredembarra... p. 77. Probablement es refereix a la guerra de les Tretze Colònies, que en acabar va significar la independència de les colònies americanes respecte d'Anglaterra.

Taula 47. Emigrants que van nèixer fora de Torredembarra i van passar a residir en aquesta localitat.

Nom i Cognom	Naixement
Josep Corulla Fort ¹⁹¹	Vimbodí
Bernat Sagunyolas Bertràn ¹⁹²	la Riera
Josep Fàbregas Rigual ¹⁹³	el Vendrell
Francesc Lostaló Jové ¹⁹⁴	Urgell
Ramon Palet Cornet ¹⁹⁵	Montblanc
Domènec Fusté Garriga ¹⁹⁶	Clarà
Antoni Rovira Baldrich ¹⁹⁷	Creixell
Pere Camps Oliver ¹⁹⁸	Altafulla
Vicent Rubio Pujol ¹⁹⁹	el Vendrell
Joaquim Mascaró Olivé ²⁰⁰	la Pobla de Montornès
Joan Fusté Garriga ²⁰¹	Clarà
Josep Borràs Torres ²⁰²	Puerto Rico

Taula 48. Emigració de Torredembarra segons lloc de naixement.

Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
Tarragonès	115
Altafulla	1
Clarà	2
Creixell	1
la Pobla de Montornès	1
Torredembarra	109
la Riera	1
Altres localitats catalanes	5
Montblanc	1
Urgell	1
el Vendrell	2
Vimbodí	1

191 AGI. Indiferente, 2128, sig. 50.

192 AGI. Indiferente, 2128, sig. 145. Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT). Sagramentals, Llibre d'òbits de l'Església Parroquial de Torredembarra 30/12/1792 - 25 /12/1851. Bernat Sagunyolas va morir a Torredembarra el 22 de setembre de 1837, a 72 anys. Era fill de Josep i de Maria, i vidu de Maria Roig; no va fer testament.

193 AGI. Indiferente, 2129, sig. 73.

194 AGI. Ultramar, 337, sig. 74.

195 AGI. Ultramar, 340, sig. 41.

196 AGI. Ultramar, 349, sig. 30.

197 AGI. Ultramar, 352, sig. 10.

198 AGI. Ultramar, 352, sig. 70.

199 AGI. Ultramar, 353, sig. 15 i Ultramar, 353, sig. 14.

200 AGI. Ultramar, 356, sig. 71.

201 AGI. Ultramar, 357, sig. 44.

202 AGI. Ultramar, 362, sig. 33 i Ultramar, 364, sig. 59.

Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
Altres localitats	1
Puerto Rico	1
Total	121

Altrament, el 90,1% (109) dels 121 emigrants havia nascut a Torredembarra. La resta de passatgers vinculats al municipi, ho havien fet fora, cosa que ens mostra la importància de la migració interna, ja que aquests van acabar desplaçant-se a Torredembarra.

Per altra banda, hi ha emigrants que havien nascut a Torredembarra i que van passar a viure a altres localitats. En aquesta situació, hi ha els casos de:

Taula 49. Emigrants que van nèixer a Torredembarra i van passar a residir fora d'aquesta localitat.

Nom i cognoms	Residència
Francesc Figuerola Vidal ²⁰³	Vilanova i la Geltrú
Teresa Julià Santacana ²⁰⁴	Barcelona
Josep Casasús Soler ²⁰⁵	Barcelona
Felicià Fontanilles Lluch ²⁰⁶	Clarà

Taula 50. Emigració de Torredembarra segons lloc de residència

Municipi de residència	Nombre d'emigrants
Tarragonès	117
Clarà	1
Torredembarra	116
Altres localitats catalanes	4
Barcelona	2
Vilanova i la Geltrú	2
Total	121

També hi ha el cas oposat, és a dir, els municipis d'on eren veïns els emigrants amb una important vinculació amb Torredembarra. En aquest cas es troba que el 95,9% (116) hi viuen; en canvi, s'observa que cinc persones, tot i nèixer a Torredembarra, van emigrar fora. S'inclouen ja que es pensa que tot i passar a una altra vila, la vinculació amb la localitat era directa. És a dir, 12 emigrants passen a viure a Torredembarra i cinc marxen fora; per tant, hi ha un creixement de set persones.

203 AGI. Indiferente, 2112, sig. 8 i Indiferente, 2115, sig. 17.

204 AGI. Indiferente, 2134, sig. 10.

205 AGI. Indiferente, 2137, sig. 8.

206 AGI. Ultramar, 349, sig. 76.

Taula 51. Emigració de Torredembarra segons destinació.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Argentina	4
Buenos Aires	2
Nova València	1
Montevideo ²⁰⁷ i Buenos Aires	1
Colòmbia	1
Cartagena d'Índies	1
Cuba	64
Cuba	1
Guanabacoa	1
l'Havana	54
Matanzas	7
Santiago de Cuba	1
Estats Units	4
La Louisiana	1
Nova Orleans	3
Haití	1
Puerto Príncipe	1
Mèxic	6
Campeche	1
Veracruz	4
Vilamós de Tabasco	1
Puerto Rico	20
Cabo Rojo	1
Mayagüez	2
Puerto Rico	13
San Juan	4
Santo Domingo	3
Santo Domingo	3
Uruguai	1
Montevideo	1
Veneçuela	17
Barlovento	1
Cumanà	8
Cumanà i la Guaira	1
la Guaiana	1
la Guaira	2
Puerto Cabello	4
Total	121

207 Montevideo i Buenos Aires apareixen al mateix expedient.

La destinació dels emigrants de Torredembarra va ser molt variada.

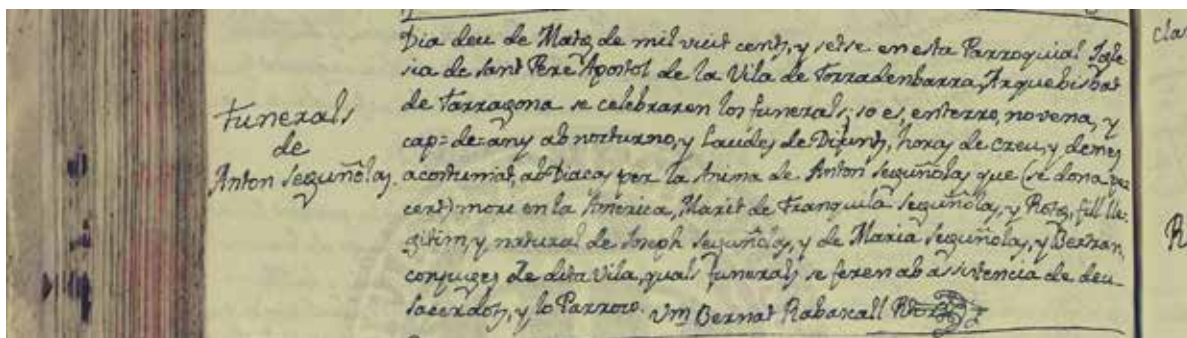
- Igual que pràcticament tots els altres municipis, l'Havana va ser el lloc triat pel 44,6% (54 emigrants) dels 121 totals. L'illa caribenya no només va rebre gent a l'Havana. A tota Cuba hi va arribar el 52,1% (64) dels emigrants de Torredembarra: a Matanzas el 5,8% (7), a Guanabacoa el 0,8% (1), a Santiago de Cuba i a Cuba (sense especificar on) un altre.
- En segona posició hi ha Veneçuela amb el 14%, 17 emigrants que es van distribuir per: Cumanà el 6,6% (8), Puerto Cabello, el 3,3% (4), a la Guaira l'1,7% (2). També s'ha d'afegir el que va anar en el mateix viatge a Cumanà i a la Guaira 0,8% (1), i finalment un altre a la Guaiana i a les illes de Barlovento respectivament.
- En tercer lloc es troba Puerto Rico amb el 16,5% (20). En aquest cas la majoria no va especificar destinació, el 10,7% (13); la resta el 3,3% (4) a San Juan de Puerto Rico, Mayagüez 2 (1,6%) i a Cabo Rojo 1.
- En quart lloc trobem Mèxic, amb el 5% (6). A Veracruz el 3,3% (4); Tabasco el 0,8% (1) i Campeche amb el 0,8% (1).
- En els últims llocs es troben els Estats Units, que, tot i no estar dins el context llatinoamericà, en aquesta època encara hi havia enclavaments vinculats a Espanya. Així, trobem passatgers a Nova Orleans 2,5% (3), i La Louisiana 0,8% (1).
- Amb tres viatgers tenim els ports del Ríu de la Plata, dos a Argentina i un a Montevideo, aquest últim va justificar que volia anar a ambdós països.
- La República Dominicana també va tenir tres passatgers, tots tres van anar a Santo Domingo.
- A l'Uruguai s'hi va dirigir l'1,65% (2), tenint en compte el passatger que va anar a Montevideo i el que ja s'ha referit que també va dirigir-se a Buenos Aires.
- Per últim, es troba Haití amb un passatger que va passar a Puerto Príncipe i un altre a Colòmbia, concretament a Cartagena d'Índies.

Taula 52. Emigració de Torredembarra segons justificació.

Justificació	Nombre d'emigrants
Econòmica	115
Salut	1
Social	4
S'ignora	1
Total	121

Com ja s'ha dit anteriorment, no tots els desplaçats van tornar; Joan Marcé, Joan Pedrol, Josep Armengol i Pere Mascaró van ser alguns dels que van morir a ultramar. A Joan Marcé li van fer els funerals el 26 de març de 1803, probablement havia mort el setembre de l'any anterior. De Joan Pedrol s'ignora la data de defunció però el funeral va ser el 5 de juny

de 1804. Josep Armengol, el maig de 1787 estava a punt d'embarcar a bord de la sagetia *Virgen del Carmen* del capità Pere Bis, de Sitges, transportant diverses mercaderies²⁰⁸. Segons una carta rebuda per la seva esposa Rosa Rabassa, va morir el 29 d'abril de 1811. Finalment, Pere Mascaró havia marxat l'any 1827 i va morir a Matanzas el dia 31 d'agost de 1839, les exèquies es van celebrar a Torredembarra el 2 de juny de 1840.²⁰⁹

Anton Segunyoles Bertran que morí en Amèrica. AHAT Torredembarra llibre d'òbits, unitat 140, caps 34. 30-12-1792 a 25-12-1851, pàg. 203 r. del document. Drets reservats ©Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.

La justificació de la migració es produïa, majoritàriament, amb una perspectiva econòmica; generalment al·legant que es volia viatjar amb la finalitat de buscar treball o recollir cabals, concretament el 95,04% (115). Per altra banda, hi ha el 3,30% (4) que justificaven motius socials. Finalment n'hi va haver un que va exposar motius sanitaris, acreditant una malaltia, i un altre que no va proporcionar informació.

Taula 53. Emigració de Torredembarra segons estat civil.

Estat Civil	Nombre d'emigrants
Casada	2
Casat	42
Solter	66
S'ignora	11
Total	121

En relació a la taula 53, es pot dir que el 54,5% (66) estaven solters; el 9,1% (11) no ho especifiquen en la documentació, i el 36,4% (44) estaven casats.

Taula 52. Emigració de Torredembarra segons sexe.

Sexe	Nombre
Dones	2
Homes	119
Total	121

És un fet molt representatiu que el 98,34% dels emigrants fossin homes.

208 ROVIRA i GÓMEZ, Salvador J. *Botiguers i comerciants setcentistes de Torredembarra*. Torredembarra: Centre d'Estudis Sinibald de Mas-Monografies 12, 2012, p. 42.

209 AHAT. Fons Parroquial, Llibre d'òbits de l'església de Sant Pere de Torredembarra 30/12/1792 – 25/12/1851.

5.2.1.10 Vila-seca

El terme municipal de Vila-seca té una extensió de 22 km². Limita d'est a oest amb Tarragona, la Canonja, Reus, Cambrils, Riudoms i Salou. Està format per diferents nuclis urbans entre els quals hi ha Barenys o la Pineda, a la costa. Cal dir també, que durant el període estudiat Salou pertanyia al terme municipal de Vila-seca. El municipi, segons el cens de Floridablanca, estava format per dos censos de població: per una banda, Vila-seca i per altra, la Pineda i Salou.

Taula 53. Cens de Floridablanca, Vila-seca.

Edat	Solters	Solters	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	380	340	--	--	--	--	720
de 7 a 16	367	317	15	15	--	--	714
de 16 a 25	50	100	79	55	5	9	298
de 25 a 40	69	133	137	133	19	30	521
de 40 a 50	10	8	89	98	24	29	258
més de 50	8	19	48	60	36	47	218
Total	884	917	368	361	84	115	2.729

De la sufragània:²¹⁰

Taula 54. Cens de Floridablanca, la Pineda i Salou.

Edat	Solters	Solters	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
Fins a 7 anys	5	4	--	--	--	--	9
de 7 a 16	6	6	--	--	--	--	12
de 16 a 25	--	1	--	2	--	--	3
de 25 a 40	--	--	2	1	--	--	3
de 40 a 50	--	--	2	1	--	--	3
més de 50	--	--	2	2	1	--	5
Total	11	11	6	6	1	--	35

En relació als emigrants, s'han localitzat un total de cinc, que representen el 0,18% del total i gairebé el 0,5%. Els passatgers van ser:

- El 20 de maig de 1828, van presentar la sol·licitud Antoni Guardiola Martí i Esteve Pomerol Bové,²¹¹ el primer era fill d'Antoni i de Maria, i els pares del segon eren Esteve i Antònia. Tots dos solters, nascuts i veïns de Vila-seca, desitjaven incorporar-se a la casa de comerç de Manel Guardiola, establerta a Santiago de Cuba.²¹²

210 Entenem per sufragània els termes de Salou i la Pineda.

211 AGI. Ultramar, 349, sig. 24

212 AGI. Ultramar, 349, sig. 23

- Joan Bautista Tombas Piquer, fill de Joan Bautista i Rosa, solter, nascut a Vila-seca, però veí d'Altafulla, volia anar a Santiago de Cuba (26 de desembre de 1832), per liquidar diversos assumptes que el seu pare va deixar sense resoldre abans de la seva mort.²¹³
- Josepa Riba Rosellón, filla de Josep i de Gertrudis, nascuda a Vilanova i la Geltrú, va sol·licitar anar a la Isabela (16 de maig de 1832) per reunir-se amb el seu cunyat Josep Salas i la seva germana Gertrudis.²¹⁴
- Per últim, Josep Martí Xatruch, fill de Sebastià i de Josepa, casat amb Maria Dolors Martí Escofet, natural de Vila-seca, però que residia a Vilanova i la Geltrú, on va demanar passar a l'Havana per unir-se a la casa de comerç de Simón Doménech.²¹⁵

5.2.1.10.1 Salou

Salou és un municipi de 15 km². Fins al 1989 va formar part de Vila-seca, any en què va aconseguir la segregació. El municipi limita al nord-est amb Vila-seca, a l'oest amb Cambrils i al sud amb el mar. La demografia de Salou, l'any 1787 segons el cens de Florida-blanca, és bastant incerta. La seva població es troba inclosa a la taula de la sufragània de Vila-seca, municipi del qual formava part, com ja s'ha dit. Tot i la incertesa de les dades demogràfiques, l'únic passatger de qui hi ha constància d'emigració va representar el 2,8% del total, i el 9% de l'adulta.

Aquest emigrant que fa referència a Salou va ser:

- Ezequiel Lefont Rodero²¹⁶, va néixer a Esquivias (Toledo) però va emigrar cap a Salou. Fill de Benito Lefont Pardo González i de Joana Rodero, solter, tenia l'objectiu de viatjar a l'Havana, al·legant que volia recollir alguns interessos d'una casa de comerç d'aquella ciutat, amb la que hi tenia vinculació. El 23 de juliol de 1828 havia presentat la petició.

5.2.2 Baix Camp

El Baix Camp és una comarca del Camp de Tarragona, que presenta una extensió de 697 km²; està ubicada entre les comarques del Priorat, la Ribera d'Ebre, la Conca de Barberà, l'Alt Camp i el Tarragonès. Geogràficament comparteix característiques tant del litoral com de l'interior; els lligams comercials de les seves localitats amb Cambrils i Salou van contribuir a tenir una important vinculació amb el mar Mediterrani. La comarca està formada pels següents municipis: l'Albiol, l'Aleixar, Alforja, Almofter, Arbolí, l'Argentera, les Borges

213 AGI. Ultramar, 364, sig. 4

214 AGI. Indiferente, 2154, sig. 20

215 AGI. Ultramar, 364, sig. 47

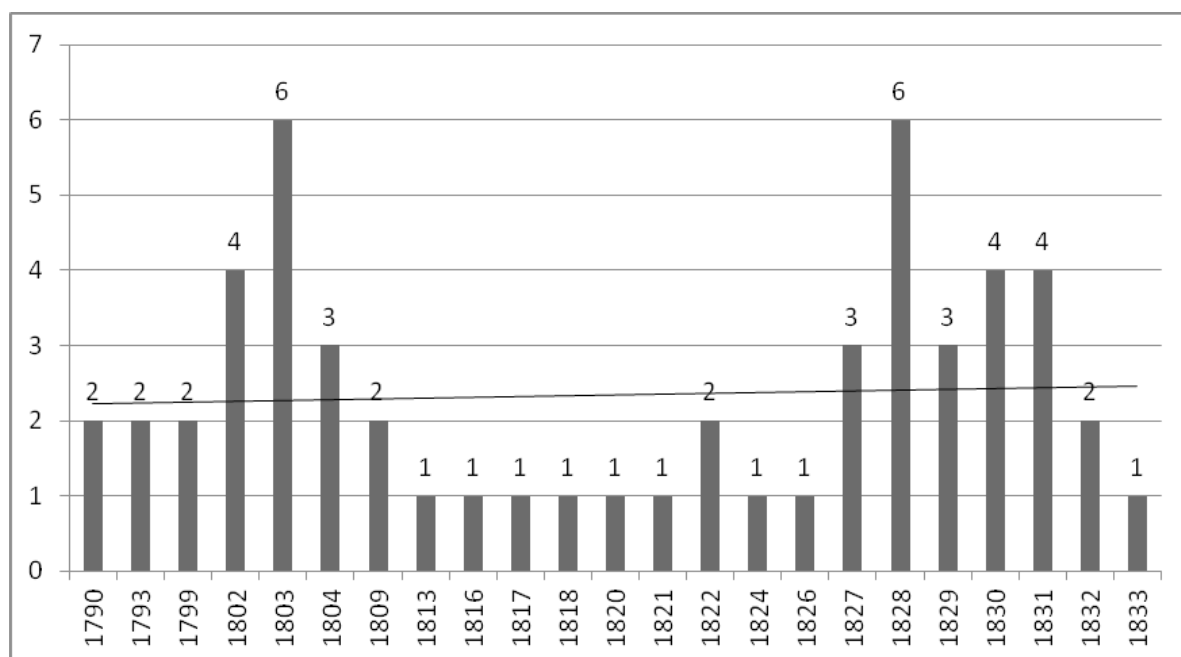
216 AGI. Ultramar, 349, sig. 85

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

del Camp, Botarell, Cambrils, Capafonts, Castellvell del Camp, Colldejou, Duesaigües, La Febró, Maspujols, Montbrió del Camp, Mont-Roig del Camp, Prades, Pratedip, Reus, Riudecanyes, Riudecols, Riudoms, la Selva del Camp, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, Vilanova d'Escornalbou, Vilaplana, i per últim, Vinyols i els Arcs.

La demografia del Baix Camp, tenint en compte el cens de Floridablanca de 1787, es pot estimar que se situava entorn dels 39.234 habitants. La manca de censos de població fa que la següent data consultada sigui la de l'any 1854, aleshores es van comptabilitzar 58.763 habitants, per tant ens trobem amb un creixement positiu de 19.529 persones. Augment que es confirma rotundament, si es té en compte el cens de 1717, en què la població era de 12.677 habitants.

Gràfic 6. Emigració del Baix Camp a Llatinoamèrica segons l'any de sol·licitud de l'expedient.

El gràfic 6 reflecteix l'any en què els emigrants, vinculats als municipis del Baix Camp, van sol·licitar l'expedient per poder embarcar-se cap a Amèrica.

A les sol·licituds es poden distingir dos períodes principals. El primer, coincidint amb el Tarragonès, se situa entre 1802 i 1804. L'any 1802 s'observa el primer creixement, amb el 7,4% del total d'expedients. L'any següent, juntament amb el de 1828, representen el punt àlgid més important, concretament l'11,1% (6 emigrants). L'any 1804 es va iniciar novament un descens. La mitjana es mantindria entre un i dos emigrants en els 10 anys vinents. A partir d'aquí, es va produir un nou creixement, que es va iniciar l'any 1827, assolint el valor màxim, com ja s'ha dit, el 1828 i que s'allargarà fins al 1831. Des d'aleshores va començar la davallada.

El còmput global del període entre 1778 i 1833, pel que fa al lliurament de sol·licituds, va ser lleugerament positiu.

Al Baix Camp, igual que al Tarragonès, si se sumen tots els emigrants, s'observa que en van ser 56. Abans de passar a Amèrica, dos passatgers van emigrar dins la comarca; d'aquesta manera els que en realitat van desplaçar-se van ser 54. Concretament els emigrants protagonistes de la migració interna eren:

Taula 55. Migració interna al Baix Camp.

Nom i cognoms	Naixement	Residència
Francesc Mas Gil ²¹⁷	Botarell	Reus
Francesc Mas Mestres ²¹⁸	Botarell	Reus

Taula 56. Emigració del Baix Camp segons el lloc de naixement.

Lloc de naixement	Nombre d'emigrants
Baix Camp	51
Alforja	2
Botarell	2
Cambrils	5
Mont-roig	1
Reus	35
la Selva del Camp	6
Tarragonès	2
Altafulla	1
Tarragona	1
Altres localitats catalanes	1
Barcelona	1
Total	54

En relació als llocs de naixement, el 94,4% (51) va nèixer en els municipis del Baix Camp. El 64,8% (35) ho van fer a Reus, a la Selva del Camp l'11,1% (6), a Cambrils el 9,3% (5), el 3,7% (2) a Botarell i Alforja, i per últim, Mont-roig amb un sol emigrant i un altre a Barcelona.

Taula 57. Emigració del Baix Camp segons el lloc de residència.

Lloc de residència	Nombre d'emigrants
Baix Camp	34
Alforja	2
Cambrils	1
Reus	26
la Selva del Camp	5

217 AGI. Ultramar, 340, sig. 118.

218 AGI. Ultramar, 362, sig. 5.

Lloc de residència	Nombre d'emigrants
Tarragonès	1
Tarragona	1
Altres localitats catalanes	18
Barcelona	5
Lloret de Mar	1
Mataró	2
Sant Feliu de Guíxols	1
Sitges	4
Vilanova i la Geltrú	5
Altres localitats	1
Panzacola	1
Total	54

Dels 54 expedients estudiats, si es compara els llocs de naixement amb els llocs de residència, es pot observar com també hi ha una emigració interna. Dels emigrants, el 94,4% (51) havia nascut al Baix Camp i el 63% eren els que, en el moment de la petició, hi residien; és a dir, el 37% restant va passar a viure a municipis de fora del territori: el 9,3% (5) va marxar a Vilanova i la Geltrú;²¹⁹ a Barcelona (5) i a Sitges el 7,4% (4); el 3,7% (2) a Mataró i amb l'1,8% (1) per cada municipi a: Tarragona, Sant Feliu de Guíxols, Lloret de Mar i Panzacola (Florida).

Taula 58. Emigració del Baix Camp segons el lloc de destinació.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Argentina	1
Buenos Aires	1
Bolívia	1
Potosí	1
Cuba	35
Bayamo	1
l'Havana	21
Matanzas	4
Santiago de Cuba	7
Trinidad	2
Mèxic	8
Veracruz	8
Puerto Rico	6
Fajardo	1

219 Veure nota 235.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Mayagüez	1
Ponce	1
Puerto Rico	2
San Juan	1
Uruguai	2
Montevideo	2
Veneçuela	1
Barlovento	1
Total	54

- Si ens referim a les localitats de destinació, es pot veure com:
- La gran majoria el 64,8% (35), van marxar a l'illa de Cuba distribuïts en: l'Havana, 38,9% (21); Santiago de Cuba, 13% (7); a Matanzas, 7,4% (4); a Trinidad, 3,7% (2), i a Bayamo, 1,8% (1).
- En segona posició, amb el 14,2% (8) migracions, es troba Mèxic, concentrats a Veracruz.
- En tercera posició, amb l'11,1% (6) migracions, Puerto Rico desglossat en: Puerto Rico –sense especificar on– el 3,7% (2), i a San Juan, Ponce, Mayagüez i Fajardo l'1,8% (1) respectivament.
- En quarta posició es troba el 3,7% (2) passatgers que van dirigir-se a l'Uruguai, més concretament a la seva capital: Montevideo.
- Per últim, amb un sol passatger a cada lloc, es troben Veneçuela, concretament a Barlovento, Buenos Aires i Potosí.

Taula 59. Emigració del Baix Camp segons la justificació.

Justificació	Nombre d'emigrants
Econòmica	53
S'ignora	1
Total	54

Gairebé la totalitat dels seus emigrants ho van fer per motius econòmics, 53 dels 54, mentre que l'altre no ho va justificar.

Com reflecteix la taula 60, la majoria es dedicaven al comerç. A més, s'han d'afegir nou persones que feien tasques de sobrecàrrec. Per últim, cal ressaltar que hi havia tres persones que es dedicaven a l'artesania, un era argenter, Francesc Sagimón,²²⁰ i dos cerers, Ciprià Rovira i Miquel Rovira.²²¹

²²⁰ AGI. Indiferente, 2132, sig. 107

²²¹ AGI. Ultramar, 326, sig. 69

Taula 60. Emigració del Baix Camp segons la professió.

Professió	Nombre d'emigrants
Argenter	1
Caixer	1
Cerer	2
Comerciant	39
Sobrecàrrec	8
S'ignora	3
Total	54

Al Baix Camp s'han localitzat un total de 54 expedients, tots homes, dels quals el 74,1% (40) estaven solters —més d'un que no ho va declarar²²². Els 14 restants estaven casats i suposen una quarta part del total.

Taula 61. Emigració del Baix Camp segons l'estat civil.

Estat civil	Nombre d'emigrants
Casat	14
Solter	39
S'ignora	1
Total	54

Taula 62. Emigració del Baix Camp segons el sexe.

Sexe	Nombre d'emigrants
Homes	54
Total	54

5.2.2.1 Alforja

Alforja és un municipi de 38 km². El seu terme limita al sud amb els de Duesaigües i Riudecols; Botarell i les Borges del Camp es troben al sud-est; Maspujols i l'Aleixar a l'est, Vilaplana al nord-est i Arbolí al nord. Per la banda del Priorat, limita amb Cornudella de Montsant, Porrera a l'oest i Pradell de la Teixeta al sud-oest. La situació demogràfica l'any 1787, a partir del cens de Floridablanca, es pot observar a la taula següent:

Taula 63. Cens de Floridablanca, Alforja.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	196	191	--	--	--	--	387
de 7 a 16	233	174	1	4	--	--	412
de 16 a 25	159	110	25	61	--	--	355

²²² Aquest s'ha incorporat dins els solters, sumant 40, doncs si estigués casat, obligatoriament, ho hauria d'haver declarat.

de 25 a 40	25	9	192	181	4	8	419
de 40 a 50	3	3	97	84	4	14	205
més de 50	2	3	108	93	35	55	296
Total	618	490	423	423	43	77	2.074

D'aquests 2.074 habitants, solament dues persones van passar a Amèrica, és a dir, el 0,1% del total i el 0,2% de l'adults.

- Jacint Salas Teixé, nascut i veí d'aquesta ciutat, fill de Josep Antoni i de Mònica, solter, va demanar passaport a Puerto Rico el 31 d'agost de 1793, va fer el viatge amb el paquebot *La Concepción*.²²³
- Sebastià Artells Grifoll, fill de Pere Artells i Caterina Grifoll, també solter, va sol·licitar passar a Santiago de Cuba el 22 de febrer de 1803, al·legava que havia de recollir alguns cabals i gèneres propis, resultat d'unes inversions en el comerç de Gaspar Puig, assentat en aquella ciutat.²²⁴

5.2.2.2 Botarell

Botarell és un municipi de 12 km². El terme municipal limita amb els de Montbrió del Camp al sud, Riudoms i les Borges del Camp a l'est, Riudecols i Alforja al nord i Riudecanyes a l'oest. Segons el cens de Floridablanca la població de Botarell era:

Taula 64. Cens de Floridablanca, Botarell.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	48	45	--	--	--	--	93
de 7 a 16	44	27	7	6	--	--	84
de 16 a 25	28	31	--	--	--	--	59
de 25 a 40	1	--	51	55	1	1	109
de 40 a 50	2	--	16	19	2	2	41
més de 50	1	--	15	10	5	27	58
Total	124	103	89	90	8	30	444

Dels 444 habitants, es tenen documentats dues sol·licituds que representen el 0,5% del total de la població i gairebé el 10% de l'adults. Ambdues persones, tot i que van nèixer a Botarell, van marxar a Reus des d'on van passar a Amèrica, exactament a l'illa de Cuba.

- Francesc Mas Gil, fill de Francesc Mas i de Maria Antònia Gil, solter, va voler anar a l'Havana, va fer la demanda el 27 d'octubre de 1822, per resoldre assumptes comercials que tenia la seva família en aquella illa.²²⁵

223 AGI. Indiferente, 2118, sig. 25

224 AGI. Indiferente, 2130, sig. 135

225 AGI. Ultramar, 340, sig. 118

- Francesc Mas Mestres, fill de Joan Mas i de Serafina Mestres, solter, va sol·licitar passar a Trinidad (Cuba), va presentar la sol·licitud el 24 de desembre de 1831. La justificació era reunir-se amb el seu oncle Francesc Mas, resident en aquella ciutat.²²⁶

5.2.2.3 Cambrils

Cambrils és un municipi costaner de 35 km². Limita al nord-est amb Vinyols, al nord amb Riudoms i Montbrió del Camp, a l'oest amb els termes de Vila-seca i de Salou, a l'est amb Mont-roig del Camp i al sud amb el mar. La demografia del municipi, l'any 1787, era de:

Taula 65. Cens de Floridablanca, Cambrils.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	148	142	--	--	--	--	290
de 7 a 16	154	144	1	1	--	--	300
de 16 a 25	83	87	24	37	--	1	232
de 25 a 40	17	7	211	224	10	19	488
de 40 a 50	7	1	43	54	3	14	122
més de 50	--	4	66	40	23	74	207
Total	409	385	345	356	36	108	1.639

Dels 1.639 habitants hi ha localitzades cinc sol·licituds, el 0,3% de la població total i el 0,6% de l'adulta. Tot i que els cinc emigrants havien crescut al municipi, només un es trobava allí en el moment de demanar el seu passaport per passar a Amèrica.

- Gabriel Roca Giol, fill de Josep Roca i d'Anna Maria Giol, solter, va sol·licitar passar a Veracruz el 19 de desembre de 1799, primerament havia emigrat a Barcelona. Va passar en el xabec *La Purísima Concepción*.²²⁷
- Joan Ferrando Berenguer, fill de Joan Ferrando Muntaner i de Teresa Berenguer, quan va fer la petició estava casat amb Manuela Llopis, va fer la sol·licitud el 9 de febrer de 1803 i vivia a Sitges. El desig era passar a Santiago de Cuba, per encarregar-se dels cabals i gèneres de comerç de Rafael Forment, que retornava a Espanya.²²⁸
- L'únic nascut i veí de Cambrils era Francesc Domènech Colom, de 15 anys, solter, fill de Francesc Domènech i de Maria Colom. Va sol·licitar passar a Ponce (Puerto Rico) el 29 d'agost de 1818, l'objectiu era ajudar al comerç del seu germà Esteve.²²⁹

226 AGI. Ultramar, 362, sig. 5

227 AGI. Indiferente, 2123, sig. 92

228 AGI. Indiferente, 2130, sig. 84

229 AGI. Ultramar, 494, sig. 103

- Modest Grifoll Llorens, fill de Josep Grifoll i de Rosa Llorens, solter, de 18 anys, era de Lloret de Mar. A finals d'estiu, el 17 de setembre de 1831, va demanar anar a Trinitat i poder col·laborar amb el seu germà Marià Grifoll en el comerç.²³⁰
- Joan Estrada Pou, fill de Rafael Estrada i de Victòria Pou, solter de 21 anys, el 12 d'octubre de 1831 va demanar viatjar a l'Havana, procedia de Sant Feliu de Guíxols. Presentava els mateixos motius que l'anterior, en aquest cas per assistir al seu cunyat Josep Blanch.²³¹

5.2.2.4 Mont-roig del Camp

Mont-roig del Camp és un municipi de 63 km², està situat al sector central de la comarca, entre la serra de Colldejou i el mar Mediterrani. Limita amb els termes municipals de Riudecanyes i de Vilanova d'Escornalbou al nord-est, Colldejou al nord, Pratedip i Vandellòs a l'oest i al sud amb el mar. La població de Mont-roig l'any 1787 era de:

Taula 66. Cens de Floridablanca, Mont-roig del Camp.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	265	212	--	--	--	--	477
de 7 a 16	197	195	--	1	--	--	393
de 16 a 25	89	78	47	58	2	1	275
de 25 a 40	14	1	212	212	6	15	460
de 40 a 50	3	2	87	78	7	22	199
més de 50	1	--	58	55	30	52	196
Total	569	488	404	404	45	90	2.000

D'aquests, solament va marxar un que representa el 0,05% del total i gairebé el 0,2% de l'adulta:

- Ferran Ferratges,²³² de 18 anys, fill de Joan Bautista i de Bernarda Ballester, nat a Mont-roig, però veí de Sitges. La seva idea era passar a l'Havana. Féu la petició el 6 d'agost de 1828 per incorporar-se a la casa de comerç Masó Roig y Compañía.²³³

5.2.2.5 Reus

Reus és un municipi de 53 km², la capital de la comarca del Baix Camp. Dues antigues demarcacions formen part de l'actual terme de Reus: el Burgar i Mascalbó. El terme confronta al nord amb els de l'Aleixar, Castellvell del Camp, Almoster i la Selva del Camp; a

230 AGI. Ultramar, 360, sig. 111

231 AGI. Ultramar, 361, sig. 31

232 AGI. Ultramar, 350, sig. 2

233 Un del socis era Josep Masó Capdet, natural de Sant Pere de Ribes. Vegeu: PÉREZ MURILLO, M. Dolores. "Emigración de catalanes a Cuba a comienzos del siglo XIX". *Trocadero*, 4 (1992), p. 152 i 153.

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)
Ginés Puente Pérez

l'oest amb Riudoms i, dins el Tarragonès, amb Constantí a l'est, Tarragona i la Canonja al sud-est i Vila-seca al sud.

Segons el cens de Floridablanca de 1787, reflecteix que la població era de:

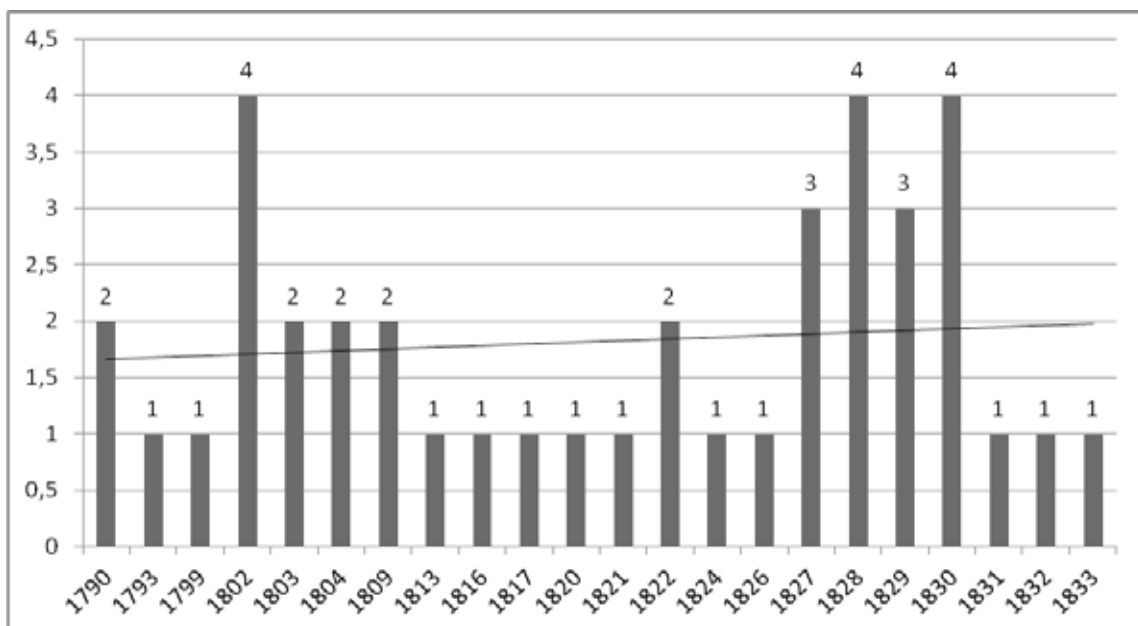
Taula 67. Cens de Floridablanca, Reus.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	1.699	1.632	--	--	--	--	3.331
de 7 a 16	1.590	1.715	5	32	--	--	3.342
de 16 a 25	629	721	295	483	5	16	2.149
de 25 a 40	106	89	1.350	1.412	21	61	3.039
de 40 a 50	57	43	621	463	42	191	1.417
més de 50	72	17	374	289	118	292	1.162
Total	4.153	4.217	2.645	2.679	186	560	14.440

El creixement experimentat al llarg del segle XVIII va ser molt important, fins al punt d'obtenir la taxa més destacada de Catalunya; Reus es va convertir en la segona població en importància demogràfica.

Hi ha comptabilitzades un total de 40 sol·licituds, que representen el 0,3% del total de 14.440 habitants, i el 0,7% dels adults. L'emigració vinculada a Reus va suposar el 83,3% de tot el Baix Camp.

Un d'aquests emigrants, Antoni Celestino Navarro, es va traslladar dues vegades a Veracruz; la primera va ser el febrer de 1799 i la segona seria cinc anys després; aleshores era veí de Barcelona.²³⁴

Gràfic 7. Emigració de Reus a Llatinoamèrica segons l'any de sol·licitud de l'expedient.

234 AGI. Indiferente, 2121, sig. 66, Indiferente, 2137 i sig. 41 i Indiferente, 2137, sig. 40

En relació a l'any de sol·licitud dels passaports, s'observa una gran regularitat en tot el període estudiat, trencat per les peticions de 1802 (4) i per un subperíode, que el situaríem entre 1827 i 1830. En aquest bloc, els anys amb més emigració van ser els de 1828 i 1830, amb quatre passatgers anuals. En el conjunt del període, la tendència va ser positiva.

L'emigració interna i el canvi demogràfic dels municipis en aquest període va ser molt important. Els nouvinguts a Reus abans de marxar a Amèrica van ser:

Taula 68. Emigrants que van nèixer fora de Reus i van passar a residir en aquesta localitat.

Nom i cognoms	Naixement
Josep Voge Abat ²³⁵	Tarragona
Joan Salvadó ²³⁶	Barcelona
Francesc Mas Gil ²³⁷	Botarell
Francesc Mas Mestres ²³⁸	Botarell
Antoni Sans Dalmau ²³⁹	Altafulla

Taula 69. Emigració de Reus segons el lloc de naixement.

Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
Baix Camp	37
Botarell	2
Reus	35
Tarragonès	2
Altafulla	1
Tarragona	1
Altres localitats catalanes	1
Barcelona	1
Total	40

En relació al lloc de naixement es pot dir que el 87,5% (35) va nèixer a Reus, mentre que el 12,5% (5) restant eren forans.

Mentre que els emigrants nascuts a Reus que van marxar a altres localitats van ser:

235 AGI. Indiferente, 2112, sig. 10.

236 AGI. Indiferente, 2139, sig. 118. Un nou expedient indica que possiblement podria haver marxat amb el seu fill Llorenç.

237 AGI. Ultramar, 340, sig. 118.

238 AGI. Ultramar, 362, sig. 5.

239 AGI. Indiferente, 2151, sig. 69BIS

Taula 70. Emigrants que van nèixer a Reus i van passar a residir fora d'aquesta localitat.

Nom i cognom	Residència
Antoni Celestino Navarro ²⁴⁰	Barcelona
Antoni Serra ²⁴¹	Barcelona
Felicià Rovira Cors ²⁴²	Barcelona
Francesc Xuflé ²⁴³	Barcelona
Salvador Toda ²⁴⁴	Mataró
Vicent Folch Joan ²⁴⁵	Panzacola
Josep Ardèvol ²⁴⁶	Sitges
Joan Miralles Pinyol ²⁴⁷	Sitges
Josep Òdena Borràs ²⁴⁸	Tarragona
Antoni Pàmies Guasch ²⁴⁹	Vilanova i la Geltrú
Francesc Sagimón ²⁵⁰	Vilanova i la Geltrú
Joan Sabla ²⁵¹	Vilanova i la Geltrú
Oleguer Gil ²⁵²	Vilanova i la Geltrú

Taula 71. Emigració de Reus segons el lloc de residència.

Municipi de residència	Nombre d'emigrants
Baix Camp	26
Reus	26
Tarragonès	1
Tarragona	1
Altres localitats catalanes	12
Barcelona	4
Mataró	1
Sitges	2
Vilanova i la Geltrú	5
Altres localitats	1
Panzacola	1
Total	40

240 AGI. Indiferente, 2137, sig. 41 i Indiferente, 2137, sig. 40.

241 AGI. Ultramar, 495, sig. 50.

242 AGI. Ultramar, 354, sig. 48.

243 GI. Indiferente, 2126, sig. 3.

244 AGI. Indiferente, 2139, sig. 26.

245 AGI. Ultramar, 328, sig. 53. Aquest emigrant declarava que ja estava establert a Amèrica; per tant, anava i venia, és per aquest motiu que s'ha incorporat en aquesta taula.

246 AGI. Ultramar, 347, sig. 85.

247 AGI. Ultramar, 362, sig. 96.

248 AGI. Ultramar, 353, sig. 11 i Ultramar, 352, sig. 63.

249 AGI. Ultramar, 497, sig. 37.

250 AGI. Indiferente, 2132, sig. 107.

251 AGI. Ultramar, 333, sig. 43.

252 AGI. Ultramar, 340, sig. 108 i AGI. Ultramar, 330, sig. 42.

Si s'observa el lloc on residien s'aprecia l'existència d'un moviment intern dels emigrants. Del 87,5% que havia nascut a Reus, els residents representaven un 60%. Hi va haver un desplaçament des de Reus en direcció a altres localitats, concretament el 12,5% va marxar a Vilanova i la Geltrú,²⁵³ el 10% a Barcelona, el 5% a Sitges i l'altre 7,5% es va repartir entre Tarragona, Mataró i Panzacola.

Taula 72. Emigració de Reus segons el lloc de destinació.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Argentina	1
Buenos Aires	1
Bolívia	1
Potosí	1
Cuba	26
l'Havana	16
Matanzas	4
Santiago de Cuba	5
Trinidad	1
Mèxic	7
Veracruz	7
Puerto Rico	3
Mayagüez	1
Puerto Rico	1
San Juan	1
Uruguai	1
Montevideo	1
Veneçuela	1
Barlovento	1
Total	40

La destinació dels emigrants de Reus van ser molt variada.

- Igual que en altres municipis, l'Havana va ser el lloc triat per al 40% (16 emigrants) de les 40 migracions totals. L'illa caribenya no només va rebre gent a l'Havana; a tota Cuba hi va arribar el 65% (26) dels emigrants de Reus. A més de l'Havana, tenim que a Santiago de Cuba van sol·licitar anar-hi el 12,5% (5); a Matanzas el 10% (4) i un a Trinidad.
- En segon lloc, es troba Mèxic, amb el 17,5% (7). Tots van anar a Veracruz.
- En tercer lloc, es troba Puerto Rico, amb el 7,5% (3). Un es va dirigir a San Juan, l'altre a Mayagüez i l'últim no especifica la ciutat.

²⁵³ Cal remarcar que aquest percentatge s'ha elaborat a partir del total de sol·licituds. Cal tenir en compte que l'emigrant Oleguer Gil va marxar dues vegades. Aquest fet situa el percentatge real de Vilanova i la Geltrú al 10%.

- En quarta posició hi ha quatre països amb un sol emigrant a cadascun:
- o A Veneçuela (illes de Barlovento).
 - o A Bolívia (Potosí).
 - o A Argentina (Buenos Aires).
 - o A l'Uruguai (Montevideo).

Taula 73. Emigració de Reus segons la justificació.

Justificació	Nombre d'emigrants
Econòmica	39
S'ignora	1
Total	40

El 97,5% (39) va justificar que volia emigrar per motius econòmics, mentre que només una persona no ho va fer. Això reflecteix la importància que va tenir el comerç d'ultramar per a la ciutat de Reus. Els comerciants reusencs que tenien negocis amb Amèrica van ser molts més però, per evitar desplaçaments i agilitar els tràmits, la majoria feien servir intermediaris.

Taula 74. Emigració de Reus segons l'estat civil.

Estat civil	Nombre d'emigrants
Casat	11
Solter	28
S'ignora	1
Total	40

En relació a l'estat civil, el 70%, és a dir 28 emigrants, eren solters, als quals s'han d'afegir un que no ho va indicar, de manera que es podria considerar que era solter, atès que, si era casat, ho havia de justificar. Una quarta part eren casats.

Taula 75. Emigració de Reus segons el sexe.

Sexe	Nombre d'emigrants
Homes	40
Total	40

Respecte al sexe, només hi ha documentat que van marxar homes; seguint els paràmetres habituals de l'època, es contempla una discriminació social femenina, com a força de treball extern.

5.2.2.7 Selva del Camp, la

La Selva del Camp és un municipi d'interior, de 35 km². El terme limita amb l'Albiol al nord, l'Aleixar i Almoester a l'oest, i Reus al sud; amb Constantí al sud-est, Perafort, el Morell i Vilallonga del Camp a l'est i amb Alcover al nord-est.

Taula 76. Cens de Floridablanca, la Selva del Camp.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	386	386	--	--	--	--	772
de 7 a 16	287	292	1	1	1	--	582
de 16 a 25	181	204	45	45	--	--	475
de 25 a 40	49	22	303	316	5	16	711
de 40 a 50	12	6	119	122	17	18	294
més de 50	58	9	163	147	60	101	538
Total	973	919	631	631	83	135	3.372

La població de la Selva del Camp l'any 1787 era de 3.372 habitants, dels quals van sortir sis emigrants, és a dir, el 0,2% de la població total i gairebé el 0,4% de l'adulta.

- Els primers a fer la petició van ser Cebrià Rovira i Miquel Rovira, germans, nascuts i veïns del municipi, que van sol·licitar el pas a l'Havana el 8 de febrer de 1803; tenien el propòsit de reunir-se amb un altre germà, Andreu que, com ells, treballava de cerer.²⁵⁴
- Josep Bru Punet, fill de Josep Bru i de Teresa Punet, volia anar a Montevideo (21 de març de 1804). El seu objectiu era dedicar-se al comerç.²⁵⁵
- Joan Tallada Soler,²⁵⁶ fill d'Ignasi Tallada i de Tecla Soler, estava casat amb Maria del Carme Castells. El 10 de setembre de 1828 va demanar viatjar a Fajardo (Puerto Rico) per un període de dos anys, per tal de poder atendre la seva botiga. Havia nascut a la Selva del Camp, tot i que posteriorment s'havia traslladat a Mataró.
- Llorenç Punyet Agràs, fill de Llorenç, ja difunt, i de Magdalena, pretenia instal·lar una adrogueria a l'Havana. La petició de sortida fou signada el 14 de setembre de 1831.²⁵⁷
- Per últim, Joaquim Francesc Ripoll Daroca, fill d'Antoni Ripoll i d'Antònia Daroca, estava casat amb Rita Armengol i va sol·licitar anar a Bayamo l'1 d'agost de 1832. L'objectiu era reunir-se amb Joan Armengol, comerciant d'aquella ciutat.²⁵⁸

254 AGI. Ultramar, 326, sig. 69

255 AGI. Indiferente, 2135, sig. 28

256 AGI. Ultramar, 496, sig. 26

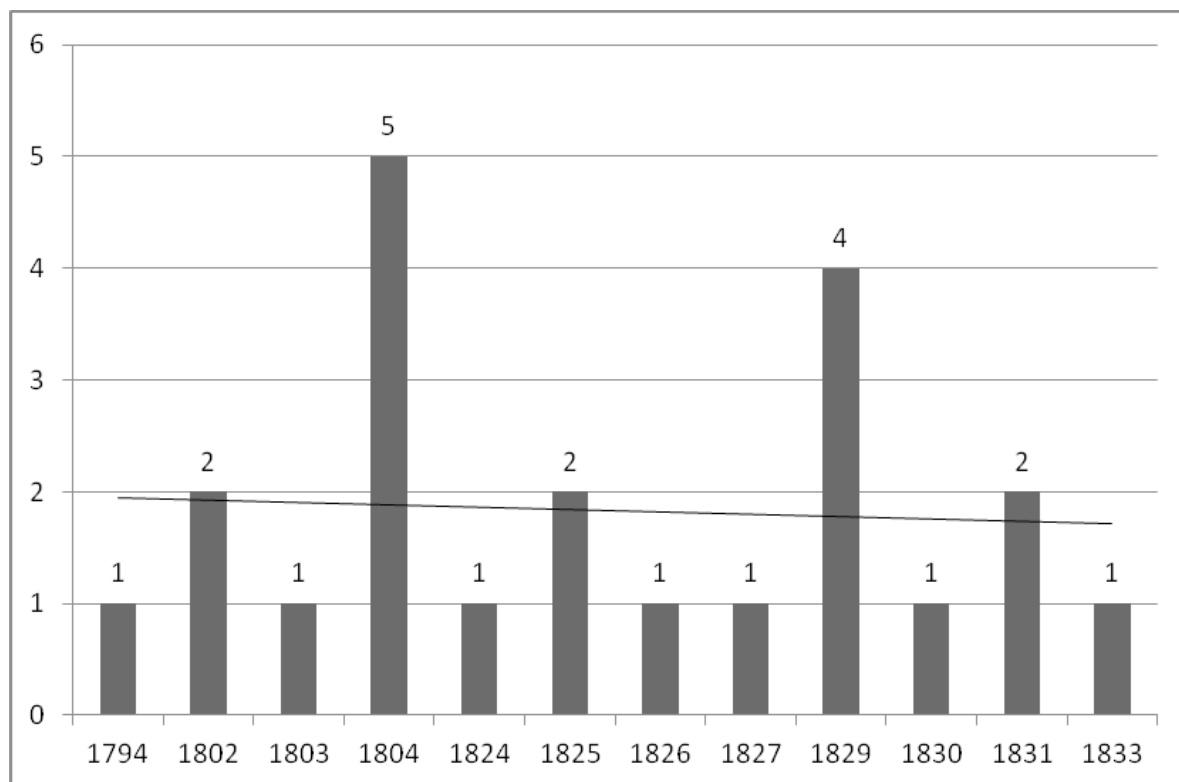
257 AGI. Ultramar, 361, sig. 3

258 AGI. Ultramar, 362, sig. 74

5.2.3 Alt Camp

L'Alt Camp és una comarca del Tarragonès, conformada per 538 km², que té Valls com a capital. Està formada pels següents municipis: Aiguamúrcia, Alcover, Alió, Bràfim, Cabra del Camp, Figuerola del Camp, els Garidells, la Masó, el Milà, Montferri (Puigtinyós), Mont-ral, Nulles, el Pla de Santa Maria, el Pont d'Armentera, Puigpelat, Querol, la Riba, Rodonyà, el Rourell, Vallmoll, Valls, Vilabella i Vila-rodona.

La demografia de l'Alt Camp, tenint en compte el cens de Floridablanca, es pot estimar en 25.461 habitants. L'altra dada de referència és de l'any 1854, que reflecteix una població de 38.507 habitants, que significa un creixement positiu de 13.046. Si també es té en compte el cens de 1717, quan la població era de 9.384, es pot afirmar que la tendència d'aquesta comarca, al llarg del segle, va tenir un augment considerable.

Gràfic 8. Emigració de l'Alt Camp a Llatinoamèrica segons l'any de sol·licitud de l'expedient.

El gràfic 8 reflecteix els anys en què els emigrants vinculats als municipis de l'Alt Camp van sol·licitar l'expedient per poder embarcar-se a Amèrica. S'han localitzat un total de 22 expedients, tots pertanyents a homes, que van viatjar en dos moments àlgids: l'any 1804, amb cinc sol·licituds, que representen el 22,7%; i l'any 1829 amb quatre, que suposen el 18,2%. En definitiva, existeix un balanç descendent de les migracions de tot el període.

Taula 77. Emigració de l'Alt Camp segons el lloc de naixement.

Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
Alt Camp	22
Alcover	1
Bràfim	3
el Pont d'Armentera	1
Puigpelat	1
Puigtinyós	1
la Riba	1
Valls	12
Vila-rodona	2
Total	22

En relació al lloc de naixement, tots els passatgers van nèixer a la comarca de l'Alt Camp; les proporcions eren les següents: Valls el 54,5% (12 emigrants); Bràfim el 13,6% (3); Vila-rodona pràcticament el 9,1% (2); i, la resta, és a dir, Alcover, la Riba, el Pont d'Armentera, Puigpelat i Puigtinyós, el 4,5%, (1) respectivament.

La taula següent mostra el lloc de residència dels sol·licitants; molts dels quals van migrar abans de passar a ultramar. Els que van decidir residir fora de l'Alt Camp van ser:

Taula 78: Emigrants que van nèixer i a l'Alt Camp i van passar a residir a una altra comarca.

Nom i cognoms	Naixement	Residència
Francesc Raventós Coll ²⁵⁹	Bràfim	Vilanova i la Geltrú
Julià Baldrich ²⁶⁰	Valls	Barcelona
Pau Ferrando Galofré ²⁶¹	Vila-rodona	Vilanova i la Geltrú
Joan Xibent ²⁶²	Vila-rodona	Sitges
Joan Rosell Urgelles ²⁶³	Bràfim	Tarragona
Narcís Llorens Morla ²⁶⁴	Valls	Barcelona
Joan Fusté Mata ²⁶⁵	Bràfim	el Vendrell
Josep Colomines ²⁶⁶	Valls	Mataró
Baltasar Baldrich Andreu ²⁶⁷	Valls	Barcelona

259 AGI. Indiferente, 2136, sig. 161.

260 AGI. Indiferente, 2147, sig. 15.

261 AGI. Ultramar, 345, sig. 15.

262 AGI. Ultramar, 347, sig. 76.

263 AGI. Ultramar, 496, sig. 51.

264 AGI. Ultramar, 354, sig. 62.

265 AGI. Ultramar, 496, sig. 55.

266 AGI. Ultramar, 360, sig. 110.

267 AGI. Ultramar, 364, sig. 58.

Taula 79. Emigració de l'Alt Camp segons el lloc de residència.

Municipi de residència	Nombre d'emigrants
Alt Camp	13
Alcover	1
el Pont d'Armentera	1
Puigpelat	1
Puigtinyós	1
la Riba	1
Valls	8
Tarragonès	1
Tarragona	1
Altres localitats catalanes	8
Barcelona	3
Mataró	1
Sitges	1
el Vendrell	1
Vilanova i la Geltrú	2
Total	22

Així doncs, tenint en compte la migració interna, es pot observar que Valls va passar del 54,5% (12) al 36,4% (8), Barcelona passa a representar el 13,6% (3) i Vilanova i Geltrú el 8,7% (2); la resta mostra una sola referència.

Per últim, localitzem un seguit de municipis amb un sol emigrant, els quals conformen, cada un d'ells, el 4,3%. Corresponen a les localitats d'Altafulla, la Riba, Mataró, el Pont d'Armentera, Puigpelat, Puigtinyós, Sitges, Tarragona i el Vendrell. La diferència entre les altres dues comarques és que en aquesta no hi va haver migració interior.

Taula 80. Emigració de l'Alt Camp segons el lloc de destinació.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Argentina	2
Buenos Aires	2
Cuba	10
l'Havana	6
Santiago de Cuba	3
Trinidad	1
Mèxic	3
Veracruz	3
Puerto Rico	4
Mayagüez	1
Puerto Rico	1

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
San Juan	2
Uruguai	2
Montevideo	2
Veneçuela	1
Cumanà	1
Total	22

- En relació al lloc de destinació, el més triat va ser Cuba amb el 45,45% (10), a l'Havana hi va anar el 27,27% (6), a Santiago el 13,63% (3) i a Trinidad el 4,54% (1).
 - En segon lloc, amb quatre passatgers, es troba Puerto Rico; dos van anar a San Juan, un a Mayagüez i un altre sense especificar el destí.
 - A Mèxic, en tercer lloc, amb tres emigrants amb destinació a Veracruz.
 - Seguidament, Veneçuela, Argentina i l'Uruguai, amb dos passatgers cadascun. A l'Uruguai i a l'Argentina es van concentrar a les seves respectives capitals, Montevideo i Buenos Aires. En el cas de Veneçuela la destinació va ser Cumanà.
- Els motius per marxar –representats a la taula 81–, en un 95,4% (21) eren econòmics, mentre que en un emigrant no ho menciona, però es pot suposar que també era econòmic, ja que una altra possibilitat, hauria estat documentada.

Taula 81. Emigració de l'Alt Camp segons la justificació.

Justificació	Nombre d'emigrants
Econòmica	21
S'ignora	1
Total	22

Taula 82. Emigració de l'Alt Camp segons la professió.

Professió	Nombre d'emigrants
Comerciant	17
Boter	1
Notari mosso	1
Sobrecàrrec	2
S'ignora	1
Total	22

La gran majoria dels emigrants de l'Alt Camp van dedicar-se al comerç, tot i que també hi havia representants d'altres sectors. S'ha de destacar Josep Rovira Arbós, el qual exercia com a aprenent de notari, *notari mosso*.²⁶⁸

268 AGI. Ultramar, 361, sig. 76.

Taula 83. Emigració de l'Alt Camp segons l'estat civil.

Estat Civil	Nombre d'emigrants
Casat	7
Solter	15
Total	22

En relació a l'estat civil, cal recordar que tots els emigrants eren homes, pràcticament el 68,2% (15) n'eren solters, mentre que el 31,8% (7) n'eren casats.

Taula 84. Emigració de l'Alt Camp segons el sexe.

Sexe	Nombre d'emigrants
Homes	22
Total	22

5.2.3.1. Alcover

Alcover és un municipi de 46 km², situat a l'Alt Camp, que limita amb els termes municipals de Valls a l'est; la Riba, al nord; Mont-ral, a l'oest, l'Albiol i la Selva del Camp, al sud-oest; i Vilallonga del Camp, Perafort, el Milà, la Masó i el Rourell, al sud-est. La població d'Alcover l'any 1787 era de:

Taula 85. Cens de Floridablanca, Alcover.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	278	257	--	--	--	--	535
de 7 a 16	282	259	4	4	--	--	549
de 16 a 25	83	72	40	40		2	237
de 25 a 40	13	8	260	260	1	7	549
de 40 a 50	38	1	156	156	7	17	375
més de 50	5	3	90	90	39	73	300
Total	699	600	550	550	47	99	2.545

D'aquests 2.545 habitants, solament en va emigrar un, cosa que suposa el 0,03% del total i el 0,08% de la població adulta.

- Josep de Rovira Arbós de 24 anys, natural i veí d'Alcover, fill de Pau de Rovira Valldenera i d'Antònia Arbós Pilas, de professió escrivà va sol·licitar passar a Santiago de Cuba, el 29 d'octubre de 1831, per treballar a la casa de comerç del seu cosí, Francesc Rovira Navia, comerciant de la dita ciutat.²⁶⁹

269 AGI. Ultramar, 361, sig. 76

5.2.3.2. Bràfim

Bràfim és un municipi de 6 km², que limita amb els municipis de Montferri a l'est, Vila-rodona i Alió al nord, Puigpelat a l'oest i Vilabella al sud. Segons el cens de Floridablanca, l'any 1787 la demografia era de:

Taula 86. Cens de Floridablanca, Bràfim.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	99	103	--	--	--	--	202
de 7 a 16	96	84	--	--	--	--	180
de 16 a 25	33	38	16	16	--	--	103
de 25 a 40	11	4	95	97	1	9	217
de 40 a 50	2	2	45	45	1	7	102
més de 50	6	2	40	40	12	24	124
Total	247	233	196	198	14	40	928

D'aquests 928 habitants només tres van emigrar a Amèrica, és a dir, el 0,3% del total i el 0,6% dels adults. Aquests, cal dir que tot i que van nèixer a la localitat, en el moment del trasllat residien a altres poblacions catalanes, tot evidenciant la important migració interna i més concretament interior-litoral.

- Francesc Raventós Coll, fill de Josep i de Maria, casat amb Maria Puyol, que residia a Vilanova i la Geltrú, va sol·licitar passar a Cumanà el 18 de setembre de 1804 en el paquebot *San Jerónimo*, en qualitat de sobrecàrrec.²⁷⁰
- Joan Rosell Urgellès, fill d'Antoni i de Francesca, casat amb Maria Rius, era veí de Tarragona, i el 26 de maig de 1829 va justificar el trasllat a San Juan de Puerto Rico per solucionar assumptes mercantils que tenia amb els seus cunyats, Joaquim i Marià Rius, comerciants d'aquella ciutat.²⁷¹
- Joan Fusté Mata, fill de Josep Fusté Baldrich i de Maria, difunta, de professió boter, veí del Vendrell, el 22 d'agost de 1829 demanava anar a San Juan de Puerto Rico per ajudar a Salvador González en la casa de comerç.²⁷²

5.2.3.3. Pont d'Armentera, el

El Pont d'Armentera és un municipi de 22 km². Limita amb els termes municipals de Querol al nord-est, Aiguamúrcia al sud-est, el Pla de Santa Maria al sud-oest, Cabra del Camp a l'oest i amb els de Sarral i Pontils al nord. Segons el cens de Floridablanca de 1787, la demografia del municipi era de:

270 AGI. Indiferente, 2136, sig. 161

271 AGI. Ultramar, 496, sig. 51

272 AGI. Ultramar, 496, sig. 55

Taula 87. Cens de Floridablanca, el Pont d'Armentera.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	103	101	--	--	--	--	204
de 7 a 16	87	69	--	1	--	--	157
de 16 a 25	27	40	31	29	--	--	127
de 25 a 40	19	22	63	61	2	1	168
de 40 a 50	13	6	85	75	2	4	185
més de 50	3	2	50	63	3	6	127
Total	252	240	229	229	7	11	968

Del Pont d'Armentera, només s'ha localitzat un passatger que representa el 0,1% del total, i el 0,2% de l'adulta:

- Antoni Ral, fill de Joaquim Ral, difunt, i de Francesca Vicens; s'havia casat amb Marina Carbonell. Era fill i veí del Pont d'Armentera, va sol·licitar passar a l'Havana el 17 d'agost de 1825. Pretenia romandre-hi per un període de dos anys, per obrir una botiga d'adrogueria i confiteria i recollir alguns cabals propis.²⁷³

5.2.3.4 Puigpelat

Puigpelat és un municipi de 9 km². Limita amb els termes municipals d'Alió al nord, Bràfim a l'est, Vilabella i Nulles al sud, Vallmoll al sud-oest i Valls a l'oest. La demografia, l'any 1787, era de:

Taula 88. Cens de Floridablanca, Puigpelat.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	59	52	--	--	--	--	111
de 7 a 16	40	43	--	--	--	--	83
de 16 a 25	44	25	--	--	--	--	69
de 25 a 40	1	1	37	37	1	--	77
de 40 a 50	5	3	15	15	3	4	45
més de 50	--	--	27	27	9	9	72
Total	149	124	79	79	13	13	457

S'ha localitzat un sol passatger que suposa el 0,2% del total, i el 0,5% de l'adulta. L'emigrant va ser:

- Josep Ferran Martí, fill de Francesc Ferran Ferré i de Teresa Martí, va sol·licitar passar a Montevideo el 24 de març de 1804 per dedicar-se al comerç.²⁷⁴

273 AGI. Ultramar, 344, sig. 11

274 AGI. Indiferente, 2135, sig. 43

5.2.3.5 Puigtinyós (Montferri)

La localitat de Puigtinyós, des de 1917 anomenada Montferri,²⁷⁵ ocupa una extensió de 19 km². Limita amb els termes de Vila-rodona al nord, Rodonyà al nord-est, Masllorenç a l'est i Bonastre al sud-est (aquests dos darrers pertanyents al Baix Penedès); Salomó al sud del Tarragonès, Bràfim i Vilabella a l'oest. La seva demografia l'any 1787 era:

Taula 89. Cens de Floridablanca, Puigtinyós.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	32	40	--	--	--	--	72
de 7 a 16	23	30	--	--	--	--	53
de 16 a 25	16	24	3	4	--	--	47
de 25 a 40	4	3	24	27	3	1	62
de 40 a 50	--	--	16	19	1	2	38
més de 50	3	--	17	6	4	4	34
Total	78	97	60	56	8	7	306

Només hi ha comptabilitzat un emigrant que representa el 0,3% dels 306, i el 0,7% de l'adulta:

- Pau Vidal Molas, fill de Pau Vidal i de Josepa Molas, volia passar a Puerto Rico el març de 1802. Va marxar amb la pollacra *San Francisco de Paula*, com ajudant de Gregori Julibert.²⁷⁶

5.2.3.6 Riba, la

la Riba és un municipi de 8 km². El terme municipal limita amb els termes de Vilaverd i Montblanc al nord, ja a la Conca de Barberà; amb Valls a l'est, amb Alcover al sud i Mont-ral a l'oest. La demografia de la Riba segons el cens de Floridablanca era de:

Taula 90. Cens de Floridablanca, la Riba.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	65	56	--	--	--	--	121
de 7 a 16	54	54	--	1	--	--	109
de 16 a 25	44	23	7	13	--	1	88
de 25 a 40	10	3	56	58	1	2	130
de 40 a 50	--	--	26	23	--	1	50
més de 50	--	--	24	18	8	4	54
Total	173	136	113	113	9	8	552

275 Montferri [en línia]. <<http://www.montferri.altanet.org/niv2.php?id=11>> [Consulta: 28 març 2016]

276 AGI. Indiferente, 2127, sig. 6

S'ha localitzat un sol passatger, que suposa el 0,2% del total, i el 0,4% de l'adulta. L'emigrant va ser:

- Ferran Amill Camps, fill de Salvador i de Teresa, nat i veí d'aquest municipi, va sol·licitar passar a Mayagüez el 28 de setembre de 1829, justificant que havia d'assistir al seu germà, Antoni Amill, comerciant de la dita ciutat.²⁷⁷

5.2.3.7 Valls

Valls és la capital de la comarca de l'Alt Camp. Comprèn una extensió de 55 km². Limita amb els municipis de Figuerola del Camp al nord, el Pla de Santa Maria, Alió i Puigpelat a l'est, Vallmoll al sud, la Masó, el Milà, Alcover i la Riba a l'oest, tots de l'Alt Camp, i amb el de Montblanc al nord (a la Conca de Barberà). La distribució demogràfica de Valls, l'any 1787, era:

Taula 91. Cens de Floridablanca, Valls.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	974	967	--	--	--	--	1.941
de 7 a 16	875	845	10	10	--	2	1.742
de 16 a 25	321	321	155	156	2	9	964
de 25 a 40	83	20	652	655	14	40	1.464
de 40 a 50	18	11	370	372	21	90	882
més de 50	22	4	445	444	95	159	1.169
Total	2.293	2.168	1.632	1.637	132	300	8.162

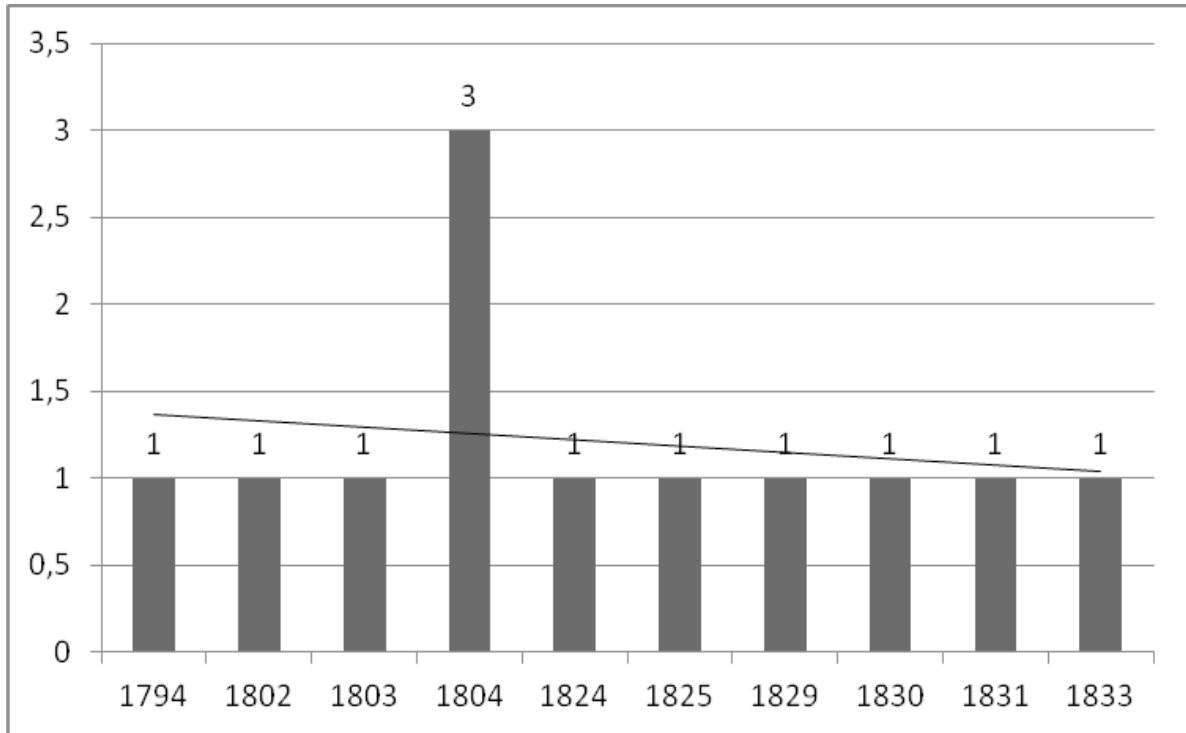
S'han localitzat 12 emigrants vinculats amb Valls, que suposen el 0,2% dels 8.162 habitants i el 0,3% dels inclosos en la població l'adulta. A més, es pot dir que l'emigració de Valls va suposar el 54,5% de les 22 sol·licituds de l'Alt Camp. D'aquests, un va demanar passar més d'una vegada:

- Joan Rodón Gallisà, fill de Pau Rodón i de Teresa Gallisà, va sol·licitar viatjar a Veracruz dues vegades, la primera el 18 de maig de 1803 i la segona l'any següent, el 31 de març de 1804. Una qüestió que sorprèn d'aquest emigrant és que la primera sol·licitud, per anar a Veracruz, era per quatre anys. Però la segona va ser tramitada molt abans que s'exhaurissin els quatre anys, al·legava que havia de resoldre assumptes pendents.²⁷⁸

277 AGI. Ultramar, 496, sig. 36

278 AGI. Indiferente, 2135, sig. 71 i Indiferente, 2131, sig. 161

Gràfic 9. Emigració de Valls a Llatinoamèrica segons l'any de sol·licitud de l'expedient.

En relació a l'any de sol·licitud dels expedients, es pot observar que va ser un flux continu, sobretot durant el segle XIX, ja que al segle XVIII només una persona va demanar passar a Ultramar. L'any 1804 hi va haver un augment de l'emigració amb tres sol·licituds, que suposen el 25% del total. A causa de l'increment d'aquest any es pot observar que la resta del període és descendent.

D'altra banda, s'ha de referir que tots els emigrants comptabilitzats van nèixer a Valls. Encara que no tots van romandre en aquest municipi.

Taula 92. Emigració de Valls segons el lloc de naixement.

Municipi de naixement	Nombre d'emigrants
Valls	12
Total	12

La taula següent mostra el nombre d'emigrants sol·licitants, que van desplaçar-se a altres municipis. Dels dotze totals, el 66,7% (8) va romandre a Valls, mentre que tres van anar a viure a Barcelona i un a Mataró.

Taula 93. Emigrants que van nèixer a Valls i van passar a residir fora d'aquesta localitat

Nom i cognoms	Residència
Julià Baldrich ²⁷⁹	Barcelona
Narcís Llorens Morla ²⁸⁰	Barcelona
Josep Colomines ²⁸¹	Mataró
Baltasar Baldrich Andreu ²⁸²	Barcelona

Taula 94. Emigració de Valls segons el lloc de residència.

Municipi de residència	Nombre d'emigrants
Alt Camp	8
Valls	8
Altres localitats catalanes	4
Barcelona	3
Mataró	1
Total	12

Taula 95. Emigració de Valls segons el lloc de destinació.

Municipi de destinació	Nombre d'emigrants
Argentina	2
Buenos Aires	2
Cuba	6
l'Havana	4
Santiago de Cuba	1
Trinidad	1
Mèxic	3
Veracruz	3
Uruguai	1
Montevideo	1
Total	12

Pel que fa a la destinació:

- La meitat va desplaçar-se a Cuba, concretament a l'Havana el 33,3% (4), i a Santiago (1) i Trinidad el 8,3% (1).
- La segona destinació va ser Mèxic, amb tres passatgers, concretament a Veracruz, amb el 25% (3).

279 AGI. Indiferente, 2147, sig. 15.

280 AGI. Ultramar, 354, sig. 62.

281 AGI. Ultramar, 360, sig. 110.

282 AGI. Ultramar, 364, sig. 58.

- Seguidament Argentina (Buenos Aires) amb el 16,6 (2), i l'Uruguai (Montevideo), amb 8,3% (1).

Taula 96. Emigració de Valls segons la justificació.

Justificació	Nombre d'emigrants
Econòmica	11
S'ignora	1
Total	12

La taula 96 mostra que el 91,7% (11) marxava per motius econòmics, és a dir, per millorar les seves condicions o per recollir cabals. Això indica una vegada més que Ultramar es va convertir en un lloc d'oportunitats i recompensa. La resta, encara que no ho justifica, es pot entendre que va ser per la mateixa raó.

Taula 97. Emigració de Valls segons l'estat civil.

Estat civil	Nombre d'emigrants
Casat	2
Solter	10
Total	12

Cal dir que el 83,3% estaven solters, mentre que la resta eren casats. L'existència del vincle matrimonial ens permet intuir que la majoria d'aquests emigrants tenien la pretensió de tornar, ja que les seves famílies romanien a Catalunya. La taula 100 mostra que la totalitat dels passatgers van ser homes.

Taula 98. Emigració de Valls segons el sexe.

Sexe	Nombre d'emigrants
Homes	12
Total	12

5.2.3.8 Vila-rodona

Vila-rodona és un municipi de 33 km² que està situat a l'extrem est de la Serra del Montmell. Limita amb Aiguamúrcia al nord, el Pla de Santa Maria al nord-oest, Alió a l'oest, Bràfim, Montferri i Rodonyà al sud, tots dins l'Alt Camp; i el Montmell a l'est, dins el Baix Penedès. Segons el cens de Floridablanca, la població l'any 1787 era de:

Taula 99. Cens de Floridablanca, Vila-rodona.

Edat	Solters	Solteres	Casats	Casades	Vidus	Vídues	Total
fins a 7 anys	179	139	--	--	--	--	318
de 7 a 16	116	135	--	--	--	--	251
de 16 a 25	72	64	11	22	--	1	170
de 25 a 40	43	9	109	136	3	8	308
de 40 a 50	5	1	64	67	2	6	145
més de 50	15	2	90	60	26	43	236
Total	430	350	274	285	31	58	1.428

Hi ha comptabilitzats dos passatgers que representen el 0,14% del total i gairebé el 0,3% de la població adulta. Els emigrants van ser:

- Pau Ferrando Galofré, fill de Pau i de Maria, casat amb Antònia Riba i veí de Vilanova i la Geltrú, va sol·licitar passar a l'Havana el 6 de setembre de 1826; ho va justificar per incorporar-se a la botiga que posseïa en aquesta població.²⁸³
- Joan Xibent Galofré, de 23 anys, veí de Sitges, era fill de Francesc i de Teresa, estava casat amb Peregrina Montaner. Va sol·licitar passar a Santiago de Cuba justificant que volia incorporar-se a la companyia comercial del seu cunyat, Josep Montaner.²⁸⁴

283 AGI. Ultramar, 345, sig. 15.

284 AGI. Ultramar, 347, sig. 76.

6. CONCLUSIONS FINALS

6. CONCLUSIONS FINALS

L'emigració dels habitants del Camp de Tarragona cap a Llatinoamèrica -com ha passat en tots els fets migratoris succeïts al llarg de la història- durant el període comprès entre 1778 i 1833, va esdevenir un fet molt significatiu, tant en les relacions personals, socials i econòmiques dels mateixos protagonistes, com en els aspectes polítics i comercials dels territoris d'origen i dels territoris de destinació.

A l'estudi s'ha pogut treballar la informació referida als emigrants des d'una perspectiva quantitativa, però també des d'un punt de vista social i humà, cosa que ens ha permès investigar aspectes més personals. A través de la documentació enviada pels ajuntaments als jutges d'arribada, encarregats de certificar el pas a les colònies, s'han pogut documentar molts dels interrogants plantejats al principi del treball.

La decisió d'emigrar es va veure afavorida i interrompuda, d'una banda pels diferents esdeveniments polítics que tindran com a escenari de fons els conflictes amb França, Anglaterra i els moviments independentistes americans i, de l'altra, per les qüestions econòmiques, per exemple episodis de crisi o reformes legislatives, com el Decret de lliure comerç.

El Decret de lliure comerç, promulgat per Carles III el 1778, va permetre als catalans embarcar-se sense haver d'interpel·lar la Corona de Castella. Aquesta nova legislació, que a l'inici es va percebre amb incertesa, va evidenciar en els seus articles un considerable proteccionisme estatal, combinat amb una sèrie de prescripcions de tipus religiós, que impedia viatjar a tots aquells que no fossin lleials a l'Estat i a l'Església. A més a més, aquesta normativa va suposar un greuge cap a les dones, que van veure restringides les seves possibilitats d'embarcar.

Al servei d'aquestes idees es van projectar les reformes colonials que van mostrar la influència del centralisme borbònic en les unitats administratives, en l'intervencionisme estatal en l'economia, en les institucions i en els òrgans de govern. Contra aquestes reformes i contra la pujada d'impostos, a Índies no van trigar gaire a produir-se les reaccions, a vegades no sense certa violència. Les independències van ser essencials en tot el procés migratori, ja que van dificultar el pas a les zones emancipades o en vies d'emancipació. D'igual manera, aquells països que van rebre menys emigració van ser els que més aviat es van independitzar.

Pel que fa a les mesures per desplaçar-se a Amèrica, el 1810, com a conseqüència de la invasió napoleònica, per evitar la presència d'afrancesats en el procés migratori, es va refer la legislació que regulava les migracions i que suposava la modificació dels articles 10 al 14 del Decret de lliure comerç. També es van modificar els requisits: es demanava haver estat fidel a la pàtria, estar exempt del servei d'armes i no estar inscrit en la matrícula de marina. Per altra banda, la legislació de 1827 va suposar una important concessió als emigrants, ja que no havien de justificar obligatòriament el seu pas a Amèrica; per tant, el recompte real es va fer molt més complicat.

Immersionats en el fet migratori, entre 1802 i 1805, i a partir de 1827, van ser els dos períodes en què més expedients es van gestionar. Del Camp de Tarragona es van expedir un total de 331 sol·licituds, que no persones, ja que hi va haver alguns emigrants que van viatjar més d'una vegada. Aquest anar i tornar no era estrany, quan es tractava de persones vinculades a l'activitat comercial.

De les tres comarques del Camp de Tarragona, el Tarragonès, amb un total de 259 emigrants, va ser la que més sol·licituds va tramitar; al Baix Camp hem localitzat 54 demandes. S'ha de recordar que entre aquestes dues comarques hi va haver una migració interna que va provocar que la suma total fos de 335 sol·licituds, és a dir, que quatre emigrants s'han comptabilitzat als dos territoris, però no al total, on s'ha rectificat. Per últim, l'Alt Camp va incorporar 22 expedients, i fou la comarca amb menys demandes.

Cal advertir que hi va haver passatgers que van marxar il·legalment, els *llovidos*; aquests, naturalment, no han pogut ser comptats. No ignorem que es van desplaçar durant tot el període, malgrat que l'Estat va imposar una sèrie de sancions que contínuament eren modificades incrementant el càstig. Se sap que van oscil·lar, si l'il·legal era de sang noble, entre cent mil maravedisos i deu anys de desterrament fora d'Espanya, o cent fuetejades per substituir la multa si eren de baixa condició.

Parlar d'emigració ha obligat a referir-nos a l'existència d'una important mobilitat interna dels mateixos emigrants. Abans de marxar cap a Amèrica alguns dels passatgers havien migrat dins el territori. Això ens indica que devia ser gent d'ànim emprenedor, que ja havia sofert el trauma d'haver de deixar la casa. Aquesta migració interna ha permès veure les diferències entre localitats d'origen i de residència. Es pot observar com existeix un desplaçament des de l'interior cap als municipis del litoral i, més concretament, una emigració camp-ciutat, que s'acabarà de fer més evident a mitjan segle XIX.

Les sol·licituds anaven acompanyades normalment de la carta d'un familiar, instal·lat ja a ultramar, que reclamava la presència del sol·licitant amb una finalitat comercial o personal, fet que facilitava l'autorització per fer el viatge. Va ser així com es van crear xarxes familiars que van contribuir que la gent d'un mateix poble es dirigís a les mateixes destinacions, formant-se clans familiars o lobbys comercials. Era tan important el grau de relació amb la seva terra i la família, que quan un comerciant deixava els seus negocis cridava a algun parent perquè els anés a regentar.

Viatjar a Amèrica tenia riscos. La incertesa del viatge (malalties, temporals o atacs de pirateria) queda de manifest quan alguns dels emigrants, abans d'emprendre l'aventura, signaven documents notariaus, com per exemple poders, per a la cessió de drets o manifestar últimes voluntats. Això ens permet conèixer quines eren les relacions personals d'aquests emigrants i les persones i propietats que deixaven darrere seu. A més, en alguns testaments també apareixen els testimonis de l'estada dels emigrants a Índies, on s'explica on anaven, on havien estat i si tenien algun familiar, tot plegat era part intrínseca del protocol notarial.

En el contingut dels expedients existeixen diferències entre homes i dones pel que fa a la documentació a presentar. Per exemple, les dones havien d'aclarir quina era la professió del seu marit. A través d'aquests documents es pot apreciar el paper de la dona a la societat hispànica, des de finals del segle XVIII i primer terç del XIX, en el sentit que si bé no representaven un percentatge molt important en les migracions, la seva aprovació era imprescindible quan els emigrants estaven casats. Tot i estar dins d'una societat eminentment patriarcal, la presència de la dona, no tant directament com indirectament, va ser fonamental. En el cas dels solters, també feia falta el consentiment dels pares i mares.

Un altre element important és valorar el punt de protagonisme que van tenir les dones del Camp de Tarragona en el procés migratori. Ni les del Baix Camp ni les de l'Alt Camp van tenir representació en aquest procés, i només nou van emigrar des del Tarragonès. Per justificar la seva sortida al·legaven motius socials, que generalment no eren altres que acompanyar les seves famílies. Aquest element és un signe de permanència, doncs, el fet de desplaçar-se tota la unitat familiar és indicatiu de voler establir-se per un llarg període.

Com que l'objectiu era anar a treballar, el perfil de l'emigrant era el d'una persona jove. En definitiva, el que es buscava era millorar la vida, que es concretava amb l'esperança i el desig de prosperitat econòmica, sense oblidar els aspectes familiars i socials.

L'estat civil dels emigrants revela que la majoria eren solters, per tant els compromisos familiars eren més febles, doncs, no havien de mantenir la cohesió de la família. Això els permetia romandre més temps fora de casa i, fins i tot, arrelar-se al territori.

Rebatent els plantejaments negatius sobre l'emigració, que sostenen que la fugida de població va suposar un empobriment del país per falta de mà d'obra, considero que les migracions van esdevenir beneficioses; en moments de crisi es van convertir en una vàlvula d'escapament que van alleugerir la situació laboral interna. Per altra banda, només cal passejar per alguns pobles del litoral català per veure l'empremta que alguns d'aquests indians van deixar en les xarxes urbanes i industrials. Seria el cas d'Altafulla, Cambrils, Torredembarra o Tarragona i també Reus, per la seva forta relació marítima.

Els emigrants eren treballadors que, per fer front als costos del viatge, havien de tenir una certa capacitat econòmica, no eren grans hisendats però tampoc no devien ser pobres econòmicament. En alguns casos, transportar productes propis per poder negociar o treballar als mateixos vaixells, els facilitava poder pagar-se el viatge.

En relació als models de les embarcacions, s'ha de dir que en el moment d'expedir la sol·licitud, generalment, no sabien en quin vaixell viatjarien; és per això que el percentatge d'embarcacions que s'ha identificat sigui tan baix: solament 64, que representen el 19% de les 331 sol·licituds. El tipus de vaixells més citats als expedients són les pollacres amb el 29,7%, seguides dels bergantins amb el 25%, el 12,5% de les fragates, el 8% de paquebots i per últim dues bombardes, un xabec i una barca.

La representació dels municipis protagonistes de l'emigració del Camp de Tarragona evidencia dos elements fonamentals: el primer és que les localitats referides com a lloc de

naixement, en relació al total d'emigrants, són Torredembarra amb el 33%, Altafulla amb el 21,7%, Tarragona i Reus amb el 10,6% i, per últim, Valls amb el 3,6%; en el segon, si es té en compte les localitats com a lloc de residència, aquesta representativitat es torna a repetir, tot i que Barcelona agafa protagonisme, relegant Valls a la cinquena posició, cosa que evidencia el desplaçament dels ciutadans del camp cap a la gran ciutat. Les localitats del litoral tornen a tenir la representació més gran quan es refereix als municipis de residència: Torredembarra passa a tenir el 35%, Altafulla el 23,2%, Tarragona l'11,2%, Reus descendeix al 7,8% i Barcelona passa a representar el 3,6%.

Si es té en compte les dades demogràfiques del cens de Floridablanca, les més fiables d'aquell moment, per cadascun dels municipis, els emigrants de Torredembarra van representar el 6% de la seva localitat, a Altafulla el 4,7%, a Salou el 2,8%, a Creixell l'1,3% i a Ferran l'1%. La resta no van superar l'1%, cosa que ens indica que l'emigració al Camp de Tarragona, exceptuant les localitats del litoral, no va esdevenir un fenomen massiu.

El fet d'estar en municipis pròxims a la costa afavoria que les persones estiguessin més familiaritzades amb el mar i no els hi fes tanta por la incertesa del viatge. També es pot afegir que era lògic que la gent del litoral, més acostumada a la mobilitat i a rebre persones que procedien d'altres indrets, tinguessin una perspectiva del món molt diferent de la dels habitants de l'interior. La vinculació d'Altafulla i Torredembarra amb la zona del Gaià i del Penedès va tenir un pes considerable en el procés migratori, ja que el conjunt d'aquests dos territoris va ser el que més emigració va presentar en aquest període, un 54,4% del total si es té en compte la representació per naixement, i el 58% si atenem al lloc de residència.

Excepcionalment s'han trobat alguns fills d'emigrants catalans que havien nascut a Ultramar, que en un moment determinat havien retornat a Espanya i, posteriorment, tornaven a marxar. Això mostra que no havien perdut la vinculació amb el Camp de Tarragona, però tampoc de les terres d'adopció o de naixement.

En relació a la professió, majoritàriament eren comerciants que viatjaven per motius econòmics i estaven sotmesos a la jurisdicció ordinària. Tot i que també apareixen alguns menestrals i un militar. Aquests últims, juntament amb els religiosos i els presos, es regien per un altre tipus de jurisdicció.

En molts moments la destinació es va veure influïda per la legislació i pels esdeveniments polítics, sobretot pels moviments revolucionaris criolls. Les destinacions preferides pels habitants del Camp de Tarragona van ser Cuba amb el 52,3% i Puerto Rico amb el 14,8%. Aquestes dues illes també van ser les últimes en independitzar-se d'Espanya, cosa que pot portar-nos a pensar que l'element migratori potser va tenir quelcom a veure en el desenvolupament del procés independentista.

Per últim, la realització d'aquell treball ha obert altres possibilitats d'estudi a través dels llibres sacramentals de les localitats estudiades. Els llibres de baptismes, matrimonis i òbits permetran ampliar les dades familiars dels emigrants. En el cas dels d'òbits, quan algú dels emigrants no va generar expedient per marxar, hi podem trobar testimoni de la seva presència a Amèrica.

The image shows a close-up of aged, textured paper with a dark horizontal band across the middle. The paper has a mottled, brownish-gold color with visible fibers and some creases. The dark band is a solid, dark brown or black color, providing a high-contrast background for the white text.

7. BIBLIOGRAFIA

7. BIBLIOGRAFIA

- A.D. "Americanos" "Indianos". *Arquitectura i urbanisme al Garraf, Penedès i Tarragonès (Baix Gaià). Segles XVIII-XX*. Vilanova i la Geltrú: Biblioteca-Museu Balaguer, 1990.
- A.D. *Diccionari dels catalans d'Amèrica*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1992.
- A.D. *Gran geografia comarcal de Catalunya*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992.
- A.D. *Diccionari dels catalans d'Amèrica: contribució a un inventari biogràfic, toponímic i temàtic*. Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya i Generalitat de Catalunya, 1992.
- AGUIRREZABALA SILVA, Marcela. "Les dones del comerç ultramarí. Riu de la Plata, 1776-1810". *Recerques*, núm. 56 (2008), p. 131-164.
- ARNABAT MATA, Ramon. "El trienio liberal en Catalunya". *Espanya contemporània*, núm. 21 (2002), p. 1-18.
- BAHAMONDE MAGRO, Àngel; CAYUELA FERNÁNDEZ, Josep. *Hacer las Américas. Las élites coloniales españolas en el siglo XIX*. Madrid: Alianza Editorial Quinto Centenario, 1992.
- BALLESTER BAIGES, Lluís. *Tarragona en el primer terç del segle XIX. El comerç amb Amèrica. Participació i guanys*. Tarragona: Port de Tarragona, Tarragona, 2013.
- BARNADAS MESTRES, Josep M. "Aspectes de la presència catalana a l'Amèrica colonial (1500-1800)". *Jornades d'Estudis Catalano-Americans*, Barcelona, Vol. I, 1985, p. 27-56.
- BERNAL RODRÍGUEZ, Antonio Miguel (coor.). *El "comercio libre" entre España y América Latina, 1765-1824*. Madrid: Fundación Banco Exterior, 1987.
- BERTOMEU SÁNCHEZ, Josep R. "Ciencia y política durante el reinado de Josep I (1808-1813): El proyecto de Real Museo de Historia Natural". *Hispania*, núm. 233 (2009), p. 769-792.
- BORREGÓN RIBES, Vicente. *La emigración española a América*. Vigo: Faro de Vigo, 1951.
- CHUST CALERO, Manuel (dir.). *Las Independencias Iberoamericanas: Controversias, Cuestiones, Interpretaciones*. València: PUV, 2010.
- CHUST CALERO, Manuel. "El laberinto de las independencias". CHUST CALERO, Manuel (dir.). *Las Independencias Iberoamericanas: Controversias, Cuestiones, Interpretaciones*. València: PUV, 2010, p. 13-28.
- CIFRE DE LOUBRIEL, Estela. *La emigración española a Puerto Rico durante el siglo XIX*. San Juan de Puerto Rico: Instituto de Cultura Puertorriqueño, 1975.
- CLARENCE, Haring. *Comercio y navegación entre España y las Indias*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 1939.
- COMPANYS I FARRERONS, Isabel. *Torredembarra i Clarà medievals (segles XIII i XIV)*. Torredembarra: Ajuntament de Torredembarra, 1999.
- DE CASTRO Y BRAVO, Federico. *Derecho Civil de España*. Tomo II. Derecho de la Persona. Madrid: Civitas, 1986.
- DELGADO RIBAS, Josep M. "Amèrica y el comercio de Indias en la Historiografía catalana (1892-1978)". *Boletín Americanista*, núm. 28 (1978), p. 179-187.

- “La migración española a América Latina durante la época del comercio libre (1765-1820), un ejemplo Catalán”. *Boletín Americanista*, núm. 32 (1982), p. 115-137.
- DOMÍNGUEZ ORTIZ, Antonio. *Sociedad y Estado en el siglo XVIII*. Barcelona: Ariel, 1976.
- EIRAS ROEL, Antonio (Coor.). *Emigración Española y Portuguesa a América*. Alacant: Instituto de Cultura Joan Gil Albert, 1991.
- ESCUADERO LÓPEZ, Josep Antonio. *Españoles de ambas orillas: emigración y concordia social*. Lisboa: Sociedad Estatal Lisboa 98, 1998.
- FÀBREGAS ROIG, Josep. *La Guerra Gran 1793-1795: El protagonisme de Girona i la movilització dels miquelets*. Lleida: Pagès editors, 2000.
- “El libre comercio de Cataluña con América durante la guerra de las Trece Colonias, 1779-1783”. MARTINEZ SHAW, Carlos i ALFONSO MOLA, Marina. *España en el comercio marítimo internacional (siglos XVII-XIX)*. Madrid: UNED, 2009, p. 417-449.
- FERENCZI, Imre; WILLCOX, Walter. “International migrations”. *National Bureau of Economic Research*, Vol. I (1929), p. 262-273.
- FERNÁNDEZ DÍAZ, Roberto; MARTÍNEZ SHAW, Carlos. “La gente de mar en la Cataluña del XVIII”. *Actes Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*. Barcelona: Edicions de la Universitat, 1984, p. 553-568.
- FONTANA LÁZARO, Josep. “La dinámica del mercado interior. (Algunas reflexiones a propósito del crecimiento de Santander)”. *Mercado y desarrollo económico en la España contemporánea*, Madrid, Siglo XXI, 1986, p. 85-96.
- “La crisi colonial en la crisi de l'Antic règim”. A.D. *El comerç entre Catalunya i Amèrica segles XVIII i XIX*. Barcelona: L'Avenç, 1986, p. 95-107.
- GARCÍA BAQUERO, Antonio. *El Libre Comercio a examen gaditano: Crítica y opinión en el Cádiz mercantil de fines del siglo XVIII*. Cádiz: Universidad de Cádiz, 1999.
- GARCÍA BARBANCHO, Alfonso. “Las migraciones interiores españolas y su repercusión sobre la población”. *Revista de Estudios Agrosociales*, núm 58 (1967), p. 7-31.
- GLEN, F. Dille. “El descubrimiento y la conquista de América en la comedia del Siglo de Oro”. *Hispania* Vol. 71, núm. 3 (1988), p. 492-502.
- Godoy, Manuel de. *Cuenta dada de su vida política por Don Manuel de Godoy, Príncipe de la Paz; o sean Memorias críticas y apologéticas para la historia del reinado del Señor D. Carlos IV de Borbón*. Madrid: Imprenta de I. Sancha, 1836.
- GRASES GONZÁLEZ, Pere. “Los catalanes en América”. *Hispania*, Vol. 75, núm. 4 (1992), p. 844-851.
- HERNÁNDEZ SÁNCHEZ-BARBA, Mario. *La sociedad colonial americana en el siglo XVIII*. Barcelona: *Vicens-Vives*, Historia de España y América, Vol. IV, 1958.
- IGLÉSIES FORT, Josep. “Delimitació del Camp de Tarragona”. *Revista del Centre de Lectura de Reus*, núm. 157-158 (1926), p. 156-165.
- *Censo de Floridablanca (part de Catalunya)*. Barcelona, 1969.
- *Estadístiques de població de Catalunya al primer vicenni del segle XVIII*. Barcelona: Fundació Vives Casajoana, 1974.

- KONETZKE, Richard. *América Latina II: La época colonial*. Madrid: Siglo XXI, 1971.
- *Las fuentes para la historia, guía de fuentes para la historia de Iberoamérica*. Madrid: Dirección general de Archivos y Bibliotecas, Vols. I-II, 1969.
- LARRUGA BONETA, Eugenio. *Memorias políticas y económicas sobre los frutos, comercio, fábricas y minas de España*, Vol. I-36. Madrid, 1968.
- MACÍAS DOMÍNGUEZ, Isabelo. *La llamada del Nuevo Mundo: la emigración española a América (1701-1750)*. Sevilla: Universidad de Sevilla, 1999.
- MACÍAS HERNÁNDEZ, Antonio. “La emigración española a América (1500-1914)”. *Actas del II Congreso de la Asociación de Demografía Histórica*. Alacant, 1990, Vol. I, p. 33-60.
- MÁRQUEZ MACÍAS, Rosario. *La emigración española a América (1765-1824)*. Oviedo: Universidad de Oviedo, 1995.
- MARTÍNEZ-HIDALGO I TERÁN, José María. “Los grafitos de tema naval del castillo de Cubelles”. GONZÁLEZ MORENO-NAVARRO, Antoni. *Quaderns científics i tècnics de restauració monumental*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1998, p. 279-307.
- MARTÍNEZ SHAW, Carlos. “Catalunya i el comerç amb Amèrica: final d’una llegenda”. *L’Avenç*, núm. 15 (1979), p. 19-23.
- “Cataluña y el comercio con América. El fin de un debate”. *Boletín Americanista*, núm. 30 (1980), p. 223-236.
- *Cataluña en la carrera de indias, 1680-1756*. Barcelona: Crítica, 1981.
- “L’emigració catalana a Amèrica (1493-1824), un balanç provisional”. *Jornades d’Estudis Catalano-Americans*, núm. 3 (1990), p. 12-22.
- *La emigración española a América (1492-1824)*. Madrid: Archivo de Indianos, 1994.
- MORALES PADRÓN, Francesc. *Primeras cartas sobre AMÉRICA: (1493-1503)*. Sevilla: Universidad de Sevilla, 1990.
- MORELL TORREDEMÉ, Josep. *El port de Salou en el segle XVIII*. Tarragona: Diputació Provincial de Tarragona, 1986.
- MÖRNER, Magnus. “La emigración española al Nuevo Mundo antes de 1810: un informe del estado de la investigación”. *Anuario de Estudios Americanos*, núm. 32 (1975), p. 43-131.
- *Aventureros y proletarios: los emigrantes en Hispanoamérica*. Madrid: Mapfre, 1992.
- MUÑOZ PÉREZ, Josep. “La publicación del Reglamento de comercio libre a Indias de 1778”. *Anuario de Estudios Americanos*, núm. 4 (1947), p. 615-664.
- NADAL OLLER, Jordi. *El fracaso de la revolución industrial en España, 1814-1913*. Barcelona: Ariel, 1975.
- NARANJO OROVIO, Consuelo. *Las migraciones de España a Iberoamérica: desde la Independencia*. Madrid: CSIC, 2010.
- OLIVA MELGAR, Josep M. *Cataluña y el comercio privilegiado con América en el siglo XVIII. La Real Compañía de comercio de Barcelona e Indias*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1987.

- *La Real Compañía de Comercio de Barcelona*. Barcelona: Universidad de Barcelona, 1982.
- OTTE, Enrique. *Cartas privadas de emigrantes a Indias, 1540-1616*. Sevilla: Junta de Andalucía, 1988.
- “Los comienzos del comercio catalán con América”. *Homenaje a Jaume Vicens Vives*, Barcelona, 1964.
- PÉREZ DE LA RIBA, Joan. *La isla de Cuba en el siglo XIX, vista por los extranjeros*. L'Havana: Ciencias sociales, 1981.
- PÉREZ MOREDA, Vicent. “Respuestas demográficas ante la coyuntura económica en la España rural del Antiguo Régimen”. *Boletín de la ADEH*, Vol. VI, núm. 3 (1988), p. 80-118.
- “La población española”. *Enciclopedia de Historia de España*. Madrid, 1988, p. 345-432.
- *La demografía Histórica en España*. Madrid: Arquero, 1988.
- PÉREZ MURILLO, M. Dolores. “Emigración de catalanes a Cuba a comienzos del siglo XIX”. *Trocadero*, 4 (1992), p. 145-155.
- PUNTE PÉREZ, Ginés; FABREGAS ROIG, Josep. “L'emigració a Llatinoamèrica (1778-1833): el cas de Torredembarra”. *Recull de treballs*, núm. 15 (2014), p. 11-49.
- RAMISA I VERDAGUER, Maties. “La aplicación de la Constitución de Cádiz en Cataluña, 1812 - 1814”. *Spagna Contemporanea*, núm. 41 (2012), p. 7-27.
- RAVETLLAT BALLESTÉ, Isaac. “¿Por qué dieciocho años? La mayoría de edad civil en el ordenamiento jurídico civil español”. *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, 49 (2015), p. 129-154.
- RECASENS COMES, Josep M. *El corregimiento de Tarragona en el último cuarto del siglo XVIII*. Tarragona: Real Sociedad Arqueológica Tarraconense, 1963.
- RENÉ AYMES, Jean. *La guerra de la independencia en España (1808-1814)*. Barcelona: Siglo XXI, 2008.
- RODRIGO I ALHARILLA, Martín. *Indians a Catalunya, capitals cubans en l'economia catalana*. Barcelona: Fundació Noguera, 2007.
- *La familia Gil. Empresarios catalanes en la Europa del siglo XIX*. Barcelona: Fundación Gas Natural, 2010.
- ROMERO MARÍN, Juanjo. “Maestras artesanas en la Barcelona de la primera mitad del siglo XIX”. *Arenal. Revista de Historia de las Mujeres*, núm. 4-2 (1995), p. 75-94.
- ROURA AULINAS, Lluís. *La guerra gran a la ratlla de França. Catalunya dins la guerra contra la Revolució Francesa (1793-1795)*. Barcelona: Curial, 1993.
- ROVIRA I GÓMEZ, Salvador J. “Los comerciantes de Altafulla (segunda mitad del siglo XVIII)”. *Estudis Altafullencs*, núm. 2 (1978), p. 29-92.
- *La gent de mar de Torredembarra (s. XVIII)*. Tarragona: “Paratge Tarragoní”, 1992.
- *La gent de mar d'Altafulla (segle XVIII)*. Altafulla: Centre d'Estudis d'Altafulla, 1993.

- “Els indians d’Altafulla (1760-1833)”. *Els catalans a Espanya*. Actas del Congreso de Barcelona, 1996.
- “La població activa masculina d’Altafulla l’any 1795”. *Estudis Altafullencs*, núm. 6 (1982), p. 59-70.
- *La gent de mar de Cambrils (segle XVIII)*. Tarragona: Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1992.
- *Botiguers i comerciants setcentistes de Torredembarra*. Torredembarra: Centre d’Estudis Sinibald de Mas, Monografies, núm. 12, 2012.
- SALA, Mario. *Un Siglo de seguros marítimos barceloneses en el comercio con América (1770-1870)*. Madrid: Fundación Mapfre, 2012.
- SANET I JOVE, Josep M. *La gent de mar d’Altafulla (1800-1833)*. *Estudis Altafullencs*, núm. 25 (2001), p. 63-90.
- SERRA I ROTÉS, Rosa. “El regnat de Ferran VII”. *L’Erol : revista cultural del Berguedà*, núm. 105 (2010), p. 10-13.
- SOLÀ PARERA, Àngels. “Las mujeres y sus negocios en el medio urbano”. MORANT DEUSA, Isabel (dir.). *Historia de las Mujeres en España y América Latina*, III. Madrid: Cátedra, 2006, p. 381-403.
- SUGRANYES BLANCH, Josep. “Pere Badia, entre Torredembarra i Nova Orleans”. *Recull de Treballs*, núm. 11 (2010), p. 63-87.
- TORRES RAMÍREZ, Bibiano; ORTIZ DE LA TABLA, Javier (eds.). *Reglamento para el Comercio Libre, 1778*. Sevilla: CSIC, 1978.
- VELARDE FUENTES, Joan. “La búsqueda de una explicación de la ruptura con América desde la economía” [en línia]. *Revista Hispanoamericana. Revista Digital de la Real Academia Hispano Americana de Ciencias, Artes y Letras*, núm. 1 (2011). <<http://revista.raha.es/>>. [Consulta: 7 juny 2016].
- VILLALOBOS RIVERA, Sergio. *Comercio y contrabando en el Río de la Plata y Chile*. Santiago de Chile: Eudeba, 1963.
- VIRGILI, Daniel Alberto. “Las esquinas de la Pampa. Pulperos y pulperías en la frontera bonaerense (1788-1865)”. MAYO, Carlos A. (ed.). *Vivir en la frontera. La casa, la dieta, la pulpería, la escuela (1770-1870)*. Buenos Aires: Editorial Biblos, 2000.
- YÁÑEZ GALLARDO, César: *Saltar con red*. Madrid: Alianza, 1996.

8. ANNEXOS

8. ANNEXOS

Taules d'emigrants del Camp de Tarragona

8.1 Comarca del Tarragonès

ALTAFULLA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Conjuge	Professió	Vaixell
Alegret, Vicent	1827	Ferran	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Josep Alegret Teresa Espina	--	Comerciant	--
Alomà, Ramon	1801	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Ramon Alomà Coloma Bosch	Paula Capestany	Comerciant	--
Alomà, Ramon	1818	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Ramon Alomà Paula Capestany	--	Comerciant	--
Arrufat, Rosa	1817	Puerto Rico	Altafulla	Puerto Rico	Social	Tomàs Arrufat Maria Rodríguez	Joan Batlle Arrufat	--	--
Badia, Josep	1818	Altafulla	Altafulla	Matanzas	Econòmic	Joan Badia Maria Rull	Maria Bovet	Comerciant'	--
Badia, Josep A.	1818	Altafulla	Altafulla	Matanzas	Econòmic	Josep Badia Rull Maria Bovet	--	--	--
Badia, Ignasi	1791	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Ignasi Badia Maria Rull	--	Comerciant	--
Badia, Josep	1826	Altafulla	Barcelona	Matanzas	Econòmic	Ignasi Badia Maria Rull	Maria Badia	Comerciant	--
Ballester, Josep	1792	Altafulla	Altafulla	Montevideo	Econòmic	Joan Ballester Paula Ballester	--	Sobrecàrrec	Sagetia <i>San Buenaventura</i>
Baradat, Andreu	1803	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Joan Baradat Maria Rius	--	Comerciant	--
Baradat, Jo- sep J.	1791	Altafulla	Altafulla	Puerto Rico	Econòmic	Andreu Baradat Fran- cesca Foguet	Maria Rius	Sobrecàrrec	Pollacra <i>Santa Rosalía</i>
Baradat, Jo- sep J.	1792	Altafulla	Altafulla	Puerto Rico	Econòmic	Andreu Baradat Fran- cesca Foguet	Maria Rius	Comerciant	Sagetia <i>Santa Rosalía</i>
Baradat, Josepa	1827	Altafulla	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Josep Baradat Gertrudis Bertràn	--	Comerciant	--
Baradat, Joan	1794	Altafulla	Altafulla	San Juan de Puerto Rico	Econòmic	Andreu Baradat Fran- cesca Foguet	Maria Baradat	Sobrecàrrec	Paquebot <i>La Purísima Concepción</i>
Baradat, Joan	1803	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Andreu Baradat Fran- cesca Toguet	Maria Rius	Comerciant	--
Baradat, Joan	1805	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Joan Baradat Maria Rius	--	Comerciant	--
Barba, Mateu	1801	Tarragona	Altafulla	--	Econòmic	Joan Barba Tecla Olivé	--	--	--
Batlle, Josep	1802	Altafulla	Altafulla	Puerto Rico	Econòmic	--	Agustina Batlle	Comerciant	--
Batlle, Joan	1817	Altafulla	Altafulla	Puerto Rico	Social	Joan Batlle Rosa Arrufat	--	--	--
Batlle, Martí	1804	Altafulla	Altafulla	Puerto Rico	--	Josep Batlle Segur Maria Roset	--	--	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

ALTAFULLA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Batlle, Rosa	1817	Altafulla	Altafulla	Puerto Rico	Social	Joan Batlle Rosa Arrufat	--	--	--
Buyreu, Marc	1804	Altafulla	Altafulla	Montevideo	--	Josep Buyreu Francesca Ballester	--	--	--
Camps, Baltasar	1819	Altafulla	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Baltasar Camps Gertrudis Rimbau	--	Comerciant	--
Camps, Josep	1802	Altafulla	Altafulla	San Juan de Puerto Rico	Econòmic	Joan Camps Maria Baradat	--	Ajudant	Bergantí <i>San Francisco de Asís</i>
Camps, Joan	1804	Altafulla	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Joan Camps Maria Baradat	--	Sobrecàrrec	--
Camps, Pere	1820	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	--	--	Comerciant	--
Camps, Pere	1829	Altafulla	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Pere Camps Rosalia Oliver	Gertrudis Puig	Comerciant	--
Canals, Joaquim	1804	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Josep Canals	--	Comerciant	--
Capestany, Florenci	1831	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Josep Capestany Rius Antònia Gatell	--	Comerciant	--
Capestany, Joaquim M.	1822	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Josep Capestany Maria Rius	--	Comerciant	--
Clot, Andreu Jaume	1830	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Jaume Clot Maria Baradat	--	Comerciant	--
Ferrando, Josep	1804	Altafulla	Altafulla	Montevideo	Econòmic	Josep Ferrando Teresa Gual	--	Comerciant	--
Gallart, Joan	1808	Altafulla	Altafulla	Veracruz	Econòmic	Joan Gallart Teresa Cavestany	--	Comerciant	--
Garcia, Manel	1802	Altafulla	Altafulla	Montevideo	Econòmic	Joan Garcia Maria Aguader	--	Comerciant	--
Gatell, Joaquim	1822	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Joan Gatell Maria Rosa Gil	--	Comerciant	--
Grau, Josep	1828	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Ramon Grau Josepa Ferrando	--	Comerciant	--
Gual, Josep	1803	Altafulla	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Josep Gual Rosa Solé	--	Comerciant	--
Gual, Martí	1791	Altafulla	Altafulla	Sta. Marta Cartagena d'Índies	Econòmic	Josep Gual Francesca Veredat	--	Sobrecàrrec	Bergantí <i>Purísima Concepción y Santa Eulalia</i>
Gual, Martí	1794	Altafulla	Altafulla	Barlovento	Econòmic	Josep Gual Francesca Baradat	--	Sobrecàrrec	Pollacra <i>N. S. del Buen Viaje</i>
Gual, Martí	1803	Altafulla	Altafulla	Sta. Marta	Econòmic	Josep Gual Francesca Varedat	Maria Guasch	Comerciant	--
Guasch, Domènec	1833	Altafulla	Altafulla	Mayagüez	Econòmic	--	--	Comerciant	--
Guasch, Pau	1831	Altafulla	Altafulla	Mayagüez	Econòmic	Pau Guasch Teresa Fuster	--	Comerciant	--
Guasch, Salvador	1803	Altafulla	Altafulla	Sta. Marta	Econòmic	Josep Guasch Maria Plana	--	Comerciant	--
Llort, Antoni	1820	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	--	Tecla Llort	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

ALTAFULLA:									
Nom	Data	Natural	Verí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Llort, Tecla	1820	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Social	--	Sebastiana Jiménez (1) Antoni Llort (2)	--	--
Lluveras, Marc	1783	Mataró	Altafulla	Montevideo	Econòmic	Rafael Lluveras	--	Criat	Fragata <i>N. S. Concepción / La Golondrina</i>
Manyer, Joan	1803	Altafulla	Altafulla	Montevideo	Econòmic	Pau Manyer Francesca Requesens	--	Comerciant	Pollacra <i>Los Inocentes</i>
Oller, Josep	1803	--	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Josep Oller Cecilia Pioan	--	Comerciant	--
Oller, Justinià	1802	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	--	--	Sobrecàrrec	Pollacra <i>San José</i>
Pie, Josep	1788	Altafulla	Altafulla	Barlovento	Econòmic	Josep Pie Maria Parellada	--	Sobrecàrrec	Sagetia <i>San Juan Bautista</i>
Pijoan, Josep	1794	Altafulla	Altafulla	Cumanà	Econòmic	Jaume Pijoan Teresa Cendrós	Maria Pijoan	Sobrecàrrec	Bergantí <i>La Sacra Família</i>
Pijoan, Josep	1815	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Isidre Pijoan Magdale- na Plana	Francesca Pie	Comerciant	--
Pijoan, Josep	1832	Altafulla	Altafulla	San Juan de Puerto Rico	Econòmic	Bernadí Pijoan Mariana Cabré	--	Comerciant	--
Pijoan, Joan	1801	Altafulla	Altafulla	la Guaira Cumanà	Econòmic	Martí Pijoan Rosalia Batlle	Francesca Ballester	Comerciant	--
Pijoan, Martí	1801	Altafulla	Altafulla	Caracas	Econòmic	Martí Pijoan Rosalia Batlle	Gertrudis Capestany	Comerciant	--
Pijoan, Martí	1809	Altafulla	Altafulla	Nova Barcelona	Econòmic	Martí Pijoan (+) Gertrudis Capestas	--	Comerciant	--
Pijoan, Martí	1803	Vilanova i la Geltrú	Altafulla	Cumanà	Econòmic	--	--	Sobrecàrrec	Pollacra <i>Santiago</i>
Pijoan, Martí	1803	Altafulla	Altafulla	Cumanà	Econòmic	Jaume Pijoan Maria Llagostera	--	Comerciant	--
Pijoan, Pau	1794	Altafulla	Altafulla	Cumanà	Econòmic	Martí Pijoan (+) Rosalia Batlle	--	Sobrecàrrec	Bergantí <i>La Sacra Família</i>
Pijoan, Pau	1824	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Isidre Pijoan Magdale- na Plana	--	Comerciant	--
Pijoan, Pere	1802	Altafulla	Altafulla	Montevideo	Econòmic	Pere Pijoan Llorenç Engràcia Magrinyà	--	Comerciant	Fragata <i>Virgen de la Consolación</i>
Porta, Jaume	1817	Altafulla	Altafulla	Bayamo	Econòmic	Francesc Porta Teresa Soler	Antònia Porta	Comerciant	--
Rimbau, Joan	1803	Vilanova i la Geltrú	Altafulla	Cumanà	Econòmic	--	--	--	--
Rimbau, Joan	1819	Altafulla	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Pau Rimbau Margarida Camps	--	Comerciant	--
Rimbau, Pau	1828	Altafulla	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Pau Rimbau Margarida Camps	--	Fuster	--
Rius, Josep	1803	Altafulla	Altafulla	Montevideo	Econòmic	Martí Rius Antònia Espina	--	Comerciant	--
Rius, Josepa	1832	Altafulla	Tarragona	Mayagüez	Social	Martí Rius Antònia Espina	Agustí Marca	--	--
Rius, Martí	1804	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Martí Rius Antònia Espina	--	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

ALTAFULLA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Rius, Martí	1804	Altafulla	Altafulla	Montevideo	Econòmic	Marià Rius Sebastiana Sanctadecini	Antònia Espina	Sobrecàrrec	Fragata <i>N. S. de Montserrat</i>
Rius, Martí	1829	Altafulla	Tarragona	San Juan de Puerto Rico	Econòmic	Martí Rius Antònia Espina	--	Comerciant	--
Rius, Martí	1833	Altafulla	Altafulla	Mayagüez	Econòmic	Martí Rius Antònia Espina	--	Comerciant	--
Rius, Martí	1808	Altafulla	Altafulla	Veracruz	Econòmic	Martí Rius Antònia Espina	--	Comerciant	--
Rovira, Antoni	1830	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Joan Rovira Rosalia Sagalà	--	Fornier	--
Sagarra, Sebastià	1793	Altafulla	Altafulla	Cumanà	Econòmic	Anton Segarra Francesca Borderí	Teresa Llorens	Sobrecàrrec	Bergantí <i>La Purísima Concepción y Santa Eulalia</i>
Salvat, Josep	1804	Altafulla	Altafulla	Montevideo	--	Joan Salvat Tecla Moragas	--	--	--
Sans, Antoni	1830	Altafulla	Reus	l'Havana	Econòmic	Josep Sans (+) Teresa Dalmau	--	Comerciant	--
Solsona, Manel	1783	Altafulla	Altafulla	Montevideo	Econòmic	--	--	Comerciant	Fragata <i>N. S. Concepción / La Golondrina</i>
Tombas, Joan Baptista	1832	Vila-seca	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Joan Baptista Tombas Rosa Piquer	--	--	--
Torres, Josep	1819	Tamarit	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Josep Torres (+) Maria Jiménez	--	Comerciant	--
Torres, Joan	1828	Altafulla	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Joan Torres Rosa Ximenis	--	Paleta	--
Virgili, Ramon	1833	Altafulla	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Josep Virgili Maria Antònia Aloma	--	Comerciant	--

CREIXELL:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Fuster, Pau	1802	Creixell	Creixell	Cumanà	Econòmic	--	Maria Fuster	Comerciant	--
Guixens, Rafael	1810	Creixell	Creixell	Buenos Aires	Econòmic	Pau Guxens Maria Batlle	Teresa Guixens	Comerciant	--
Oller, Joan	1789	Creixell	la Canonja	Montevideo	Econòmic	--	--	Sobrecàrrec	Pollacra <i>N. S. Purificació</i>
Roig, Pau	1803	Creixell	Creixell	l'Havana	Econòmic	Pere Roig Maria Roig	--	Comerciant	--
Roig, Pau	1804	Creixell	Creixell	Buenos Aires	--	Pere Roig Maria Roig	--	--	--
Rovira, Antoni	1828	Creixell	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Pere Pau Rovira Maria Baldrich	Rosalia Gatell	Comerciant	--
Soler, Pere	1803	Creixell	Creixell	l'Havana	Econòmic	Josep Soler --	--	Comerciant	--
Soler, Pere	1804	Creixell	Creixell	Buenos Aires	--	Josep Soler Maria Rovira	--	--	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

ELS PALLARESOS:

Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Bofarull, Rafael	1804	els Pallaresos	els Pallaresos	Montevideo	--	Rafael Bofarull Rosalia Bofarull	--	--	--

LA CANONJA:

Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Oller, Joan	1789	Creixell	la Canonja	Montevideo	Econòmic	--	--	Sobrecàrrec	Pollacra <i>N.S. Purificació</i>

LA POBLA DE MONTORNÈS:

Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Mascaró, Joa- quim	1829	la Poble de Montornès	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Joan Baptista Mascaró Teresa Olivé	--	Comerciant	--

LA RIERA:

Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Sagunyolas, Bernat	1791	la Riera	la Riera	Cuba	Econòmic	Josep Sagunyolas Maria Boter	--	Criat	Pollacra <i>Santa Rosalía</i>
Sagunyolas, Bernat	1802	la Riera	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Sagunyolas Maria Bertran	Maria Sagunyolas	Comerciant	--
Sanabras, Josep	1828	la Riera	la Riera	Matanzas	Econòmic	Joan Sanabras Josepa Güell	--	Comerciant	--

RODA DE BERÀ:

Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Virgili, Manel	1829	Roda de Berà	Roda de Berà	Santiago Cuba	Econòmic	Manel Virgili Antònia Milà	--	Comerciant	--

TARRAGONA:

Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Aixalà, Pere	1830	Juneda	Tarragona	San Juan Puerto Rico	Econòmic	Pere Aixalà Anna Nebot	Maria Boneta	Comerciant	--
Artigas, Marià	1803	Tarragona	Tarragona	Mèxic	Econòmic	Josep Antoni Artigas Gertrudis Llimós	Maria Sararols	Mestre cordoner	--
Baguer, Josep	1832	Tarragona	Sitges	Yara (Cuba)	Econòmic	Salvador Baguer Josepa Puig	Antònia Masó	Comerciant	--
Barba, Mateu	1801	Tarragona	Altafulla	--	Econòmic	Joan Barba Tecla Olivé	--	--	--
Baró, Magí	1803	Tarragona	Tarragona	Veracruz	Econòmic	Gabriel Baró Lúcia Ricomà	--	Comerciant	--
Baró, Magí	1804	Tarragona	Tarragona	Veracruz	Econòmic	Gabriel Baró Lúcia Ricomà	--	Comerciant	--
Bartolí, Carlos	1804	Tarragona	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Josep Bartolí Manyà Teresa Font	Maria Portella	Comerciant	--
Bellagarda, Manel	1824	Tarragona	Tarragona	Santiago de Cuba	Econòmic	Pere Bellagarda Josepa Thomàs	Catalina Mussons	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

TARRAGONA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Berga, Marià	1828	Tarragona	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Magí Berga Mariana Valart	--	Comerciant	--
Bertran, Ignasi	1803	Tarragona	Tarragona	Veracruz	Econòmic	Ignasi Bertran Tecla Vidal	--	Comerciant	--
Bertran, Pau	1816	Tarragona	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Ignasi Bertran Tecla Vidal	--	Comerciant	--
Cortadellas, Bonaventura	1829	Tarragona	Tarragona	Matanzas	Econòmic	Josep M. Cortadellas M. Tecla Fàbregas	--	Comerciant	--
Cortadellas, Domènec	1802	Tarragona	Tarragona	Montevi- deo	Econòmic	Tomàs Cortadellas Maria Basora	--	Comerciant	--
Esteva, Ramon	1833	la Bisbal del Pene- dès	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Magí Esteva Maria Carbonell	--	Comerciant	--
Gonsé, Fran- cesc	1804	Tarragona	Tarragona	Veracruz	Econòmic	Tomàs Gonsé Tecla Ribas	--	Comerciant	--
Gras, Raimon	1816	Tarragona	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Francesc Gras Rosa Vila	--	Comerciant	--
Llimós, Tomàs	1804	Tarragona	Tarragona	Veracruz	Econòmic	Ignasi Llimós Joana Argilagós	--	Comerciant	--
Malendras, Miquel	1828	Tarragona	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Antoni Malendras Josepa Gallart	--	Comerciant	--
Mallol, Cristòfol	1819	Tarragona	Tarragona	San Juan de Puerto Rico	Social	Cristòfol Mallol Maria Pastora Graupera	--	--	--
Ódena, Josep	1829	Reus	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Joan Ódena Rosalia Borràs	--	Comerciant	--
Olivella, Maria del Roser	1815	l'Havana	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Francesc Olivella (+) Maria de Regla Gómez (+)	--	Comerciant	--
Pastor, Ignasi	1828	Tarragona	Vilanova i Geltrú	Bayamo	Econòmic	Marc Pastor Josepa Seritjol	Rosa Vidal	Comerciant	--
Pastor, Joan	1804	Tarragona	Tarragona	Veracruz	Econòmic	Rafael Pastor Antònia Valls	--	Comerciant	--
Pastor, Rafael	1802	Tarragona	Tarragona	Buenos Aires	Econòmic	Rafael Pastor Antònia Valls	--	--	--
Pastor, Rafael	1803	Tarragona	Tarragona	Montevi- deo	Econòmic	Rafael Pastor Antònia Valls	--	Mosso confiter	Bergantí <i>Apolo</i>
Pastor, Rafael	1809	Tarragona	Tarragona	Montevi- deo	Econòmic	--	--	Carregador	Fragata <i>San Antonio</i>
Piñol, Francesc A.	1828	Tarragona	Tarragona	San Juan Puerto Rico	Econòmic	Joaquim Pinyol Teresa Bertran	--	Comerciant	--
Piquer, Lluís	1827	Tarragona	Tarragona	Matanzas	Econòmic	Josep Piquer Josepa Gallart	--	Comerciant	--
Pons, Pau	1803	Tarragona	Tarragona	Buenos Aires	Econòmic	Pau Pons (+) Agnès Llauredó	--	Comerciant	--
Ranó, Ramon	1824	Tarragona	Tarragona	Trinidad	Econòmic	Josep Ranó Josepa Solé	Marina Portas	Comerciant	--
Ricomà, Marià	1805	Tarragona	Tarragona	l'Havana	Econòmic	--	--	Comerciant	--
Riera, Josep Damià	1831	Barcelona	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Damià Riera Marianna Clavell	--	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

TARRAGONA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Riera, Lluís	1802	Tarragona	Tarragona	Veracruz	Econòmic	Lluís Riera Antònia Llima	--	Comerciant	--
Riera, Lluís	1803	Tarragona	Tarragona	Veracruz	Econòmic	Lluís Riera (+) Antònia Llima	--	Comerciant	--
Riera, Lluís	1804	Tarragona	Tarragona	Veracruz	--	Lluís Riera (+) Antònia Llima	Esperança Revoltós	--	--
Rius, Josepa	1832	Altafulla	Tarragona	Mayagüez	Social	Martí Rius Antònia Espina	Agustín Marca	--	--
Rius, Martí	1829	Altafulla	Tarragona	San Juan Puerto Rico	Econòmic	Martí Rius Antònia Espina	--	Comerciant	--
Romeu, Gaietà	1828	Sitges	Tarragona	Santiago de Cuba	Econòmic	Manel Romeu Josepa Ballester	--	Comerciant	--
Rosell, Joan	1829	Bràfim	Tarragona	San Juan Puerto Rico	Econòmic	Antoni Rosell Canyelles Francesca Urgellès	Maria Rius	Comerciant	--
Rusinyol, Magí	1802	Tarragona	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Vicens Rusinyol Teresa Gibert	--	Comerciant	--
Salas, Josep	1827	Tarragona	Tarragona	Matanzas	Econòmic	Josep Salas Francesca Anglès	--	Comerciant	--
Tombas, Antoni	1793	Tarragona	Sitges	Puerto Rico	Econòmic	Ambrosi Tombas Magdalena Contijoch	Teresa Palmeta	Sobrecàrrec	Paquebot <i>La Concepción</i>
València, Ramon	1803	Vic	Tarragona	Veracruz	Econòmic	Josep València Margarida Marsó	--	--	--
Vallespinosa, Pau	1829	Tarragona	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Francesc Vallespinosa M. Josepa Gil	--	Comerciant	--
Voge, Josep	1790	Tarragona	Reus	Veracruz	Econòmic	Francesc Voge Magdalena Abat	--	Sobrecàrrec	Paquebot <i>Santísima Trinidad</i>

TAMARIT:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Torres, Josep	1819	Tamarit	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Josep Torres (+) Maria Jiménez	--	Comerciant	--

FERRAN:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Alegret, Vicent	1827	Ferran	Altafulla	l'Havana	Econòmic	Josep Alegret Teresa Espina	--	Comerciant	--

TORREDEMBARRA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Alegret, Ramon	1819	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Manel Alegret Raimunda Cendrós	Maria Teresa Alegret	Comerciant	--
Aleu, Pere	1804	Torredembarra	Torredembarra	Buenos Aires	--	Miquel Aleu Maria Magdalena Padrines	--	--	--
Argilagós, Margarida	1832	Torredembarra	Torredembarra	Cabo Rojo	Social	Antoni Argilagós Margarida Millet	Josep Soler	--	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

TORREDEMBARRA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Badia, Jaume	1807	Torredembarra	Torredembarra	Matanzas	Econòmic	Fèlix Badia Teresa Escofet	Maria Padrines	Comerciant	--
Badia, Pere	1793	Torredembarra	Torredembarra	La Louisana	Econòmic	--	--	Sobrecàrrec	Bergantí <i>N. S. Montserrat</i>
Barceló, Jeroni	1804	Torredembarra	Torredembarra	Santiago de Cuba	Econòmic	Simeó Barceló	--	Comerciant	--
Basora, Francesc	1809	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Cabello	Econòmic	Francesc Basora Rosalía Millet	--	Comerciant	--
Bertrull, Joan	1803	Torredembarra	Torredembarra	Cuba	Econòmic	Sinibald Bertrull	--	Comerciant	--
Borràs, Josep	1833	Puerto Rico	Torredembarra	l'Havana	Salut	Josep Borràs Marina Torres	--	--	--
Borràs, Josep	1832	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Borràs Marina Torres	--	Comerciant	--
Cabanyes, Gener	1793	Torredembarra	Torredembarra	Veracruz	Econòmic	Jeroni Cabanyes Rosa Sellier	--	Sobrecàrrec	Fragata <i>N. S. Merced y San Francisco de Paula</i>
Camps, Josep	1825	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Pere Camps Rosalía Oliver	--	Mosso Comerciant	--
Camps, Pere	1829	Altafulla	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Pere Camps Rosalía Oliver	Gertrudis Camps Puig	Comerciant	--
Casals, Francesc	1829	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Jaume Casals (+) Maria Roig	--	Fornier	--
Casas, Joaquim	1788	Torredembarra	Torredembarra	Barlovento	Econòmic	Anton Cases Francesca Fontanilles	--	Sobrecàrrec	Sagetia <i>San Juan Bautista</i>
Casasús, Josep	1804	Torredembarra	Barcelona	Montevideo	Econòmic	Josep Casasús Paula Soler	Rosa Casoliva	Comerciant	--
Comas, Josep	1825	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Comas Francesca Daras	Àngela Lluch	Comerciant	--
Comas, Francesc	1805	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Jaume Comas Paula Gomis	Anna Maria Comas	Comerciant	--
Comes, Francesc	1816	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Francesc Comes Gomis Anna M. Ibern	--	--	--
Comes, Francesc	1816	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Jaume Comes Paula Gomis	Anna M. Ibern	--	--
Corulla, Josep	1802	Vimbodí	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Anton Corulla Teresa Fort	--	Comerciant	--
Daràs, Joan	1802	Torredembarra	Torredembarra	Veracruz	Econòmic	Joan Daràs Teresa Rabasa	--	Miner	--
Domingo, Francesc	1792	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Francesc Domingo Francesca Mata	--	Mosso comerciant	Sagetia <i>Santa Rosalía</i>
Estebanell, Josep	1802	Torredembarra	Torredembarra	Vilamós de Tabasco	Econòmic	Jaume Estebanell	--	Comerciant	--
Fàbregas, Josep	1803	Vendrell	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Fàbregas Mari- rina Rigual	Anna Roig	Comerciant	--
Ferrer, Vicent	1794	Torredembarra	Torredembarra	Santo Domingo	Econòmic	Vicent Ferrer Alas Maria Ferrer	--	Comerciant	--
Ferrer, Jaume	1825	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Ferrer Maria Rabassa	Maria Ferrer Ivern	Comerciant	--

TORREDEMBARRA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Figueras, Jaume	1833	Torredembarra	Torredembarra	San Juan Puerto Rico	Econòmic	Salvador Figueras Maria Roig	--	Comerciant	--
Figuerola, Francesc	1790	Torredembarra	Vilanova y la Geltrú	Puerto Rico	Econòmic	Pau Figuerola Antònia Vidal	Gertrudis Roquer	Sobrecàrrec	Sagetia <i>Santa Eulalia</i>
Figuerola, Francesc	1792	Torredembarra	Vilanova i la Geltrú	Puerto Rico	Econòmic	Pau Figuerola Antònia Vidal	Gertrudis Roquer	Comerciant	Sagetia <i>San Francisco de Paula</i>
Figuerola, Josep	1803	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Pau Figuerola	--	Comerciant	--
Figuerola, Josep	1803	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Jeroni Figuerola	--	Comerciant	--
Flaquer, Marià	1799	Torredembarra	Torredembarra	la Guaiana	Econòmic	Josep A. Flaquer Rosalia Lluc	Josepa Padrines	Comerciant	--
Fontanilles, Felicià	1828	Torredembarra	Clarà	l'Havana	Econòmic	Felicià Fontanilles Maria Lluch	--	Comerciant	--
Fonts, Josep	1828	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Fonts Rosalia Soler	--	Comerciant	--
Foquet, Joan	1833	Torredembarra	Torredembarra	Mayagüez	Econòmic	Joan Foquet Rosalia Garcia	--	Comerciant	--
Fort, Pau	1794	Torredembarra	Torredembarra	Santo Domingo	Econòmic	Pau Fort Rosalia Rafí	Maria Fort Fonts	Sobrecàrrec	Pollacra <i>San Jaime</i>
Fortuny, Oleguer	1828	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Francesc Fortuny Francesca Freixes	--	Comerciant	--
Francesc Bertrull	1827	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Felip Bertrull Caterina Juncosa	--	Comerciant	--
Fuguet, Jaume	1804	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Jeroni Fuguet Teresa Millet	--	Comerciant	--
Fuguet, Jeroni	1793	Torredembarra	Torredembarra	Nova Orleans	Econòmic	Jaume Foguet Rita Segunyolas	Teresa Millet	Sobrecàrrec	Pollacra <i>N. S. Rosario</i>
Fusté, Domènec	1828	Clarà	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Domènec Fusté Maria Garriga	--	Comerciant	--
Fuster, Joan	1829	Clarà	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Domènec Fuster Maria Garriga	Maria Dolors Fuster	--	--
Garcia, Andreu	1827	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Andreu Garcia Magdalena Martell	Anna Seret	Comerciant	--
Gatell, Francesc	1818	Torredembarra	Torredembarra	Matanzas	Econòmic	Francesc Gatell Maria Roser Busquets	Rosalia Badia	Comerciant	--
Gatell, Josep	1829	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Gatell Canyellas Francesca Comas	--	Comerciant	--
Gatell, Pere	1778	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	--	--	Patró	Sagetia <i>Santa Rosalia</i>
Gatell, Pere	1794	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	--	--	--	--
Gatell, Pere	1826	Torredembarra	Torredembarra	Matanzas	Econòmic	Francesc Gatell Rosalia Badia	Mariana Soler	Comerciant	--
Gatell, Sebastià	1791	Torredembarra	Torredembarra	Santo Domingo	Econòmic	Josep A. Gatell Josepa Calvó	--	Sobrecàrrec	Pollacra <i>Santa Rosalia</i>
Gibert, Josep	1826	Torredembarra	Torredembarra	Matanzas	Econòmic	Antoni Gibert Maria Cisneros	--	Comerciant	--
Guardiola, Jaume	1802	Torredembarra	Torredembarra	Cumanà	Econòmic	Jaume Guardiola Teresa Oliver	--	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

TORREDEMBARRA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Guasch, Francesc	1803	Torredembarra	Torredembarra	Cumanà	Econòmic	--	--	Sobrecàrrec	Pollacra <i>N.S. Carmen</i>
Guasch, Francesc	1803	Torredembarra	Torredembarra	Cumanà	Econòmic	--	--	Ajudant	Pollacra <i>N.S. Carmen</i>
Guasch, Francesc	1809	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Sebastià Guasch María Roig	Rosalía Roig	Comerciant	--
Güell, Pau	1803	Torredembarra	Torredembarra	Cumanà	Econòmic	Pau Güell María Roig	Rosa Ferrer	Sobrecàrrec	Bergantí <i>El Lobo</i>
Güell, Pau	1805	Torredembarra	Torredembarra	Cumanà	Econòmic	--	--	Comerciant	Barca <i>La Purísima Concepción</i>
Guinovart, Jaume	1802	Torredembarra	Torredembarra	San Juan de Puerto Rico	Econòmic	--	--	Sobrecàrrec	Bergantí <i>Concepción</i>
Guinovart, Rafael	1802	Torredembarra	Torredembarra	San Juan de Puerto Rico	Econòmic	--	--	--	Bergantí <i>Concepción</i>
Huguet, Joan	1791	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Joan Huguet Teresa Ramon	--	Sobrecàrrec	Bergantí <i>San Jaime</i>
Huguet, Joan	1802	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Joan Huguet Teresa Ramon	--	Sobrecàrrec	Bergantí <i>N. S. Merced</i>
Huguet, Joan	1813	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Joan Huguet Teresa Ramon	Rosalía Ibern	Comerciant	--
Huguet, Pere	1813	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Joan Huguet Rosalía Ibern	--	--	--
Huguet, Pau	1831	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Joan Huguet Rosalía Ibern	--	--	--
Huguet, Esteban	1787	Torredembarra	Torredembarra	Montevideo i Buenos Aires	Econòmic	--	--	Comerciant	--
Ibern, Josep	1793	Torredembarra	Torredembarra	Cumanà i la Guaira	Econòmic	Josep Ibern Teresa Fort	Rosalía Güell	Sobrecàrrec	Bergantí <i>N.S. Carmen</i>
Ivern, Josep	1805	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Ivern Rosalía Guell	--	Comerciant	--
Josep Ciuró	1810	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Josep Ciuró María Guinovart	--	Comerciant	--
Josep Llorach	1829	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Llorach Boté Rosalía Fort	Escolàstica Fontanillas	Boter	--
Lluch, Adrià	1792	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Anton Lluch Francesca Lluch Molas	Tecla Mas	Sobrecàrrec	Pollacra <i>San Antonio de Padua</i>
Lluch, Antoni	1793	Torredembarra	Torredembarra	Nova Orleans	Econòmic	Jaume Lluch Isabel Buada	Rosa Cendrós	Ajudant	Pollacra <i>N. S. del Rosario</i>
Lostaló, Francesc	1819	Urgell	Torredembarra	l'Havana	Social	Francesc Lostaló María Jové	--	--	--
Martorell, Joan Ramon	1803	Torredembarra	Torredembarra	la Guaira	Econòmic	Anton Ramon Isabel Martorell	María Roig	Comerciant	--
Martori, Jaume	1833	Torredembarra	Torredembarra	Mayagüez	Econòmic	Joaquim Martori Rosalía Lluch	--	Comerciant	--
Mas, Blai	1794	Torredembarra	Torredembarra	Nova Orleans	Econòmic	Sebastià Mas Brígida Fuguet	--	Sobrecàrrec	Sagetia <i>N.S. Carmen</i>
Mas, Blai	1805	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Cabello	Econòmic	Sebastià Mas Brígida Fuguet	Baltasara Padrines	Comerciant	--

TORREDEMBARRA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Mascaró, Joaquim	1829	la Pobla de Montornès	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Joan Baptista Mascaró Teresa Olivé	--	Comerciant	--
Mascaró, Pere	1827	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Pere Mascaró Raimunda Oliver	--	Comerciant	--
Mata, Josep A.	1816	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Mata Antònia Aloma	Rosalia Romeu	--	--
Millet, Gerard	1803	Torredembarra	Torredembarra	Buenos Aires	Econòmic	Gerard Millet	--	Comerciant	--
Millet, Francesc	1803	Torredembarra	Torredembarra	Veracruz	Econòmic	Gerard Millet	--	Comerciant	--
Miracle, Sebastià	1804	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Cabello	Econòmic	Sebastià Miracle Antònia Miracle	--	Comerciant	--
Miracle, Sebastià	1805	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Cabello	Econòmic	Sebastià Miracle Antònia Foguet	--	Comerciant	--
Miró, Francesc	1789	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Grau Miró Isabel Torrens	Marina Torrents	Sobrecàrrec	Sagetia <i>Santa Rosalía</i>
Montaner, Jaume	1828	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Joan Montaner Maria Font	--	Comerciant	--
Montserrat, Josep	1829	Torredembarra	Torredembarra	San Juan Puerto Rico	Econòmic	Josep Montserrat Maria Josepa Güell	--	Forner	--
Oliva, Pere	1803	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	-- '02	--	Comerciant	--
Oliver, Pere	1789	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Francesc Oliver Rosa Guardià	--	Sobrecàrrec	Sagetia <i>Santa Rosalía</i>
Oliver, Pere	1789	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Pere Oliver Guardià	--	Sobrecàrrec	Sagetia <i>Santa Rosalía</i>
Oliver, Pere	1791	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	Francesc Oliver Rosa Guardià	Rosalia Casasús	Sobrecàrrec	Pollacra <i>San Bartolomé</i>
Oller, Joan	1803	Torredembarra	Torredembarra	la Guaira	Econòmic	Pere Oller Francesca Bosch	--	Comerciant	--
Palet, Ramon	1821	Montblanc	Torredembarra	Matanzas	Econòmic	Mado Palet Coloma Cornet	Rosalia Uguet	Comerciant	--
Porta, Francesc	1828	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Francesc Porta Josepa Rodríguez	--	Comerciant	--
Porta, Francesc	1829	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Príncipe	Econòmic	Ramon Porta Maria Canyellas	Maria Antònia Argilagós	Comerciant	--
Ramon, Antoni	1802	Torredembarra	Torredembarra	Veracruz	Econòmic	Antoni Ramon Isabel Martorell	Baltasara Ramon	--	--
Ramon, Josep	1803	Torredembarra	Torredembarra	València la Nova	Econòmic	Anton Ramon Baltasara Ramon	--	Comerciant	--
Ricomà, Andreu	1802	Torredembarra	Torredembarra	Cartagena d'Índies	Econòmic	Josep Ricomà M. Magdalena Casals	--	Comerciant	--
Ricomà, Jaume	1829	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Ricomà M. Magdalena Casals	Rosalia Güell	Adroguer	--
Rius, Teresa	1803	Torredembarra	Barcelona	Cumanà	Social	Gaspar Rius Teresa Santacana	Vicent Julià	--	--
Rodríguez, Manel	1831	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Manel Rodríguez (+) Josepa Noy (+)	--	Comerciant	--
Roig, Antoni	1830	Torredembarra	Torredembarra	Guantanamo	Econòmic	Antoni Roig Coll Rita Copons	--	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

TORREDEMBARRA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Roig, Esteve	1833	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Esteve Roig M. Francesca Gatell	--	Comerciant	--
Roig, Joan Bautista	1799	Torredembarra	Torredembarra	Cumanà	Econòmic	Magí Roig Caterina Gibert	--	Comerciant	--
Roig, Josep	1829	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Joan Roig Padrinas Rosa Nin	Josepa Llorach	Boter	--
Roig, Marc	1803	Torredembarra	Torredembarra	Puerto Rico	Econòmic	--	--	Comerciant	Pollacra <i>N.S. Carmen</i>
Romeu, Pere	1820	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	--	--	Comerciant	--
Rovira, Antoni	1828	Creixell	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Pere Pau Rovira Maria Baldrich	Rosalia Gatell	Comerciant	--
Rovira, Josep	1804	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Rafael Rovira	--	Comerciant	--
Rovira, Josep	1828	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Antoni Rovira Manuela Rodríguez	--	Comerciant	--
Rubio, Vicent	1829	el Vendrell	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Anton Rubio Antònia Pujol	Maria Rubio Ricomà	Comerciant	--
Sagunyolas, Antoni	1805	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Antoni Sagunyolas Bertràn	--	--	--
Sagunyolas, Antoni	1805	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Social	Josep Segunyolas Maria Bertràn	--	--	--
Sagunyolas, Bernat	1802	la Riera	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Sagunyolas Maria Bertran	Maria Sagunyolas	Comerciant	--
Sagunyolas, Josep	1802	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josep Sagunyolas Teresa Fuster	--	Comerciant	--
Sagunyolas, Joaquim	1812	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	--	Teresa Sagunyolas	Comerciant	--
Totosaus, Pere	1803	Torredembarra	Torredembarra	Cumanà	Econòmic	--	Raimunda Millet	Comerciant	--
Totosaus, Pere	1794	Torredembarra	Torredembarra	Campeche	Econòmic	Lluís Totosaus Paula Puig	--	Comerciant	--
Tremul, Jaume	1803	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Josepa Fort Casals	--	Comerciant	--
Tremul, Oleguer	1827	Torredembarra	Torredembarra	Matanzas	Econòmic	Oleguer Tremul Antònia Roig	--	Comerciant	--
Virgili, Felip	1827	Torredembarra	Torredembarra	l'Havana	Econòmic	Anton Virgili Marianna Benages	Teresa Casasús	Forner	--
Virgili, Felip	1828	Torredembarra	Torredembarra	Matanzas	Econòmic	Felip Virgili Teresa Casasús	--	Comerciant	--

VILA-SECA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Guardiola, Antoni	1828	Vila-seca	Vila-seca	Santiago de Cuba	Econòmic	Antoni Guardiola Maria Martí	--	Comerciant	--
Pomerol, Esteve	1828	Vila-seca	Vila-seca	Santiago de Cuba	Econòmic	Esteve Pomerol Antònia Bové	--	Comerciant	--
Tombas, Joan Baptista	1832	Vila-seca	Altafulla	Santiago de Cuba	Econòmic	Joan Baptista Tombas Rosa Piquer	--		--

VILA-SECA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Riba, Josepa	1832	Vilanova i la Geltrú	Vila-seca	Isabela	Social	Josep Riba Gertrudis Rosellón	--	Comerciant	--
Martí, Josep	1833	Vila-seca	Vilanova i Geltrú	l'Havana	Econòmic	Sebastià Martí Josepa Xatruch	Maria Dolores Escofet	Comerciant	--

SALOU:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Lefont, Ezequiel	1828	Esquivias	Salou	l'Havana	Econòmic	Benito Lefont Pardo González Juana Roderó	--	Comerciant	--

8.2 Comarca del Baix Camp

ALFORJA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Artells, Sebastià	1803	Alforja	Alforja	Santiago de Cuba	Econòmic	Pere Artells Caterina Grifoll	--	Comerciant	--
Salas, Jacint	1793	Alforja	Alforja	Puerto Rico	Econòmic	Josep A. Salas Mònica Teixe	--	Caixer	Paquebot <i>La Concepción</i>

BOTARELL:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Mas, Francesc	1822	Botarell	Reus	l'Havana	Econòmic	Francesc Mas Maria Ant. Gil	--	Comerciant	--
Mas, Francesc	1831	Botarell	Reus	Trinidad	Econòmic	Joan Mas Serafina Mestres	--	Comerciant	--

CAMBRILS:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Roca, Gabriel	1799	Cambrils	Barcelona	Veracruz	Econòmic	Josep Roca Anna Maria Giol	--	--	Xabec <i>La Purísima Concepción</i>
Ferrando, Joan	1803	Cambrils	Sitges	Santiago de Cuba	Econòmic	Joan Ferrando Muntaner Teresa Berenguer	Manuela Llopis	Comerciant	--
Domenech, Francesc	1818	Cambrils	Cambrils	Ponce	Econòmic	Francesc Domènech Maria Colom	--	Comerciant	--
Grifoll, Modest	1831	Cambrils	Lloret de Mar	Trinidad	Econòmic	Josep Grifoll Rosa Llorens	--	Comerciant	--
Estrada, Joan	1831	Cambrils	San Feliu de Guíxols	l'Havana	Econòmic	Rafael Estrada Victòria Pou	--	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

MONT-ROIG DEL CAMP:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Ferratges, Ferran	1828	Mont-roig	Sitges	l'Havana	Econòmic	Joan Baptista Ferratges Bernarda Ballester	--	Comerciant	--

REUS:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Ardèvol, Josep	1827	Reus	Sitges	Santiago de Cuba	Econòmic	Joan Ardèvol Francesca Dalmau	Ventura Roig	Comerciant	--
Blai, Pau	1821	Reus	Reus	Matanzas	Econòmic	--	--	Comerciant	--
Clariana, Sebastià	1828	Reus	Reus	Santiago de Cuba	Econòmic	Antoni Clariana Josepa Pàmies	--	Comerciant	--
de Carnicer, Ramon	1830	Reus	Reus	l'Havana	Econòmic	Casimir de Carnicer Teresa Casas	--	Comerciant	--
Faiges, Josep	1802	Reus	Reus	Veracruz	Econòmic	Antoni Faiges Teresa Monseny	--	Sobrecàrrec	Bombarda <i>Santa Paz</i>
Feixó, Josep	1802	Reus	Reus	Potosí	Econòmic	Francesc Feixó Maria Vilanova	--	Comerciant	--
Folch, Vicent	1813	Reus	Panzacola	l'Havana	Econòmic	Felip Folch Isabel Joan	Maria Mercè Rodríguez	Comerciant	--
Gaspà, Francesc	1828	Reus	Reus	l'Havana	Econòmic	Francesc Gaspà Toda Teresa Català	--	Comerciant	--
Gil, Oleguer	1816	Reus	Vilanova i Geltrú	l'Havana	Econòmic	Josep Gil Maria Baget	Mariana Jacas	Comerciant	--
Gil, Oleguer	1822	Reus	Vilanova i Geltrú	l'Havana	Econòmic	Josep Gil Maria Baget	Marina Vacas	Comerciant	--
Giol, Pere	1828	Reus	Reus	l'Havana	Econòmic	Ignasi Giol Magdalena Serra	--	Comerciant	--
Grau, Joan	1803	Reus	Reus	Veracruz	Econòmic	Miquel Grau Antònia Cabruja	--	Comerciant	--
Guàrdia, Josep	1790	Reus	Reus	Buenos Aires	--	--	--	--	Fragata <i>San Josep</i>
Llort, Jaume	1829	Reus	Reus	l'Havana	Econòmic	Jaume Llort Teresa Argilaga	--	Comerciant	--
Mas, Francesc	1831	Botarell	Reus	Trinidad	Econòmic	Joan Mas Serafina Mestres	--	Comerciant	--
Mas, Francesc	1822	Botarell	Reus	l'Havana	Econòmic	Francesc Mas Maria Antònia Gil	--	Comerciant	--
Miralles, Joan	1832	Reus	Sitges	Santiago de Cuba	Econòmic	Joan Miralles Maria Angela Pinyol	Bernarda Saumell	Comerciant	--
Navarro, Antoni Celestí	1799	Reus	Reus	Veracruz	Econòmic	Francesc Navarro Francesca Morán	Fermina Mariat	Sobrecàrrec	--
Navarro, Antoni Celestí	1804	Reus	Barcelona	Veracruz	Econòmic	Francesc Navarro Francesca Morán	Fermina Mariat	Sobrecàrrec	Bergantí <i>El Patriarca</i>
Ódena, Josep	1829	Reus	Tarragona	l'Havana	Econòmic	Joan Ódena Rosalia Borràs	--	Comerciant	--
Ortega, Josep	1827	Reus	Reus	Santiago de Cuba	Econòmic	Mateu Ortega Teresa Vilanova	--	Comerciant	--
Padró, Josep	1827	Reus	Reus	Matanzas	Econòmic	Josep Padró Teresa Moragas	--	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

REUS:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Padró, Rafael	1820	Reus	Reus	Matanzas	Econòmic	--	--	Comerciant	--
Pallarès, Francesc	1826	Reus	Reus	l'Havana	Econòmic	Bonaventura Pallarès M. Teresa Grau	--	Comerciant	--
Pàmies, Antoni	1830	Reus	Vilanova i la Geltrú	Mayagüez	Econòmic	Antoni Pàmies Teresa Guasch	Antònia Gramatges	Comerciant	--
Pasqual, Josep	1930	Reus	Reus	Matanzas	Econòmic	Jeroni Pasqual Teresa Arandes (+)	--	--	--
Ricort, Carles	1793	Reus	Reus	Barlovento	Econòmic	Carles Ricort Maria Rosa	--	Sobrecàrrec	Pollacra <i>N. S. Carmen</i>
Rovira, Felicià	1829	Reus	Barcelona	Santiago de Cuba	Econòmic	Felicià Rovira (+) Madrona Cors	--	Comerciant	--
Sabla, Joan	1817	Reus	Vilanova i la Geltrú	l'Havana	Econòmic	Joan Sabla Veler M. Francesca Rodón	--	Comerciant	--
Segimon, Francesc	1803	Reus	Vilanova i Geltrú	l'Havana	Econòmic	Josep Segimon Maria Martí	Gertrudis Figueras	Argenter	--
Salvadó, Joan	1809	Barcelona	Reus	Montevideo	Econòmic	--	Maria Salvadó Archs	Sobrecàrrec	Fragata <i>N. S. Misericordia</i>
Salvat, Llorenç	1833	Reus	Reus	l'Havana	Econòmic	Antoni Salvat Josepa Ortega	--	Comerciant	--
Sans, Antoni	1830	Altafulla	Reus	l'Havana	Econòmic	Josep Sans (+) Teresa Dalmau	--	Comerciant	--
Serra, Antoni	1824	Reus	Barcelona	San Juan Puerto Rico	Econòmic	Bartomeu Serra Magdalena Portané	Teresa Sala	Comerciant	--
Toda, Salvador	1804	Reus	Mataró	l'Havana	Econòmic	Salvador Toda Teresa Manresa	--	Comerciant	--
Torrell, Pere	1802	Reus	Reus	Veracruz	Econòmic	Andreu Torrell Maria Salvat	--	Sobrecàrrec	Bombarda <i>Santa Paz</i>
Vilanova, Francesc	1828	Reus	Reus	l'Havana	Econòmic	Joan Vilanova Antònia Badel	--	Comerciant	--
Vilanova, Joan	1809	Reus	Reus	Puerto Rico	Econòmic	Joan Vilanova Teresa Rabasó	--	Sobrecàrrec	Bergantí <i>N. S. Misericordia</i>
Voge, Josep	1790	Tarragona	Reus	Veracruz	Econòmic	Francesc Voge Magdalena Abat	--	Sobrecàrrec	Paquebot <i>Santísima Trinidad</i>
Xuflé, Francesc	1802	Reus	Barcelona	Veracruz	Econòmic	Pau Xuflé Gertrudis Magrinyà	--	Comerciant	--

LA SELVA DEL CAMP:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Bru, Josep	1804	la Selva del Camp	la Selva del Camp	Montevideo	Econòmic	Josep Bru Teresa Punet	--	Comerciant	--
Punyet, Llorenç	1831	la Selva del Camp	la Selva del Camp	l'Havana	Econòmic	Llorenç Punyet (+) Magdalena Agràs	--	Botiguer	--
Ripoll, Joaquim Francesc	1832	la Selva del Camp	la Selva del Camp	Bayamo	Econòmic	Antoni Ripoll Antònia Daroca	Rita Ripoll Armen-gol	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

LA SELVA DEL CAMP:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Rovira, Cebrià	1803	la Selva del Camp	la Selva del Camp	l'Havana	Econòmic	--	--	Cerer	--
Rovira, Miquel	1803	la Selva del Camp	la Selva del Camp	l'Havana	Econòmic	--	--	Cerer	--
Tallada, Joan Soler	1828	la Selva del Camp	Mataró	Fajardo	Econòmic	Ignasi Tallada Tecla Soler	M. Carme Tallada Castells	Comerciant	--

8.3 Comarcal de l'Alt Camp

ALCOVER:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Rovira, Josep	1831	Alcover	Alcover	Santiago de Cuba	Econòmic	Pau de Rovira Valldegenera Antònia Arbós Pilas	--	Notari mosso	--

BRÀFIM:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Fusté, Joan	1829	Bràfim	el Vendrell	San Juan Puerto Rico	Econòmic	Josep Fusté Baldrich Maria Mata	--	Boter	--
Raventós, Francesc	1804	Bràfim	Vilanova i la Geltrú	Cumanà	Econòmic	Josep Raventós Maria Coll	Maria Puyol	Sobrecàrrec	Paquebot <i>San Jerónimo</i>
Rosell, Joan	1829	Bràfim	Tarragona	San Juan Puerto Rico	Econòmic	Antoni Rosell Canyellas Francesca Urgelles	Maria Rius	Comerciant	--

PONT D'ARMENTERA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Ral, Antoni	1825	el Pont d'Armentera	el Pont d'Armentera	l'Havana	Econòmic	Joaquim Ral (+) Francesca Vicens	Marina Carbonell	Comerciant	--

PUIGTINYÓS (Montferri):									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Vidal, Pau	1802	Puigtinyós	Puigtinyós	Puerto Rico	Econòmic	Pau Vidal Josepa Molas	--	Comerciant / Ajudant	Pollacra <i>San Francisco de Paula</i>

PUIGPELAT:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Ferran, Josep	1804	Puigpelat	Puigpelat	Montevideo	Econòmic	Francesc Ferran Ferré Teresa Martí	--	Comerciant	--

L'EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA A LLATINOAMÈRICA (1778-1833)

Ginés Puente Pérez

LA RIBA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Amill, Ferran	1829	la Riba	la Riba	Mayagüez	Econòmic	Salvador Amill Teresa Camps	--	Comerciant	--

VALLS:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Arnet, Josep Antoni	1794	Valls	Valls	Veracruz	Econòmic	Pere Joan Arnet Magdale- na Alegret	Úrsula Bonifàs	Sobrecàrrec	Bergantí <i>San José</i>
Baldrich, Bal- tasar	1833	Valls	Barcelona	Trinidad	Econòmic	Antoni Baldrich Josepa Andreu	--	Comerciant	--
Baldrich, Julià	1825	Valls	Barcelona	Santiago de Cuba	Econòmic	Antoni M. Baldrich Mar- torell Josepa Andreu	--	Comerciant	--
Colomines, Josep	1831	Valls	Mataró	l'Havana	Econòmic	Joan Colomines Maria Reverte	Josepa Colo- mines Vilanova	Comerciant	--
Duran, Joan	1804	Valls	Valls	Buenos Aires	Econòmic	Josep Duran (+) Frances- ca Blasi	--	Comerciant	--
Duran, Ramon	1804	Valls	Valls	Buenos Aires	--	Josep Duran Francesca Blasi	--	--	--
Llorens, Narcís	1829	Valls	Barcelona	l'Havana	Econòmic	Marià Llorens (+) Rosa Morla	--	Comerciant	--
Olivé, Joan Baptista	1802	Valls	Valls	Montevideo	Econòmic	Joan Baptista Olivé Teresa Fàbregas	--	Comerciant	--
Rodón, Joan	1803	Valls	Valls	Veracruz	Econòmic	Pau Rodón Teresa Gallisa	--	Comerciant	--
Rodón, Joan	1804	Valls	Valls	Veracruz	Econòmic	Pau Rodón Teresa Gallisa	--	Comerciant	--
Sanahuja, Ramon	1830	Valls	Valls	l'Havana	Econòmic	Josep Sanahuja Codina Raimunda Sabater	--	Comerciant	--
Saperas, Fran- cisc	1824	Valls	Valls	l'Havana	Econòmic	Marc Saperas Maria Fàbregas	--	Comerciant	--

VILA-RODONA:									
Nom	Data	Natural	Veí	Destinació	Motiu	Nom pares	Cònjuge	Professió	Vaixell
Ferrando, Pau	1826	Vila-ro- dona	Vilanova i la Geltrú	l'Havana	Econòmic	Pau Ferrando Maria Galofré	Antònia Ferrando Riba	Comerciant	--
Xibent, Joan	1827	Vila-ro- dona	Sitges	Santiago de Cuba	Econòmic	Francesc Xibent Teresa Galofré	Pele- grina Xibent Monta- ner	Comerciant	--

 Port de Tarragona

AROLA EDITORS

